

FORTRYK
LANDSTINGETS VINTERSAMLING 2006

10. mødedag, onsdag den 8. marts 2006

Dagsordenens punkt 20

Forslag til landstingsbeslutning om Grønlands Hjemmestyres udtalelse til Betænkning om det grønlandske retsvæsen.

(Landsstyremedlemmet for Familie og Justitsområdet)

(1. behandling)

Mødeleder: Jonathan Motzfeldt, Landstingsformand, Siumut.

Aleqa Hammond, Landsstyremedlem for Familie og Justitsvæsen, Siumut.
Tak. Tillykke med den Internationale Kvindedag.

Forslag til landstingsbeslutning om Grønlands Hjemmestyres udtalelse til Betænkning om det grønlandske retsvæsen. Jeg skal fremlægge 1. behandling.

Den danske regering og Grønlands Landsstyre nedsatte i 1994 Den Grønlandske Retsvæsenkommission. Kommissionens formand og de øvrige medlemmer blev udpeget af den danske regering og Grønlands Hjemmestyre i forening. Kommissionens hovedopgave har været at foretage en grundig gennemgang af hele det grønlandske retsvæsen og på den baggrund fremsætte forslag til en revision heraf. Kommissionen afgav sin betænkning i august 2004, og Justitsministeriet har efterfølgende anmodet Grønlands Hjemmestyre om at afgive udtalelse vedr. betænkningen.

Grønlands Hjemmestyres udtalelse vedr. lovforberedende betænkninger m.v. afgives normalt af Landsstyret. Retsvæsenkommissionens betænkning vedrører imidlertid forhold af så omfattende, så væsentlig og så principiel en karakter, at Landsstyret har fundet det rigtigst at inddrage Landstinget i Hjemmestyrets udtalelse.

Retsvæsenkommissionens betænkning er på mere end 2.000 sider. Kommissionens samlede forslag og anbefalinger har et sådant omfang, at en egentlig gennemgang heraf vil føre for vidt i et forelæggelsesnotat. Landsstyret henviser i stedet til kommissionsbetænkningen og til det betænkningens resume, som er vedlagt Landsstyrets beslutningsforslag. En kortfattet oversigt over kommissionens væsentligste forslag er endvidere vedhæftet Landsstyrets forelæggelsesnotat som bilag.

Enkelte af kommissionens forslag og anbefalinger er allerede gennemført. Landsstyret henviser til kommissionsbetænkningens oversigt herover.

Retsvæsenkommissionen har som grundlag for sit arbejde gennemført en omfattende indsamlings af viden om forholdene i de forskellige dele af det grønlandske retsvæsen, blandt andet ved besøg i relevante institutioner.

Kommissionen har i tillæg hertil gennemført en række videnskabelige undersøgelser, som har bidraget med ny viden om forskellige forhold inden for retsvæsenet og den grønlandske befolknings syn herpå. Også disse undersøgelser er offentliggjort.

Kommissionen har under sit arbejde løbende søgt at inddrage det grønlandske samfund og den grønlandske befolkning i en debat om retsvæsenets reform. Dette er blandt andet sket gennem medierne, gennem afholdelse af offentlige møder, og ved inddragelse af lokale fritidsnævn. Kommissionen har endvidere udsendt 5 debat- og informationsaviser, som er husstandsomdelt i hele Grønland. Kommissionens foreløbige overvejelser og synspunkter er blevet fremlagt og drøftet på midtvejskonferencer i Nuuk og København i 1997.

Kommissionens betænkning hviler således på et solidt grundlag, hvor såvel eksperter, aktører og befolkning har bidraget.

Landsstyret har som opfølgning på Retsvæsenetskommissionens betænkning taget initiativ til afholdelse af en national retsvæsenetskonference i Nuuk i august 2005. Hensigten hermed har været at bidrage til at udbrede kendskabet til Retsvæsenetskommissionens betænkning og skabe debat om, og interesse for den retsvæsenetsreform, som vi står overfor.

Landsstyret indstiller, at Landstinget – under de i kommissionsbetænkningen angivne forudsætninger - giver sin tilslutning til Retsvæsenetskommissionens forslag og anbefalinger, idet der dog bør tages højde for, at den faktiske kriminalitetsudvikling i væsentlig grad afviger fra, hvad der i sin tid var kommissionens forventninger. Dette har ikke alene betydning i forhold til den foreslåede anstaltskapacitet men også i forhold til f.eks. politinormeringen.

Med hensyn til kommissionens udkast til hhv. en ny retsplejelov og en ny kriminallov for Grønland indstiller Landsstyret, at Landstinget udtaler sin principielle tilslutning til en reform af disse to love med udgangspunkt i kommissionens udkast. Landsstyret forudsætter, at Landstinget på sædvanlig vis vil blive hørt forud for konkrete fremsættelsesinitiativer, med forelæggelse af lovudkast på såvel grønlandsk som dansk.

Landstinget vil således under behandlingen af nærværende beslutningsforslag kunne forholde sig til de mere overordnede principper, som har dannet grundlag for kommissionens lovudkast, mens detaljer vil kunne gøres til genstand for en mere indgående debat under den endelige forelæggelse. Tak.

Jonathan Motzfeldt, Landstingsformand, Siumut.

Og nu går vi over til partiernes ordførere. Først Lars-Emil Johansen, Siumut.

Lars-Emil Johansen, Siumuts ordfører.

Tilbage i 1970-erne under forhandlingerne om Hjemmestyre og til sidst, da hjemmestyreløven blev stadfæstet, betragtede vi ikke en overtagelse af retsvæsenet og politietaten som en realistisk tanke.

Imidlertid er det gennem hjemmestyrets udvikling blevet mere og mere tydeligt, at retsvæsenet og politiet udgør en væsentlig del af de øvrige samfundsfunktioner, vi har overtaget - set under ét.

Det er ikke hensigtsmæssigt, at nogle samfundsfunktioner bliver styret udefra samtidig med, at vi har det politiske ansvar for mange andre funktioner, som berører mange mennesker.

På den baggrund må jeg sige, at daværende justitsminister i Danmark – en vis og begavet mand – hr. Erling Olsen gjorde det rigtige, da han tilbage i 1994 rettede en forespørgsel til landsstyret på baggrund af, at han havde fået den tanke, at det ville være naturligt at overveje en overdragelse af disse områder til de grønlandske myndigheder. I den forbindelse forespurte han om det ville være betimeligt at nedsætte en "hurtigarbejdende" kommission. Det blev således også dengang aftalt, at en overdragelse af ansvaret for retsvæsenet og politiet ikke skulle medføre ekstra økonomiske byrder og vanskeligheder for det grønlandske samfund.

Efter disse indledende bemærkninger skal jeg på Siumut's vegne fremkomme med følgende helt klare standpunkt: Vi ønsker ikke, at de grønlandske myndigheder overtager "en synkende skude".

Vi ved, at der ikke er megen grund til at være stolte over arbejdet med kriminalitetsforebyggende tiltag.

Vi ved, at der udover de ca. 100 indsatte på anstalterne i Grønland er ca. 200 personer, som har fået en straf til anstaltsanbringelse, men er nødsagede til at vente på deres tur til afsoning af dommen.

Vi ved, at flere og flere grønlandere bliver anbragt på Herstedvester med tidsubestemte domme.

Vi ved, at der eksisterer en alt for stor mangel på betjente i den grønlandske politistyrke.

Vi ved, at de grønlandske politibetjente har dårligere ansættelsesforhold end deres danske kolleger, og at de oven i købet i dag bydes dårligere lønforhold.

Vi ved, at politibetjente med en uddannelse i Danmark i ryggen uden videre kan få ansættelse i Grønland, mens politibetjente med en grønlandske uddannelse ikke uden videre og slet ikke uden at gennemføre en videreuddannelse kan få ansættelse i Danmark.

Vi ved også, at anbefalingerne i Retsvæsenkommissionen betænkning med hensyn til de gældende vilkår både samfundsmæssigt og økonomisk er forældede.

På trods heraf kan vi støtte de anbefalinger der er indeholdt betænkning grundlæggende i den forventning de tal, der anvendes, vil blive opdateret til de tidssvarende forhold.

Vi skal herefter knytte vore bemærkninger til følgende områder:

- Tiden er kommet til at fremsætte et krav om at dommerne skal være i besiddelse af juridisk uddannelse.
- Tiden er efter vores opfattelse kommet til, at der startes en uddannelse for politifolk rettet mod en indsats i bygderne, eftersom det må konstateres, at det arbejde som i dag udføres af kommunefogederne ikke er mindre krævende end det politiet må udføre i byerne.
- På baggrund af den stadigt stigende indsmugling af euforiserende stoffer til Grønland er det nødvendigt, at antallet af betjente der udelukkende beskæftiger sig med narkotikasager øges.
- Der er i dag opstået et behov for en permanent mobil uro styrke og betjente til at overvåge overholdelsen af lovgivningen på gader og offentlige steder.
- På baggrund af det sørgelige faktum, at frekvensen for mord og selvmord desværre stadig er høj her i landet, er det nødvendigt at oprette en fast afdeling af efterforskere.
- Vi er enige i planerne om opførelse af en lukket anstalt i Nuuk til erstatning for den eksisterende overførsel af dømte til Herstedvester, dog med den tanke, at det kunne være attraktivt at opføre en sådan anstalt et andet sted end Nuuk. Når vi alligevel er enige i planerne, skyldes det, at vi primært tænker på mulighederne for psykisk handicappedes behandlingsmuligheder under deres ophold / anbringelse på anstalt.
- Vi støtter planerne om opførelse af en ny anstalt i Tasiilaq, ligesom vi kan erklære os enige i forslagene fra kommissionen om at opføre nye detentioner i tilknytning til politistationerne i byerne.
- Forslaget om anvendelse af samfundstjeneste som foranstaltning kan vi erklære os enige i, selv om vi ikke er glade for at bruge udtrykket straf i forbindelse med samfundstjeneste.
- Vi skal endelig anbefale implementering af behandlingsmuligheder for alkohol- og stofmisbrugere på alle anstalterne. Situationen er jo den, at stort set alle overtrædelse af straffeloven skyldes indtagelse af alkohol og euforiserende stoffer. Vi skal ligeledes henstille til, at man udarbejder behandlingstilbud til de mennesker, der dømmes i voldssager.

Med andre ord har vi i Siumut mange bud på, hvorledes vi kan rette op på mange forhold, der i dag må betegnes som utidssvarende.

Vi skal dog i samme åndedrag understrege, at Grønland ikke behøver at overtage ansvaret "en synkende skude".

Vi er først parate til at overtage det politiske ansvar for retsvæsenet og politiet, når Danmark har fået sat skik på de mange områder, som er sakket agterud.

Der må være ligestilling inden for politiets rækker. Værdien af den politimæssige uddannelse må vægtes ligeligt. Standarden af anstalterne må bringes op på et tidssvarende niveau.

Den danske regering og det grønlandske landsstyre må kunne forhandle sig frem til en løsning på spørgsmålet om opførelse af en lukket anstalt i Nuuk til erstatning for nedsendelse af dømte til Herstedvester, og det primære forhandlingsspørgsmål må her være finansieringen. Efter Siumut's opfattelse må vi fra grønlandsk side være åbne over for en medfinansiering ved opførelse af en lukket anstalt.

Vi ønsker endelig at give udtryk for følgende: Vi er ikke nødsagede til at overtage ansvaret for et område, som er så nedslidt, som det er. Vi må stille krav om, at Danmark lever op til sit ansvar før en overdragelse til det grønlandske samfund. Det gælder områderne anlæg af nye bygninger, uddannelse og lønforhold for de ansatte, som må bringes i orden inden overdragelsen.

Den danske regering må indfri de løfter, som blev afgivet ved etableringen af Retsvæsenkommissionen. Det primære løfte, der blev afgivet var, at det danske ønske om en overdragelse af dette ansvarsområde til de grønlandske myndigheder ikke måtte medføre en økonomisk belastning for Grønland.

Med disse bemærkninger har vi udtrykt vores grundlæggende holdninger til nogle af anbefalingerne i Retsvæsenkommissionens betænkning, og vi agter under 2. behandlingen på forårssamlingen at uddybe vore standpunkter.

Jonathan Motzfeldt, Landstingsformand, Siumut.

Det var Lars-Emil Johansen og nu er det Jens B. Frederiksen fra Demokraterne.

Jens B. Frederiksen, Demokraternes ordfører.

Tak. Demokraterne skal indledningsvis påskønne den store indsats, som Retsvæsenkommissionens medlemmer har ydet for at nå frem til betænkningen om det grønlandske retsvæsen.

Demokraterne er enige i, at en revision af hele retsområdet i Grønland har været tiltrængt. Tiden er i nogen henseende løbet fra lovgivningen og måden retsvæsenet er organiseret på. I de store linier er Demokraterne enige i kommissionens betænkning og anbefalingerne i rapporten.

Vi må dog erkende, at mange af de faktuelle tal på nuværende tidspunkt er forældede, hvorfor grundlaget for nogle af anbefalingerne er misvisende. Som eksempel herfor kan nævnes kriminalitetsudviklingen og antallet af personer, der er idømt anstaltsanbringelse og afventer afsoning.

Retsvæsenkommissionen anbefaler, at retskredsinddelingen skal være uændret. Ligeledes anbefales det, at der etableres en politistation i Kangaatsiaq.

Demokraterne er af den opfattelse, at der skal tages et stort hensyn til den formentlig kommende kommunalreform, hvor kommuneinddelingen ændres væsentligt. Retskredsene bør på sigt indrettes efter denne regionsinddeling, således der i hver region er mindst 2 kredsdommere. Disse kan betjene hele regionen ved tjenesterejser. Det vil ligeledes være en god måde at fastholde disse på, da de vil arbejde i et bedre miljø.

Politiet bør også fremover organiseres med uddannet politi svarende til antallet af politistationer i dag. Herunder også oprettelse af en politistation i Kangaatsiaq.

Den administrative og operative ledelse af politiet på de nuværende stationer kan dog med fordel koncentreres i de kommende storkommuner, således nuværende mindre steder ledes fra større stationer. Det vil sikre en god og ensartet administration.

Kommunefogeder, der i vid udstrækning anvendes som politimyndighed i bygder i dag, skal aflønnes på vilkår, der svarer til det stykke arbejde, der udføres, ligesom risikoen for eget liv eller helbred også må kunne ses på lønsedlen.

Den tid, hvor folk lod sig hverve som kommunefogeder på grund af den status, der var forbundet hermed, er definitivt ovre. Kommunefogeder bliver i dag på lige fod med politiet udsat for forskellige ubehageligheder, ligesom embedet går hårdt udover deres familieliv.

Retsvæsenkommissionen har i sin betænkning indstillet, at kommunefogeder skal aflønnes på lige fod med en kateket. Demokraterne mener, at denne forhøjelse er for lille til at sikre politibetjening de mindre steder også fremtiden. Kommunefogeder bør aflønnes med samme timetakst, som reservepolitibetjente i byerne og med minimum 20 timer om ugen. De bør også honoreres særskilt for udkald uden for normal arbejdstid, som andre ansatte i politiet.

Kommissionen anbefaler, at der i fremtiden skal være et normativ på 125 politifolk i Grønland. Dette tal svarer til 2001-niveauet og er således ikke nogen mærkbar forbedring. Hvorledes kommissionen er nået frem til dette tal fremgår ikke.

Da politiet ikke selv mener at dette er nok, bør vi kræve en egentlig analyse af behov for politifolk. Hvis en sådan analyse viser, at der vil være brug for eksempelvis 200 politifolk, vil det være en stor fremtidig udgiftspost. Der er her ikke kun tale om løn, men også logistikken, såsom større politistationer og mere materiel.

Politimesteren i Grønland har i sit høringssvar oplyst, at han tog skridt til en sådan analyse og at dette arbejde ville blive forelagt Justitsministeriet inden udgangen af 2005. Resultatet heraf er i henhold til førnævnte særdeles interessant. Landsstyremedlemmet for Familie og Justitsområdet samt Lovudvalget bør således søge at få indsigt i denne rapport.

Kommissionen anbefaler ligeledes, at gerningsprincippet bliver af større betydning i forhold til gerningsmandsprincippet, når retten skal tage stilling til valg af foranstaltning i en given sag. Det udspringer sig først og fremmest fra den offentlige debat, hvor store dele af befolkningen kræver længere straffe for personfarlig kriminalitet.

Dette hænger ikke sammen med, at kommissionen samtidig anbefaler en uændret maksimumstraf på 10 års anstaltsanbringelse. Demokraterne mener, at den grænse bør ændres til 15 år.

Der findes forbrydelser, såsom dobbeltdrab og lignende, hvor gerningsmanden ikke falder ind under kategorien af personfarlige eller behandlingskrævende kriminelle.

Deres ugering må i henhold til det folkelige krav om længerevarende foranstaltninger også kunne give mere end 10 års anstaltsanbringelse.

I den henseende har kommissionen berørt spørgsmålet om mægling og konfliktløsning i stedet for straf. Kommissionen mener, at det er et politisk spørgsmål og har ikke medtaget det i sine anbefalinger.

Demokraterne mener, at den form for konfliktløsning kan finde anvendelse i forhold til særlige foranstaltninger overfor unge lovovertrædere under 18 år og i relation til uro svarende til husspektakler og overtrædelse af politivedtægten.

Demokraterne afviser, at denne model kan finde anvendelse i forbindelse med overlagte forbrydelser og personfarlig kriminalitet.

I de senere år er anstaltspladserne på flere eksisterende anstalter udvidet, ligesom der er etableret en ekstra anstalt i Ilulissat. P.t. er en anstalt i Sisimiut også på vej.

Der er flere end 100 dømte, der afventer indkaldelse til afsoning for deres forbrydelser. Det kunne i den henseende være interessant at få oplyst, hvor mange sager, hvor der nedlægges påstand om anstaltsanbringelse, der afventer behandling ved kredsretterne og i politiet. Det vil formentlig ændre billedet yderligere.

På baggrund af folkelige krav om, at ofret ikke skal kunne møde gerningsmanden kort efter denne har påbegyndt afsoning, sendes disse ofte til andre byer end den, hvor kriminaliteten er begået.

Retsvæsenkommissionens anbefaling om at bygge en anstalt i Tasiilaq harmonerer dårligt med dette princip. Denne vil i så fald blive anvendt som anstalt for vestgrønlandere med dertil store rejseomkostninger forbundet. Demokraterne mener, at denne anstalt skal bygges i en lokalitet i Vestgrønland.

Demokraterne kræver, at der nedsættes et hurtigtarbejdende udvalg af embedsfolk, der via tilgængelige statistikker kan bringe retsvæsenkommissionens betæknings statistiske oplysninger up-to-date.

Demokraterne mener ikke, at vi kan forvente, at det danske folketing vil gå med til at føre alle kommissionens anbefalinger ud i livet på en gang. Derfor er det vigtigt, at vi tager stilling til og laver en prioritetsrækkefølge ud fra, hvad Landstinget mener er vigtigst i forhold til udbygelsen af retsvæsenet.

Da der er tale om investeringer på flere hundrede millioner, ligesom det kan forventes, at de årlige driftsudgifter forøges væsentligt, er det Demokraternes opfattelse, at al snak om overtagelse af retsvæsen og politi må og skal forstumme, indtil anbefalingerne er blevet en realitet. Tak.

Jonathan Motzfeldt, Landstingsformand, Siumut.

Det var Jens B. Frederiksen, Demokraterne og nu er det Ane Hansen fra Inuit Ataqatigiit.

Ane Hansen: Inuit Ataqatigiits ordfører.

Først vil jeg ønske alle kvinderne på kvindernes internationale kampdag.

De to love, der omhandler retsvæsensområdet her i landet, nemlig kriminalloven samt retsplejeloven, der blev gjort gældende i 1950-erne, har længe været ønsket revideret. Nu er vi endelig ved at nå dertil, at vi ud fra Retsvæsenkommissionens betænkning skal til at tage stilling til de anbefalinger, der er blevet fremført.

Indledningsvis skal vi dog fra Inuit Ataqatigiits side ikke undlade at notere os, at fordi Retsvæsenkommissionens arbejde har strakt sig så længe, at nogle af de forslag og anbefalinger, som kommissionen ellers er nået til, i takt med udviklingen er blevet forældede. Her tænker vi f.eks. på de forhold som strukturarbejdet i forhold til kommunerne er ved at nå frem til, som vil medføre ændringer i den kommunale struktur og opgavefordeling – noget, som Retsvæsenkommissionen ellers har ønsket vurderet og ændret i sit arbejde. Sådanne forhold skal revurderes, og desforuden har kriminaliteten med tiden ændret karakter, og sådanne forhold bør vi efter Inuit Ataqatigiits side være årvågne overfor.

De vigtigste dele af det kommissorium, som Retsvæsenkommissionen har skullet arbejde ud fra, som gik ud på nøje at revurdere og undersøge retsvæsensområdet nøje, fordrer efter Inuit Ataqatigiits mening, at man ud fra helhedssyn har skullet vurdere området og komme med anbefalingerne, der også tager udgangspunkt vores kulturelle arv, som vi mener er vigtigt at skele og forholde sig til omkring udformningen af det nye grønlandske retsvæsen.

Som bekendt har vi bl.a. en vigtig kulturel arv, der pådrager os at vi, som medborgere vedrører hinanden og at dette er omdrejningsfaktoren i forhold til vores livssyn. Dog har forholdene ændret sig i de seneste år, hvor vi ikke kommer hinanden så meget ved som tidligere. Dette skal vi efter Inuit Ataqatigiits forsøge at vende, hvor vi på ny vedkender os vores identitet samt kulturelle arv og udformer retsvæsensområdet ud fra dette menneskesyn.

Ud fra kendsgerningen om at det grønlandske folk havde dette livssyn, udformedes det grønlandske retsvæsensområde i 1950-erne, hvor kriminalloven blev udformet ikke som en straffelov, men som en resocialiseringslov, hvor den dømte skulle resocialiseres til en god samfundsborger. I Danmark har man en straffelov, hvor dømte bliver sat i en lukket fængsel. I Grønland har vi senere fået åbne anstalter, hvor resocialiseringstanken realiseres ved, at de dømte så vidt muligt bliver på arbejdsmarkedet og bliver "normale" samfundsborgere igen.

Rundt omkring i verden, har man i de seneste år fået mere og mere øje for, at kriminelle ikke bliver resocialiseret ved, at man blot sætter dem i fængsel. Kriminaliteten bliver oftest ikke mindre af, at man blot sætter folk i fængsel. Derfor ser man i flere lande eksempler på, at man i højere grad tager skridt til forsoningsmøder mellem den der har begået en kriminel handling og dem det er gået ud over. Fra Inuit Ataqatigiits side, ser vi denne tendens som en spændende udvikling, som vi måske også kan gøre brug af i kommende ordning.

Omkring de forskellige problemstillinger, der er blevet mere og mere synlige her i landet, ønsker vi Landsstyrets vurdering af, hvilke skridt det vil være bedst at tage i forhold til at imødegå og formindske kriminaliteten. Fra Inuit Ataqatigiits side mener vi, at vi i forbindelse med nyvurderingen af retsvæsensområdet, bliver nødt til at se på muligheden af at indføre en ordning hvor forsoning og eftergivelse kan være en del af den kommende kriminallov. Derfor ønsker vi undersøgt nøje, om hvorvidt en sådan ordning kan give de ønskede resultater.

Fra Inuit Ataqatigiits side vil vi gerne have nøje undersøgt, om de undersøgelser samt anbefalinger som Retsvæsenkommissionen er nået frem til, også er forenelige med menneskerettighedskonventionens bestemmelser, idet vi allerede har tiltrådt disse bestemmelser og skal selvfølgelig også overholde dem. Her tænker vi også på vore indsatte på tidsubestemt tid på Herstedvester, hvor den danske stat fra flere sider er blevet påtalt og angrebet for deportering af kriminelle med en tidsubestemt straf.

Uden at komme ind på alle de elementer, som Retsvæsenkommissionen har peget på og kommet med sine anbefalinger til i sit arbejde, vil vi nævne følgende synspunkter, som vi synes er vigtige omkring revideringen af retsvæsensområdet:

- Omkring det sprog, der anvendes i vore retslokaler, finder vi det fra Inuit Ataqatigiit af afgørende betydning, at det grønlandske sprog bliver anvendt, idet man også vil henholde sig til menneskerettighederne, når dette bliver tilfældet. Dernæst finder vi det på sin plads i forhold til anbefalingen om, at hvad angår de forklaringer der fremsættes i forbindelse med retssager, at disse også forefindes på det sprog disse er afgivet under.
- Hvad angår inddelingen af retskredse, skal vi med henvisning til, at nabokommunerne i fremtiden i højere grad skal arbejde sammen eller skal sammenlægges, vil vi fra Inuit Ataqatigiit anbefale, at man også tager hensyn til den forventede udvikling på området.
- Vi finder det fra Inuit Ataqatigiit vigtigt, at kredsdommerne har mulighed for at følge med i de planer der senere agtes iværksat, og at man skal sørge for, at de løbende uddannes og opkvalificeres.
- Det skal så vidt muligt opnås, at kredsdommerne kan blive fuldtidsansat, og at man skal være årvågne overfor, at nabokommuner kan arrangere det således, at kredsdommerne kan arbejde sammen, således de ikke bliver for ensomme i deres daglige arbejde.

- Fra Inuit Ataqatigiits side finder vi det vigtigt, at der sker en styrkelse af forsvarernes rolle, og at bisidderne også skal uddannes og fortsat opkvalificeres.
- Vi finder det endvidere vigtigt, at der skal være særlig indsats overfor de voldsramte samt deres familier, og at man skal sørge for, at de voldsdømte i fremtiden resocialiseres og behandles for deres sygdom.
- Vi skal endvidere bede om en genvurdering af, at man i betragtning af, at vi er så få her i landet, at voldsdømte og de voldsramte ofre, om disse i fremtiden fortsat kan bo det samme sted. Man kan i den forbindelse måske forestille sig, at man med kredsdommernes mellemkomst, kan arrangere forsoningsmøder? Disse forhold er kendt blandt vore stammefrænder og man kan så indhøste erfaringerne fra disse områder.
- Antallet af politifolk skal så vidt muligt svare til antallet af de sager, der forefindes, og derudover skal kommunefogederne samt reservebetjentene gennemgå de nødvendige opkvalificeringstiltag, hvilket bør iværksættes snarest muligt.
- Fra Inuit Ataqatigiit finder vi det vigtigt, at Kangaatsiaq bliver en selvstændig politikreds, at man snarest iværksætter tiltag, således at politistationerne på kysten fornyes og renoveres, således de svarer til nutidens krav.
- Da det er en kendsgerning, at man overtræder de basale menneskerettigheder, ved at man placerer de hårdest kriminelle udenfor landet, bør man snarest gøre noget ved dette problem. Fra Inuit Ataqatigiit finder vi det vigtigt, at man ikke længere anbringer voldsdømte på Herstedvester. Et problem der efter Inuit Ataqatigiit's mening bør finde sin løsning snarest.
- Da fornyelse af retsvæsensområdet også fordrer os til at revidere vores syn i forhold til nutidens normer og livsformer, skal vi fra Inuit Ataqatigiit udtrykke vores ønske om, at eftergivelse og forsoning ikke kan være en del af den nye kriminallov. Som tidligere nævnt ønsker vi mulighederne for at indføre en sådan ordning nøje vurderet.

Da vi ikke vil komme ind på alle de anbefalinger, som Retsvæsenkommissionen er nået frem til, skal vi fra Inuit Ataqatigiits side præcisere, at vi støtter bestræbelser for at forny det grønlandske retsvæsen.

Dernæst er vi fra Inuit Ataqatigiit tilfredse med, at kommissionen løbende har fremsat og ønsket vores stillingtagen til de forskellige områder, de i tidens løb har ønsket forbedringer eller ændringer til.

Til sidst vil vi gerne spørge Landsstyret om, hvad de har af planer for at følge arbejdet op, efter at Retsvæsenkommissionens arbejde nu er tilendebragt og behandlet her i Landstinget. Hvordan ser Landsstyret på mulighederne for at overtage retsvæsensområdet fra den danske stat?

Hvornår vil Justitsministeriets svar på de spørgsmål, der er blevet stillet denne blive offentliggjort?

Vi går ud fra, at de fremførte spørgsmål vil blive besvaret, inden 2. behandlingen finder sted.

Vi vil også benytte lejligheden til at takke alle dem, der har medvirket og gjort en stor indsats under Retsvæsenkommissionens arbejde.

Med disse ord har vi tilkendegivet vore synspunkter i forhold til Retsvæsenkommissionens betænkning, og vi glæder os til at være med ved det fortsatte arbejde. Vi anbefaler, at Landstingets Lovudvalg arbejder videre med sagen inden 2. behandlingen finder sted.

Jonathan Motzfeldt, Landstingsformand, Siumut.

Det var Ane Hansen, Inuit Ataqatigiit og den næste er Godmand Rasmussen, Atassut.

Godmand Rasmussen, Atassuts ordfører.

Vi skal fra Atassut frembringe følgende kommentarer til nærværende forslag, frembragt af Landsstyremedlemmet for Familie- og Justitsområdet, der omhandler Retsvæsenkommissionens anbefalinger:

Den hastige udvikling det grønlandske samfund har oplevet, og til stadighed oplever, er stadig i rivende udvikling, og det er så vidt, at flere af Retsvæsenkommissionens opgaver, da denne blev nedsat for 12 år siden, nu allerede er implementeret.

Derfor finder vi det på plads fra Atassut, at takke Retsvæsenkommissionens medlemmer og de mange mennesker, der har deltaget i udførelsen af det, for samfundet meget vigtige arbejde, og vi vil benytte lejligheden fra Atassut til at udtrykke vor tak til alle de mennesker for, at de har formået at holde arbejdet så opdateret som muligt.

Og vi vil fra Atassut understrege, at det er vores opfattelse, at det kommissorium, som Retsvæsenkommissionen fik, nu er udført på den bedst kvalificerede måde, og at vi derfor er yderst tilfredse med resultatet.

Uden at vi gentager hele Retsvæsenkommissionens kommissorium, skal vi understrege, at vi i Atassut er vidende om det enorme behov, der er for at justere dels kriminalloven og retsplejeloven, og derfor tilslutter vi os grundlæggende til de anbefalinger, der i dag bliver fremsat.

Det meget store arbejde retsvæsenkommissionen har fremlagt, der også belyser forholdene indenfor retsvæsenet, er af så væsentlig karakter for det grønlandske samfund, at det er helt på sin plads at invitere Landstinget til nærværende forslag om Grønlands Hjemmestyres udtalelse.

Derfor er vi fra Atassut godt tilfredse med, at Landsstyret har valgt at vige fra den normale procedure, og i stedet inviteret landstinget til at deltage i processen, hvor det forberedende

arbejde for lovgivningsmæssige tiltag samt øvrige tiltag indenfor retsvæsenet er godt i gang.

Retsvæsenkommissionens mange anbefalinger berører ikke blot de lovgivningsmæssige, og det efterfølgende økonomiske tiltag, der er behov for, men det berører også i høj grad de værdier som det grønlandske samfund finder som bevaringsværdige. Derfor er vi fra Atassut godt tilfredse med, at der er blevet taget hensyn til de områder, der er værd at bevare.

For det er rigtigt, at vores retssystem her i landet samt hensigterne med foranstaltningssystemet er væsentligt forskellige fra andre landes systemer på området, og dette forhold viser ikke blot det grønlandske samfunds særpræg, men det viser også at vores værdier er anderledes.

Vi skal i den forbindelse eksempelvis nævne, at en af hovedmålsætningerne ved vores foranstaltningssystem er, at der målbevidst arbejdes for, at de mennesker der har begået kriminalitet, så vidt som muligt igen skal fungere og være en del af det grønlandske samfund. Det er ligeledes et specielt kendetegn, at kredsdommerne, sættestommere og bisiddere ikke er uddannede jurister, men er en del af det lokale samfund.

Fra Atassut finder vi det derfor naturligt, at man i arbejdet har lagt hovedvægt på retssystemet, behandling af kriminelle samt politiets arbejde, og at man har taget særlig hensyn til de eksisterende ordninger der er bevaringsværdige.

Derfor tilslutter vi os fra Atassut til Landsstyrets udsagn om, at betænkningen og de mange anbefalinger hviler på et bredt og solidt grundlag, hvor såvel eksperter, aktører og befolkning har bidraget.

Med disse generelle bemærkninger vil vi fra Atassut knytte følgende bemærkninger til de væsentligste anbefalinger, under nærværende behandling af forslaget:

Domstolssystemet

Vi bemærker fra Atassut, at retsvæsenkommissionen har været delt med hensyn til anbefalingen om opretholdelse af den nuværende inddeling i retskredsene.

Medens et flertal i kommissionen anbefaler, at den nuværende inddeling i retskredsene bør opretholdes, anbefaler et medlem at kredsretsstrukturen regionaliseres i form af sammenlægning af retskredse, dette med henblik på at få skabt en fleksibel ordning der kan sikre højere faglig kvalitet i kredsretternes afgørelser og endeligt er der et andet mindretal på tre medlemmer der støtter flertallets anbefaling, men at man skal være forberedt på at kunne stille mod en form for regionalisering.

Vi kan fra Atassut godt se, hvad der er mindretallets intention med regionaliseringen, nemlig at den faglige kvalitet på den måde bedst kan sikres, og at mindretallet derfor anbefaler en regionalisering. Derfor skal vi fra Atassut anbefale overfor Landsstyret, at man i samarbejde med Justitsministeriet indleder et arbejde for at få belyst hvilke fordele og ulemper, der vil være, såfremt man stiller mod en regionalisering af retskredsene.

I det omfattende arbejde, Retsvæsenkommissionen er fremkommet med, er der også en anbefaling om, at kredsdommerne, domsmænd, bisidderne og de fremtidige medarbejdere i retsvæsenet fremover skal tilbydes uddannelse.

Vi vil ikke stille spørgsmålstegn ved de mennesker, der igennem tiden har arbejdet som kredsdommere, domsmænd og bisidder. Men vi ser det som naturligt fra Atassut, at man i forbindelse med den udvikling der pågår i det grønlandske samfund, og de følgende mere komplicerede lovgivningsmæssige rammer, der skal arbejdes under, også berører uddannelsesniveaueet i forbindelse med de nye tiltag, der her er påbegyndt.

Derfor støtter vi fra Atassut anbefalingerne om, at der skal etableres en egentlig uddannelse af autoriserede kredsdommere, derudover også mulighed for at domsmænd og retssekretærer at kunne uddanne sig, og at Kredsdommerne fremover bliver fastansat.

Det anbefales, at grønlands Landsret fremover alene skal behandle appelsager, og i sager som i 1. instans er afgjort af den juridiske domstol, skal landsretten tiltrædes af to danske landsdommere. Vi kan fra Atassut godt forstå at disse dommere skal udpeges af præsidenterne for henholdsvis Østre- og Vestre Landsret, men **vi vil gerne have at vide** hvorfor det absolut skal være danske dommere.

Forsvaret

Anbefalingen om at der skal etableres en egentlig uddannelse af de nuværende bisidder, som autoriserede forsvarere finder vi meget vigtigt i Atassut og derfor støtter vi anbefalingen, og vi støtter de tiltag i anbefalingerne, der skal sikre, at bisidderne har de bedste betingelser for at kunne udføre deres arbejde.

Vi skal fra Atassut benytte lejligheden til at spørge Landsstyret om, hvilken holdning Landsstyret har i forhold til anbefalingen om, at der oprettes en stilling, som enten offentlig eller privat **Landsforsvarer**.

Forbrydelserne og kriminalretsplejen

Anbefalingerne om at kriminallovens bestemmelser om forbrydelserne skal revideres, og at de kriminalprocessuelle tvangsindgreb skal reguleres gennemgribende kan vi fra Atassut fuldt ud tilslutte os.

Det er nemlig sandt, at vi nu lever i en moderne tidsalder, og at der derfor er tiltrængt behov for at lovgivningen bliver ajourført og opstrammet. Eksempelvis er det i dag muligt at udsprede oplysninger igennem computerteknologien i løbet af sekunder, og de lovgivningsmæssige rammer for at forebygge kriminalitet af den art er manglende.

Derudover er det meget vigtigt at der bliver forebygget enhver form for forbrydelser mod børn og de unge. Derfor kan vi fuldt ud tilslutte os anbefalingen om, at man ud over kriminalisering af kønslig omgang til et barn under 15 år, også strammer op på lovgivningen, således at man fremover også beskytter de unge under 18 år mod seksuelle overgreb.

Retsplejen i øvrigt

Vi kan fra Atassut grundlæggende tilslutte os anbefalingen om, at der indføres retsafgifter for civile sager og fogedsager, men vi skal samtidig også understrege, at det er vigtigt for os, at enkelte personer så vidt som muligt har adgang til retsbeskyttelse. Derfor vil vi gerne fra Atassut få oplyst **hvilke konsekvenser** det vil medføre, såfremt retsafgiften bliver indført.

Vi er fra Atassut vidende om, at advokatvirksomheder frivilligt og prisværdigt i dag yder gratis retshjælp, men hvis man ved at indføre en landsdækkende retshjælpsordning kan opnå mere kontinuitet, vil vi støtte anbefalingen om landsdækkende retshjælpsordning.

Og vi tilslutter os fuldt ud omkring anbefalingen om at advokatvirksomhed fremover bliver lovreguleret, for selvom vi er vidende om, og ikke er i tvivl om, at advokaterne arbejder for at opnå de bedste resultater for deres kunder, så mener vi i Atassut at der er behov for at kunne få lovgivningsmæssig beskyttelse mod forkert eller urigtig behandling.

Kriminaliteten og dens ofre

Anbefalingen om, at der bliver oprettet og lovfæstet et Kriminalpræventivt Råd, hilser vi velkommen fra Atassut. Ligeledes bakker vi helhjertet op omkring anbefalingen om, at der skal ydes en særlig indsats for ofre for forbrydelser.

Netop det, at der tages særlig hensyn til ofrene, har vi fra Atassut igennem mange år efterlyst, og vi skal derfor **anbefale overfor Landsstyret**, at landsstyret hurtigst muligt igangsætter arbejdet for at ofrene kan få det bedste hjælp og støtte.

Foranstaltningssystemet

Som vi indledningsvist sagde fra Atassut, finder vi det vigtigt, at man tager hensyn til de allerede eksisterende og bevaringsværdige aspekter, i arbejdet for at modernisere hele retssystemet i Grønland, og herunder finder vi det vigtigt, at de mennesker, der har begået kriminalitet, igen bliver i stand til at deltage i samfundet, og derfor bør gerningsmandsprincippet så vidt som muligt bevares.

Men når vi har sagt dette, skal vi tilkendegive, at vi sagtens kan se og forholde os til at nogle af forbrydelserne kan være så grove at foranstaltningsrammerne ikke altid er tilstrækkelige. Derfor skal vi understrege, at vi fuldt ud kan tilslutte os anbefalingen om, at foranstaltningssystemet fremover skal bygge på elementer fra både gernings- og gerningsmandsprincippet.

Derudover kan vi fuldt ud tilslutte os de anbefalinger, der fremover bliver placeret efter strenghed.

Kriminalforsorgen samt Fuldbyrldelsesmyndighedens organisation

Såfremt et nyt, tilpasset og moderne retssystem skal kunne fungere optimalt, er det en forudsætning, at behovene for kvalificeret personale og gode fysiske rammer er til stede, og vi er fra Atassut ikke i tvivl om, at dette er en stor og omkostningskrævende del af hele arbejdet.

Såfremt Retsvæsenskommissionens anbefalinger om kriminalforsorgen og fuldbyrdelsesmyndighedens organisation bliver vedtaget vil der være behov for at få udbygget de åbne anstalter, få tilbygget halvlukkede afsnit og endvidere at få bygget lukket forvaringsafdeling, og der vil helt klart være behov for økonomiske ressourcer. Vi har fra Atassut opfattet Den Danske Stats signal, under nærværende arbejde, nemlig at der skal være gensidig forståelse og endda fælles byrde for at kunne realisere anbefalingerne.

Derfor er det vigtigt for os i Atassut, at få klarhed om **hvilke økonomiske betingelser Landsstyret har tænkt sig** at videreføre arbejdet, såfremt der skal opføres en åben anstalt i Tasiilaq og såfremt anstalten i Nuuk skal udbygges som foreslået, således at der bliver opført lukket forvaringsafdeling for de farlige kriminelle.

Politiet

En af de vigtigste mærkesager vi har i Atassut er, at politiet i Grønland kan have de bedste vilkår til at kunne udføre deres arbejde. Derfor kan vi fuldt ud tilslutte os anbefalingerne om, at der skal være en større politistyrke, og vi vil fra Atassut understrege, at vi finder det meget vigtigt, at reservebetjentene samt kommunefogederne fremover skal kunne tilbydes kurser og uddannelsesforløb, og vi skal **opfordre Landsstyret** til at få igangsat initiativer i samarbejde med Justitsministeriet.

Vi er i Atassut vidende om, at der pågår en meget stor politireform i Danmark. Vi er ligeledes vidende om, at dette reformarbejde ikke har nogen direkte indflydelse for politiet i Grønland.

Men vi vil fra Atassut **opfordre Landsstyret** til at være årvågne med de nye tiltag, der allerede er implementeret eller er på vej til at blive implementeret i Danmark. For der er helt sikkert nogle af tiltagene, vi kan tage til os her i Grønland.

Vi kan eksempelvis påpege, at man i Danmark er i gang med at få klarlagt og vurderet de arbejdsområder, der ikke direkte har noget at gøre med politiarbejdet. Eksempelvis er man i gang med at undersøge mulighederne for at fjerne fogedsager og andre administrative opgaver, der belaster politiet til at arbejde administrativt. Vi mener helt afgjort, at vi heroppe også har mulighed og gavn af denne løsning.

Der er behov for større oplysning

Vi vil fra Atassut benytte lejligheden til at opfordre til, at man i meget større omfang realiserer oplysningskampagne om hvilke rettigheder og pligter vi har som enkelte borgere i forhold til retslovgivningen, og ikke mindst, der bør være særlig indsats der skal sikre minimering af sædelighedsforbrydelser mod børn og unge.

Inden vi fra Atassut slutter vores oplæg, skal vi tilkendegive, at vi er meget tilfredse med anbefalingen om, at der bliver oprettet et "Råd for Grønlands Retsvæsen", der skal sikres, at de lovgivningsmæssige aspekter hhv. i kriminalloven samt i retsplejeloven kan være opdateret.

Dette vil også sikre, at retsvæsenet i højere grad end i dag kan være opdateret også set i forhold til udviklingen i det grønlandske samfund. Og vi mener helt afgjort i Atassut, at en af de første og vigtigste opgaver bør være, at der bliver iværksat arbejde for at **forbedre**

løn- og ansættelsesvilkår for kommunefogederne og bisidderne. Det er på tide og det haster med at få rettet op på deres vilkår.

Vi skal slutteligt fra Atassut ønske Landsstyret og den danske regering fortsat god arbejde med de mange anbefalinger, Retsvæsenskommissionen er fremkommet med, og vi skal fra Atassut selvfølgelig følge arbejdet.

Med disse ord slutter vi vores indlæg til nærværende forslag til Landstingsbeslutning om Grønlands Hjemmestyres udtalelse til Betænkning om det grønlandske retsvæsen, og det er vores ønske, at vores anbefalinger bliver taget med i betragtning i det videre arbejde. Tak!

Jonathan Motzfeldt, Landstingsformand, Siumut.

Vi siger tak til Godmand Rasmussen fra Atassut og nu er det Loritha Henriksen fra Kattusseqatigiit Partiat. Værsgo!

Loritha Henriksen, Kandidatforbundets Partis ordfører.

Betænkningen fra Grønlands Retsvæsenskommission har jeg følgende bemærkninger til på vegne af Kandidatforbundets Parti:

Inden bemærkninger til betænkningen vil jeg på vegne af Kandidatforbundets Parti alvorligt opfordre til, at vi på alle områder bør være med i samarbejde for at få formindsket antallet af bl.a. de mange ulovligheder i Grønland for at kunne undgå og forebygge alle disse.

Først må det udtales, at når bl.a. småbørn er blevet ofre for kriminalitet, at samtlige, der har forståelse for sagen og ikke mindst for barnet selv og for forældrene og andre pårørende måtte man formode, at de vil blive alvorligt ramt. Drab, voldtægt, vold, dårlig opførsel overfor medborgere, som hidtil foregår på grund af alkoholmisbrug og misbrug af euforiserende stoffer, bliver realiseret og med hensyn til det, så er det ellers ønskeligt. – ja, gad vide hvordan vi kan få overvundet vores store alkohol- og euforiserendes problem og så bør man være mere effektiv med hensyn til initiativer og finansiering.

Selvfølgelig er Kandidatforbundets Parti fuldt ud vidende om, at alkohol og euforiserende stoffer ikke er de eneste skyldige, men vi ved også, at alle disse stoffer på mange måder er udgangspunktet og medskyldig til vore problemer. Selvfølgelig er vi vidende om, at en person selv er ansvarlig for sine egne handlinger.

Men man må med erkendelse sige, at vort store sprut og hashproblem er blevet alt for stor, hvilket er medvirkende til antallet af politi- og retssager.

Derfor finder jeg det på den anden side tilfredsstillende fra Kandidatforbundets Partis side, at man må lette politiarbejdet, som f.eks. med forslag om, at ikke rent politimæssige opgaver overgives til andre. Næmlig de, der vedrører incasso og familieretslige sager. Dermed kan man forestille sig, at politiet vil få større tid til kriminalitetsbekæmpelse.

Men fra Kandidatforbundets Parti er vi ikke enig om forslaget, at man får forhøjet politibetjentene med kun 125 med sådan en udmelding og ikke mindst med hensyn til de

sager omkring de meget store hash- og alkoholmisbrug og på baggrund af det, at der er alt for mange ulovligheder her i Grønland og for at aktivt bekæmpe disse og arbejdet bliver mere spredt, så må politiopgaverne også med hensyn til undersøgelser og behandling få større tid til det og det er jo meget, meget vigtigt og nødvendigt.

Man må huske på, at der kun findes en enkel politistation i Grønland, der har døgnåben. Alle de resterende har kun åbent i den daglige åbningstid. Udover åbningstiderne så opretholder man almindelig vagttjeneste. Man må forestille sig, hvilken påvirkning vagttjenesten har for politiet personligt.

Derfor må man – når man har fulgt lidt med i politiarbejdet, så kan man uden tvivl konstatere hvad der skyldes den meget store udskiftning hos det grønlandske politi, idet det bl.a. er de meget dårlige forhold. Det, som nemlig som det er politiet, som det første når til og ankommer til. Derfor er det alvorligt, at være politibetjent i Grønland.

Nu har man i forståelse mulighed på alle måder, at få lettet deres arbejde. Derfor såfremt for at få formindsket de mange ulovligheder eller udføre større forebyggelsesinitiativer med virkning, så skal man som minimum arbejde for, at politiets antal minimum bliver forhøjet til 175 stykker.

I betænkningen siges det bl.a., i dag er det grønlandske politi på aflønningsområdet i deres arbejde så kan de overhovedet ikke sammenlignes med deres kolleger i Danmark. Eller de kan næsten sammenlignes med deres kolleger i Danmark og man må huske på, at i de 55 år, der har været politi i Grønland, at det grønlandske politis aflønning altid har været mindre. Og som den danske stat stadig underbetaler.

Som bekendt har man for få år siden prøvet på at få sidestillet aflønningen, hvor det grønlandske politi får et tilpasningstilskud, men dette tilskud giver ikke pension.

Derudover er det tilfredsstillende med hensyn til, at politiet har en opfølgning på udstyrsområdet og støtte overvejelser og ikke mindst, at der – man får et ekstra skib til de 4 politifartøjer vi i dag har.

Kriminalforsorgen blev overtaget af Grønland i 1979, men vi er indtil nu vidende om, at vi vist nok er de eneste i verden, der sender en del af vores kriminelle til et andet land. Man kan sætte spørgsmålstegn ved dette forhold – om dette er helt korrekt. Derfor må man støtte tanken om opførelse af et lukket fængsel i Grønland og må opfordres til det.

Vi er også vidende om, at med hensyn til den kriminelle og med hensyn til foranstaltning, så må man også bl.a. opleve noget, som må løses og som ikke harmonerer med dagens forhold. Derfor er det ønskeligt, at sådanne forhold bør tilpasses til vores dagens forhold. Og det er vores henstilling på vegne af Kandidatforbundets Parti.

Med disse bemærkninger vil jeg på vegne af Kandidatforbundets Parti indstille, at vores fremlæggelser bliver medtaget til vurdering i det videre arbejde. Tak.

Jonathan Motzfeldt, Landstingsformand, Siumut.

Og den sidste er så Loritha Henriksen, Kandidatforbundets Parti. Og nu er det Landsstyremedlemmet for Familie og Justitsvæsen, der kommer med en besvarelse. Jeg skal sige, at nogle af de spørgsmål, der blev fremlagt, og at vi kan være tilfreds med, at de kan blive besvaret inden 2. behandlingen.

Aleqa Hammond, Landsstyremedlem for Familie og Justitsvæsen, Siumut.
Jeg siger tak.

Vi kan med glæde udtale, at samtlige partier med stor interesse og så indgående er blevet undersøgt og er blevet kommenteret. Og det er også det, som Landsstyremedlemmet for Justitsvæsen, som jeg kan konstatere, som jeg er meget glad for.

Der er en hel masse spørgsmål, der blev bragt op og i den forbindelse, så er det jo meget vigtigt for dagens Grønland, at det bliver bragt op. Der er mange spørgsmål og derfor, uden at få dem besvaret enkeltvis, så er det den mulighed til Landstinget, at de får en skriftlig besvarelse. Det er det, vi ellers ønsker, således at man får mere udbytte af disse. Også ganske kort det, som jeg kan nå, dem vil jeg prøve på lige for at få besvaret.

Det blev svar med hensyn til menneskerettighederne om man har lagt mærke til dem og det spørgsmål, som blev fremlagt. I den forbindelse, så skal jeg gøre opmærksom på, at Retsvæsenkommissionen i sit arbejde har fundet det vigtigt, at man overholder menneskerettighederne og har så rettet en henvendelse til de danske menneskerettigheders center og deres besvarelser, der også er blevet medtaget i Retsvæsenkommissionens og det har man også ladet gå videre til den danske justitsministerium og modtagelsen af disses brev er også tilgået til Retsvæsenkommissionen.

Retsvæsenkommissionens betænkning og i forbindelse med udarbejdelsen i de 10 år der er gået og med hensyn til tankerne om meget store kommuner, så har man ikke arbejdet ud fra det. Og med hensyn til det – denne tanke kom efter man har fået betænkningen afgivet/afleveret.?. og derfor med hensyn til meget store kommuner, så har man ikke fået medtaget dette i betænkningen. Dette forhold. Men selvfølgelig i forbindelse med det kommende møde i justitsministeriet, så skriver jeg også og præciserer dette forhold overfor hende.

Som et af de vigtigste, som jeg hørte ganske.....det er det, der vedrører initiativer på politiområdet, initiativer på uddannelsesområdet og de forskellige forslag fra partierne dem har vi selvfølgelig også hørt. Og i den forbindelse disse spørgsmål, hvis man ønsker uddybende, så er vi parat til at komme i samråd.

Og med hensyn til, at man i de sidste 50 år og retsvæsenessagen må siges, at den ikke har været udviklet i 50 år. Men i disse 50 år, så er forholdene blevet meget anderledes her i Grønland. derfor med hensyn til det, der vedrører retsvæsenet må man sige, at det er blevet sakket meget agterud og ikke mindst med hensyn til de seneste 20 år, at man fra den danske stat på retsvæsenområdet og finansieringerne må man sige, at de ikke er blevet store og derfor hænger forholdene ikke længere sammen. Og derfor med hensyn til Retsvæsenkommissionens betænkning den overgår til den danske regering og til justitsministeriet. Det er det, jeg skal sørge for.

Der er en hel masse spørgsmål, uden at få dem besvaret i den rækkefølge og inden den overgår til udvalg, så skal jeg sørge for, at man får skriftlige besvarelser.

Og i den forbindelse så kan jeg også sige, at til sommer omkring juli/august, fordi vi ved ikke rigtig hvordan datoen bliver, så er det den danske justitsminister, der ankommer på besøg her i Grønland og i den forbindelse, så er det jo den danske lovudvalg, der kommer hertil. Og vi er også i gang med forberedelser til at have nogle gæster. Og vi håber så på, at vi gerne vil udnytte denne tid til at få præciseret det forhold, vi lever under i dag og de ting, der er kommet bagud. Tak.

Jonathan Motzfeldt, Landstingsformand, Siumut.

Og de ting, der blev fremlagt fra partierne i meget stort omfang, og som Landsstyremedlemmet også har kommenteret skal så behandles i lovudvalget nu. Og til forårssamlingen i forbindelse med 2.behandlingen, så vil man vende tilbage til dem.

Og de spørgsmål, der her bliver fremdraget af ordførerne, så vil de blive forelagt i lovudvalget og man skal sørge for, at de også bliver besvaret. Og jeg skal også få præciseret, at en del af det kommende landsstyreopgaver er, at de anbefalinger vedrørende udkast til Retsvæsenkom.....og det er så udkast til kriminalloven for Grønland med bemærkninger og udkast om lov om ændring af forskellige lovbestemmelser i forbindelse med ikrafttræden af nye retsplejelov og kriminallov for Grønland med bemærkninger og det er altså sådan nogle ting, som også vil blive medtaget i forbindelse med behandling af disse.

Og da der ikke er andre, der har bedt om ordet, så må vi sige, at 1.behandlingen nu er færdig og 2.behandlingen – man vender tilbage til den ved 2.behandlingen til foråret.

Saqqummiussissut

4. januar 2006

UKIU 2006/20

Namminersornerullutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu isumaliutissiissummut oqaaseqaateqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut (Ilaqutariinnermut Inatsisinillu Atuutsitsinerumut Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Danskit naalakkersuisuisa aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq 1994-imi pilersippaat. Ataatsimiititaliarsuup siulittaasua ilaasortaalu danskit naalakkersuisuinit aamma Namminersornerullutik Oqartussanit ataatsimut toqqarneqarput. Ataatsimiititaliarsuup pingaarnertut suliasarisimavaa Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnerup tamarmiusup sukumiisumik misissorneqarnissaa tamannalu tunngavigalugu taassuma iluarsaateqqinnissaanut siunnersuummik saqqummiussinissaq.

Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissunni august 2004-mi tunniuppa Justitsministeriaqarfiullu tamatuma kingornatigut Namminersornerullutik Oqartussat isumaliutissiissut pillugu oqaaseqaateqarnissaannik kissaateqarfigai.

Inatsisissanik piareersaalluni isumaliutissiissutit allallu pillugit Namminersornerullutik Oqartussat oqaaseqaateqartussanngoraangata Naalakkersuisut taamaaliortarput. Kisiannili Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa ima annertutigaaq, pingaaruteqartigaluni qitiulluinnartigalunilu Naalakkersuisut isumaqarlutik Inatsisartut Namminersornerullutik Oqartussat oqaaseqaateqarnerannut peqataatinneqarpata eqqornerussasoq.

Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa 2.000-it sinnerlugit qupperneqarpoq. Ataatsimiititaliarsuup ataatsimut siunnersuutai kaammattuutaalu ima annertutigaat saqqummiussissummi annertunerusumik eqqartussallugit annertuallaarlutik. Taarsiullugu Naalakkersuisut ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa isumaliutissiissutillu naalisarneqarnerat Naalakkersuisut aalajangiiffigisassatut siunnersuutaannut ilanngunneqartoq innersuussutigissavaat. Taamatuttaaq ataatsimiititaliarsuup siunnersuutaanik pingaarnernik naatsumik takussutissaq Naalakkersuisut saqqummiussissutaannut ilanngunneqarpoq.

Ataatsimiititaliarsuup siunnersuutai kaammattuutaalu ataasiakkaat naammassineqareerput. Naalakkersuisut matuma siuliini ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaanik takussutissiaq innersuussutigissavaat.

Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinermini Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnermi pissutsinik ilisimasanik katersat assigiinngitsut toqqammavittut atorsimavai, ilaatigut ingerlatsiviit tamatumunnga attuumassuteqartut pulaartarnerisigut.

Ataatsimiititaliarsuup tamatumunnga ilanngullugu ilisimatuussutsikkut misissuinerit ingerlattarsimavai eqqartuussiveqarnermi pissutsit assigiinngitsut pillugit ilisimasanik nutaanik nunatsinnilu innuttaasut tamakkununga isiginneriaasiannik pissarsiviusartut. Misissuinerit tamakku aamma tamanut saqqummiussuuneqarsimapput.

Ataatsimiititaliarsuup sulinermini ingerlaavartumik eqqartuussiveqarnerup iluarsaateqqinnissaa pillugu oqallinnermut nunatsinni inuiaqatigiit akulerutsinniarsimavai. Taamaaliortoqartarsimavoq tusagassiuutitigut, tamanut ammasumik ataatsimiititsisarnikkut aamma illoqarfikkuutaartunik sunngiffimmi sammisassaqartitsisut peqataatinnerisigut. Taamatuttaaq ataatsimiititaliarsuaq oqallisaarutininik paasisutissiissutinillu aviisiliirluni tallimariarluni saqqummersitsisarsimavoq Kalaallit Nunaat tamakkerlugu illunut agguanneqartunik.

Ataatsimiititaliarsuup eqqarsaatersuutigallagai isummiussaalu saqqummiunneqarsimapput oqaluuserineqarsimallutillu suliap qiteqqunnerata nalaani Nuummi Københavnimilu isumasioqatigiissitsineri 1997-imi ingerlanneqartuni.

Taamaammat Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa patajaarsumik toqqammaveqarpoq, immikkut ilisimasallit, tamakkuninnga suliallit innuttaasullu tamatumunnga tapersiisimmata.

Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaata malitsigisaanik Naalakkersuisut Nuummi 2005-imi augustusip qaammataani eqqartuussiveqarneq pillugu nunatsinnit tamaneersut isumasioqatigiinnissaat sulissutigaaq. Taamaaliornikkut siunertaavoq Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaata ilisimaneqarnerulernissaa, qqartuussiveqarnermik iluarsaaqqinneq takkuttussanngortoq pillugu oqallittoqalerluni soqutiginnittoqalerlunilu.

Naalakkersuisut inassutigaat, Inatsisartut - ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaani siunniussat taaneqartut aallaavigalugit - Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup siunnersuutaanut kaammattuutaanullu akuersaassasut, eqqaamaneqartariaqarmammi pinerlunniartarnerup allanngoriartornera ataatsimiititaliarsuup taamanikkut naatsorsuutigisaanit assut allaanerulersimasoq. Tamanna inissiisarfiit inissaqartitsinerannuinaq aamma soorlu politiit amerlassusiliigaanerannuinaq tunngassuteqanngilaq.

Ataatsimiititaliarsuup eqqartuussissuserineq pillugu inatsisitaassamut aamma pinerluttuierinerumut inatsisitaassamut

missingersuutaanut tunngatillugu Naalakkersuisut inassutigissavaat Inatsisartut ataatsimiititaliarsuup missingiusiaa aallaavigalugu inatsisit taakku marluk iluarsaateqqinnissaannut tunngaviusumik isummernertik oqaatigissagaat. Naalakkersuisut naatsorsuutigaa Inatsisartut pisarnertut saqqummiussissutissat sulissutigineqalersinnagit tusarniaavigineqassasut, inatsisissatut missingiutit kalaallisut qallunaatullu saqqummiullugit.

Inatsisartut taamaallit aalajangiiffisassatut siunnersuutip matumani pineqartup suliarinerani pingaarnertut tunngavineqartunut isummersorsinnaassapput, taakkumi ataatsimiititaliarsuup inatsisissatut missingiusiaanut tunngaviliisuusimmata annikitsuallu saqqummiussinermi sukumiinerusumik oqallisigineqarsinnaassallutik.

ILANNGUSSAQ: Eqqartuussiveqarnek pillugu Ataatsimiititaliarsuup kaammattuutanut pingaarnertut takussutissiaq:

Takussutissiannngorlugu ataatsimiititaliarsuup siunnersuutai pingaarnertut imatut naalisarneqarsinnaapput:

Eqqartuussivinni oqaatsit pillugit kaammattuutit:

- Unnerluussissutit eqqartuussissutillu pisariaqartitsineq malillugu aammattaaq kalaallisut allanneqartassapput.
- Eqqartuussivimmi nassuiaatit eqqartuussisut suliaannik allassimaffinnut allanneqartassapput oqaatsit nassuiaanermi atorneqartut atorlugit.
- Sulissutigineqassaaq siunissami periarfissaalissasoq pappilissat eqqartuussivinni atorneqartut pisariaqartitsineq naapertorlugu kalaallisut oqaasertaqartinnissaat aammalu nassuiaatit nassuiaatitsinermi pisariaqartitsineq naapertorlugu kalaallisut ingerlanneqartassasut.
- Oqaatsit eqqartuussivimmi atorneqartut akuerisaasumik kalaallisut taagusersorneqassasut. Eqqartuussivinnik aammalu eqqartuussivimmut attuumassuteqartunut kiisalu Naalagaaffiup Sinniisoqarfianik atorneqartussamik qitiusumik nutserisoqarfimmik pilersitsisoqassasoq.

Eqqartuussiviit pillugit kaammattuutit:

- Eqqartuussiveqarfiit maannamut agguataarsimanagerat atortuutiinnarneqassaaq.
- Eqqartuussisut inatsisilerituujussanngikkallarput, immikkulli ittumik eqqartuussisutut ilinniaqassapput, aammalu sapinngisamik atorfinitsinneqavissallutik.
- Eqqartuussisunik ilitsersuisarneq nukittorsarneqassaaq. Peqatigitillugulu Kalaallit Nunaata Eqqartuussiviani eqqartuussivinni suliassanut immikkoortortaqaqarfimmit avissaartinneqassalluni.
- Eqqartuussiveqarfiit saniatigut eqqartuussivimmik inatsisileriffiusumik siullertut saaffigineqartartussamik peqassaaq, inatsisilerinnermut tunngatillugu suliassanik ajornakusoortunik suliaqartartussamik taamatullu eqqartuussisunik ilinniartitsisartussamik ilitsersuisartussamillu.
- Eqqartuussisut, eqqartuussisooqataasut eqqartuussivinnillu allatsit ilinniartitaanerat pitsanngorsarneqassaaq.
- Kalaallit Nunaata Eqqartuussiviata taamaallaat siunissami suliassarissavai suliassanngorteqqitat, tassa imaappoq suliat aappassaanniigassanngortitat. Inatsisilerinnermut tunngatillugu suliani ajornakusoortuni - tassalu suliani siullermeerinninnermi inatsisilerinnermut tunngatillugu eqqartuussivimmit aalajangiivigineqarsimasuni - Kalaallit Nunaata Eqqartuussivia danskit landsdommeriinnik marlunnik sinniisoqartassaaq.
- "Eqqartuussisut Siunnersuisoqatigiiffiata" eqqartuussisunik soraarsitsineramik suliassat suliarisassavai eqqartuussisussanillu atorfinitsitsinerinnermut peqataasassalluni.

Illersuisoqarnek pinerluttulerinnermilu eqqartuussissusilersuussisarneq pillugit kaammattuutit:

- Pinerluttulerinnermi suliat suliarineqartarnerinut malittarisassat allangortinneqassaput annertusarneqarlutillu.
- Illersuisoqarnek pitsanngorsarneqassaaq, illersuisuusarneq erseqqissarneqassaaq annertusarneqarlunilu unnerluussineq sioqqullugu atorneqarsinnaasunngorlugu.
- Maannakkut illersuisuusut ilinniartitaanerat aallartinneqassaaq.
- Illersuisunut immikkut ittumik illersuisutut ilinniarsimasunut piginnaatitsissuteqartarneq atuutilersinneqassaaq.
- Illersuisut piginnaatitsissummik pigisallit oqarasuaatikkut eqqartuussissuserisut allaffiannit siunnersorneqarsinnaassapput.
- Suliani ilungersunartuni periarfissaqassaaq eqqartuussissuserisumik illersuisunngortitsisoqarsinnaassaaq illersuisumut eqqartuussivimmi najuuttumut eqqartuussiviup avataatigut siunnersuisinnaasumik.
- Suliat ilaanni ilungersunarluinnartuni eqqartuussissuserisut illersuisunngortinneqarsinnaassapput eqqartuussivimmi najuuttussanngorlugit.
- Pinerluffigineqarsimasumut inummik tapersersuisussamik ikiorsisoqarsinnaassaaq.
- Eqqartuussissuserisut pissusissaat sulinerallu inatsisitigut malittarisassaqtartitaassaaq.

Eqqartuussissuserineq pillugu kaammattuutit allat:

- Nuna tamakkerlugu atuuttussamik inatsisitigut siunnersorneqarsinnaaneq pilersinniarneqassaaq Nuummi eqqartuussissuserisut atorlugit. Eqqartuussissuserisut tamatumunnga ilaatinneqartut illersuisussanngortinneqarsinnaassapputaaq.
- Eqqartuussiveqarnermi oqartussaasut nunaqarfinni sulinerat ataqatigiissarneqassaaq patajaallisarneqassallunilu.
- Eqqaartuussivimmi suliassat suliarineqarneranni video atorlugu oqaloqatigiinnermut atortut atorneqarsinnaassapput uppernarsaatit saqqummiunneqarnissaat siunertaralugu.
- Eqqartuussiveqarnermut tunngatillugu nalunaarutit ingerlateqqinnissaannut nalunaarutiginnissaannullu aaqqissuussineq ajornannginnerulersinniarlugu malittarisassaliortoqassaaq.
- Saqitsaanermik suliassat suliarineqartarnerat patajaallisarneqassaaq. Suliat ullumikkornit annertunerusumik eqqartuussereernerup kingornatigut aalajangiivigineqartassapput.
- Illuatungeriit sapinngisamik najuuttassapput, immaqva vidio atorlugu oqaloqatigiinnermut atortut atorlugit.
- Eqqartuussivimmut suliassiinermi akit aammalu inummut aningaasartuutaanngitsumik eqqartuussivimmi suliassiinnaaneq malittarisassaliuunneqassapput.

Pineqaatissiisarneq aamma pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfik pillugit kaammattuutit:

- Kalaallit Nunaanni Pinerluttaalisitsinnermut Siunnersuisoqatigiinnik pilersitsisoqassaaq pinerluttaalisitsiniarluni sulineq nukittorsarniarlugu ataqatigiissaarniarlulugu.
- Pinerluttuliorfigineqarsimasut immikkut sullinneqassapput, taamatuttaaq nuna tamakkerlugu pinerluttuliorfigineqarsimasunut saaffiginniffiusinnaasut pilersinneqassapput, Ilaqutariinnermut Pisortaqaarfimmit ataqatigiissaarneqartumik. Politiit eqqartuussiviillu paasissutissiissapput, siunnersuisallutik aammalu pinerluttuliorfigisat ikiussalugit.
- Pineqaatissiiseeriaatsimi toqqammavigineqassapput qanoq iliuseqarnerup aamma qanoq iliuseqartup tunuliaqutai. Tamanna imatut oqaatigisariaqarpoq pinerluttulerinnermi inatsisit malillugu pineqaatissiiniarnermi inatsimmik unioqqutitsinerup suunera qanorlu sakkortutiginera taamatuttaarlu inatsimmik unioqqutitsisup inuiaqatigiinni inooqataaleqqinnissamut sungiusarneqarnissamik pisariaqartitsinera toqqammavigalugit, tassa suliniutissat inatsimmik unioqqutitsisup inatsisinik maleruaannilluni inuutaaqataaqilernissaanik siunertaqartoq. Katsorsartinneq nakkutiginninnerlu naligiissinneqassapput.
- Pineqaatissiissutissat siunnersuutigineqartut makkuupput, taakkulu pineqaatissiisarnerup sakkortusiartornera malillugu tulleriissarneqarsimapput:

1. Mianersoqqussut - taanna pineqaatissiissutissatut nutaajuvoq.
2. Akiliisitsissut.
3. Eqqartuussut pineqaatissiingikkallartoq aalajangikkamik piffissaligaq - taanna pineqaatissiissutissatut nutaajuvoq.
4. Nakkutigisassanngortitsilluni eqqartuussut.
5. Eqqartuussutikkut inuiaatigiinnut kiffartuussisussanngortitsineq - taanna pineqaatissiissutissatut nutaajuvoq.
6. Inissiisarfirmmut aamma nakkutigisassanngortitsinnermut eqqartuussut - taanna pineqaatissiissutissatut nutaajuvoq.
7. Inissiisarfirmmut inissinneqarnissamik eqqartuussut.

- Eqqartuussiviit pineqaatissiissutissamik aalajangiiniarnerminni aallaavigissavaat pinerluuteqarnerup sakkortussusia ilaalu ilanngullugit. Taakunani tamani neqeroorutigineqartassaaq katsorsartinnissaq.
- Tarnimikkut nappaalilinnut pineqaatissiisarnerit ilaatigut piffissamik killiligaasassapput.
- Inuusuttunut pinerluuteqarsimasunut, tarnimikkut nappaateqartunut pinerluuteqarsimasunut aamma ulorianartumik pinerluuteqarsimasut ilaannut immikkut ittumik pineqaatissiisoqartalissaq.
- Pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfimmik ataatsimoortumik aqutsisoqarfeqalissaq, tamatumunngalu atassapput inissiisarfirmiittunut aamma inissiisarfirmiinngitsunut pinerluttunik isumaginnittoqarfik.
- Pinerluttunik isumaginnittoqarfiup nakkutillisoqartitsisarnera kommunini tamani inuttaligaassaaq.
- Nakkutillisoqarneq sunniuteqaarnerulersinneqassaaq tapersersuisarneq nakkutillinerlu eqqarsaatigalugit.
- Atugassarititaasunik unioqqutitsisoqartillugu ingerlaannartumik iliuseqartoqartalissaq.
- Tigummigallagassanngortitat aamma unnuisitsisarfinnut inissinneqarsimasut qanoq pineqartarnissaannut malittarisassaliortoqassaaq.
- Eqqartuussaasimasut inummut ulorianartumik pinerluuteqarsimasut inissinneqarnermik aallartinnerani inissiisarfirmik qimatsisinnaassanngillat. Taamaattumik pilersinneqassapput immikkoortortat affarmik matoqqasut inissiisarfinnilu ammasuni tamani neqeroorutigineqartassapput suliassaqartitsinerit aamma sunngiffimmi sammisassat.
- Nuummi Inissiisarfirmi pilersinneqassaaq immikkoortortaqaarfik matoqqasoq eqqartuussaasimasunik ammasumi imaluunniit affarmik matoqqasumik inissiisarfirmi malittarisassanik maleruaannissimanningsunut atugassaaq.
- Maannakkumut Anstalten ved Herstedvesterimut inissinneqartartunut pinerluttunut ulorianartunut Nuummi Inissiisarfirmi pilersinneqassaaq immikkoortortaqaarfik matoqqasoq.
- Tasilami ammasumik inissiisarfilliortoqassaaq.

- Piffissamut killiligaanngitsumik eqqartuussaasimasunut saaffigisartakkanut nutaanik malittarisassaliortoqassaaq.
- Eqqartuussummik naammassinninniarnep aamma nakkutigisaanep nalaani assigiinngitsutigut katsorsarneqarnissamut periarfissat pilersinneqassapput, tamatumani imigassamik ikiaroorartumillu atornerluinermut katsorsaasoqarluni kiisalu kinguaassiuutitigut atoqateqariaatsinik aamma iliuuseqariaatsimik ilorraap tungaanut saatitsiniarluni katsorsaasoqarluni il.il. Tamatuma kingunerissavaa nutaanik ilinniagalinnik atorfinitsitsineq, soorlu tarnip pissusaanik ilinniagalinnik, tarnip nakorsaanic perorsaasunillu.
- Pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfimmi sulisut ilinniartitaanerit annertusarneqassaaq.

Politiit pillugit kaammattuutit:

- Politiit amerlineqassapput 125-nut.
- Maannakkumut ilinniartitseriaatsip qaffasissusia aalajangiusimaneqassaaq.
- Pinerluttunik suliaqarnermi pinngitsaaliissutaasinnaasunik akuliuttarnerit malittarisassaqaartitaanerit annertusarneqassaaq pissutsinullu iluarsaanneqarluni.
- Siunertaavoq unnerluussissutit pisariaqartitsineq naapertorlugu kalaallisut allanneqartalernissaat.
- Pinerluttulerinermut inatsimmi pinerluutigineqartut pillugit aalajangersakkat iluarsaanneqassapput.
- Kommunefogedit reservebetjentillu ilinniartitaanissaat qulakkeerneqassaaq.
- Kangaatsiap politeeqqarfinngornissaa siunnersuutigineqarpoq.
- Qaanaami, Uummannami Upernavimmilu politeeqarfiit illutaat nutarterlugit iluarsaanneqassasut siunnersuutigineqarpoq.
- Inissisarfinnut akisussaaffik pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfimmut nuunneqassaaq.
- Saqitsaannermi suliassat pinngitsaaliissummik naammassitinniarneqartarnerit eqqartuussivinnut nuunneqassaaq.
- Angallatit ataasmik amerlineqarnissaat siunnersuutigineqarpoq.
- Politiit pillugit maalaaruteqartarfik pilersinneqassaaq, taakkulu suliassarissavaat Kalaallit Nunaanni politiit sulisut pillugit naammagitaalliuutit.

Iluarsaaqqinnerit malitseqartinneqarnissaat pillugu kaammattuutit:

- Siunnersuutigineqarpoq inatsisiliornikkut pilersinneqassasoq "Kalaallit Nunaani Eqqartuussiveqarneq pillugu Siunnersuisoqatigiit" eqqartuussissuserinermi pinerluttulerinermilu inatsisit iluarsaateqqinnissaanni malitseqartitsinissaq siunertaralugu.

16. maj 2006

UPA 2006/6

Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu Isumaliutissiisummut Namminersornerullutik Oqartussat oqaaseqaatissaat pillugu Inatsisartut aalajangigassaattut siunnersuut.
(Ilaqutariussutsimut Inatsisinillu atortitsinermut Naalakkersuisoq)

Akissuteqaat

Aappassaaneerlugu oqaluuserinera

Inatsinut Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaa Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu Isumaqaliutissiisummut Namminersornerullutik Oqartussat oqaaseqaatissaannut tapertassaavoq ajunngitsoq iluatinnaateqartorlu.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaa tunngatillugu Tasiilami pinerluuteqartunut isertiviliornissaq pillugu apeqqummut kiisalu piffissamut killilikkamik isertitsivimmiittussaataaneerup sivisunerpaaffissaa pillugu apeqqummut ikinnerussutillit oqaaseqaataat tunniunneqarpoq. Taamaattorli Naalakkersuisut nuannaarutigaat minnerunngitsumik aalajangiinissamut siunnersuutip akuersissutiginnissaa pillugu ataatsimiititaliami tamakkiisumik isumaqataffigineqarmat.

Naalakkersuisut maluginiarpaat pineqaatissinneqarsimasunut periarfissatut allatut akerleriisummik isumaqatigiissitsiniartarnissaq pillugu erseqqinnerusumik killilikkamik misiliutigalugu aqqissuussisoqarnissaa Inatsisinut Ataatsimiititaliap kissaatiginnerummagu siullermik inuusuttunut inatsisinik unioqqutitsimasunut tunngatillugu. Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu Isumaqaliutissiisummut Namminersornerullutik Oqartussat oqaaseqaatissaanni kissaatigineqartup tamatuma ilanngunneqarnissaanut Naalakkersuisut akerliuffissaqartitsinngillat.

Tassa Naalakkersuisut piareersimapput naalagaaffimmi oqartussaasunut nalunaarutigissallugu, Namminersornerullutik Oqartussat – ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa tunngaviusut aqutugalugit – Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup siunnersuutaanut innersuussutaanullu akuersaarmata, taamaattorli pingaartinneqartariaqarluni ullumikkorpiaq pinerluttarnerit taamanikkut ataatsimiititaliarsuup naatsorsuutigisaanit annertuutigut allaannerussuteqarmata. Aammattaaq Namminersornerullutik Oqartussat piumaneruaat pineqaatissinneqartunut periarfissatut allatut akerleriissutinik isumaqatigiissitsiniartarnissaq pillugu erseqqinnerusumik piffissalikkamik misiliummik aqqissuussisoqassasoq.

Inatsisinut Ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaa Namminersornerullutik Oqartussat oqaaseqaatissaannut ilaliussatut ilanngunneqassaaq.

Taamatut oqaaseqarlutik Naalakkersuisut Inatsisinut Ataatsimiititaliaq qutsavigiumavaat ataatsimiititaliap isumaliutissiissutaa aammalu Naalakkersuisut aalajangigassatut siunnersuutaata peqqissaartumik oqaluuserisimaneranut.

11. maj 2006

UPA 2006/6
UKIU 2006/20

**Namminersornerullutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu
Isumaliutissiissummut oqaaseqaateqarnissaat pillugu
Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut**

pillugu

Inatsisartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaata

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Siunnersuutip aappassaaneerreqarnerani saqummiunneqartoq

Inatsisartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaat suliarinninnermini ukuninga inuttaqarpoq:

Inatsisartunut ilaasortaq Johan Lund Olsen, Inuit Ataqtigiit (siulittaasoq)

Inatsisartunut ilaasortaq Vittus Mikaelson, Siumut (siulittaasup tullia)

Inatsisartunut ilaasortaq Agnethe Davidsen, Siumut

Inatsisartunut ilaasortaq Godmand Rasmussen, Atassut

Inatsisartunut ilaasortaq Jens B. Frederiksen, Demokratit

Inatsisartunut ilaasortaq Kristian Jeremiassen, Atassut (sinniisussaq)

Aallaqqaasiut.

Aalajangiiffigisassatut siunnersuut matumani pineqartoq UKIU 2006-imi ullormut oqaluuserisassaq UKIU 2006/20-itut siullermeerlugu suliarineqarpoq. Siusinnerusukkut siunnersuut taamaattoq ullormut oqaluuserisassaq UPA 2005/31-itut Inatsisartunut saqummiunneqarpoq, nutaamilli qinersisoqarnissaa sioqqullugu aappassaaneerreqarnissaminut anngutinngitsoorluni.

Siunnersuutip siullermeerreqarnera kiisalu eqqartuussiveqarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaa tunngavigalugit Inatsisartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaata aalajangiiffigisassatut siunnersuut misissuataarppaa. Tassunga atatillugu Iluarsartuusseqqinnerup imarisai pillugit Inatsiseqarnermut Naalakkersuisoq ulloq 23. februar 2006 Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliamut oqalugiarluni saqummiussivoq, tassanilu itisilerisutininik apeqquteqarnissamut periarfissaqartoqarluni.

UKIU 2006-imi sjuunnersuut siullermeerneqarmat apeqqutigineqartut arlallit pillugit ulloq 10. april 2006 allagaqarluni Inatsiseqarnermut Naalakkersuisoq erseqqinnerusunik nassuiaateqarpoq. Allakkat taakku isumaliutissiisummut matumunnga **ilanngussaq 1**-miipput. Taamatutaaq Inatsiseqarnermut Naalakkersuisuusimasoq ulloq 18. marts 2005 Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliamut allagaqarluni iluarsartuusseqqinnermut piareersaatit pillugit tamanut paasissutissiivoq. Nassuiaasiaq Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap ulloq 8. oktober 2004 apeqquteqarneranik tunngaveqarpoq (**ilanngussaq 2**), taakkulu isumaliutissiisummut matumunnga **ilanngussaq 3**-miipput.

Ataatsimiititaliap isumaliutersuutai.

Inatsisartuni siullermeerinermi naalakkersuinikkut partiit tamakkerlutik iluarsartuusseqqinnermik sulinermut tunngaviusumik tapersiinerminnik ersersitsisimasut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap paasivaa. Tamatuma peqatigisaanik apeqqutinik arlalinnik isumaliutersuutinillu Naalakkersuisup ulloq 10. april 2006 allagaqarluni pingaarnerusutigut erseqqissaateqarfigisaatut isigineqarsinnaasunik saqqummiussisoqarsimavoq.

Nassuiaatigineqartut tunngavigalugit Inatsisartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaat oqallisereerluni imatut isummerpoq:

Nunatta politeeqarfinnut eqqartuussiveqarfinnullu agguagaanera pillugu apeqqut

Nunatta politeeqarfinnut eqqartuussiveqarfinnullu agguagaanera pillugu apeqqut Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmit, inunnit suliaqarfinnut attuumassuteqartunit Inatsisartunillu annertungaatsiartumik alaatsinaanneqarsimavoq. Kommunit agguataarneqarnerannut atuuttumut naapertuutikannersumik politeeqarfiit eqqartuussiveqarfiillu agguataarneqarnerat atuutiinnassasoq, ilaatigulli eqqartuussisut arlaqartut sulinerminnut tunngavigisaat pitsaanerulersikkumallugu ataatsimoortumik inissinneqarsinnaanissaat, ataatsimiititaliarsuarmit amerlanerussuteqartunit isumaqatigineqarpoq. Ataatsimiititaliarsuup isumaliutersuutigisai Inatsiseqarnermut Naalakkersuisup erseqqinnerusumik nassuiaateqarfigisimavai, maannamuugallartorli aaqqiissutissamik aalajangersimasumik aalajangiussisimanani.

Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiisumminik saqqummiussinerata kingorna ataatsimiititaliarsuup isumaliutersuutigisaanut tunngaviit arlallit allanngorsimapput. Danmarkimi politeeqarfiit eqqartuussiveqarfiillu sulilluarnerulemissaat, sulisoqarinnikkut allannguuteqartinneqannginnermikkut politiit innuttanut iluaqutaasumik sullissinerannik pitsaanerulersitsisinnaasoq naatsorsuutigalugu ataatsimoortinniarneqalerput. Iluarsartuusinermilli taassumanga misilittakkanik suli amigaateqartoqarpoq, soorluttaaq ilisimaneqanngitsoq maani pissutsinut atukkatsinnut misilittakkat nuunneqarsinnaanersut.

Kommunittaaq suleqatigiinnerat kiisalu kommunini iluarsartuusseqqinnermik suliasaq, kommunini ataatsimooqatigiiffinnik annertunerusunik sulisoqarfiunerusumillu siunertaqartoq Kalaallit Nunaata suliaralugu aallartissimavaa. Tassunga atatillugu politiini eqqartuussivinnilu agguataarinerup politiit kommunalbestyrelsillu akornanni siunissami suleqatigiinnissamut periarfissaasa nutaamik naliliivigineqarnissaat tulluassaaq.

Nunatsinni politiinit qanimut sullinneqarnerup innuttanut taamatullu politiit sullissinerannut iluaqutaasutut isigineqartariaqartumut politeeqarfinnut agguataarinerup allangortinneqarneranik kinguneqartariaqanngimmat Inatsisit Atortinneqarneranut Ataatsimiititaliap maluginiartariaqartutut isigaa. Akerlianik eqqartuussiveqarfinnik ataatsimoortunngortitsineq innuttanut eqqartuussinnermi peqataasariaqartunut angalanerulernernissamut pisariaqartitsinermik pinngitsoorani kinguneqarumaarpoq. Taamaammatt politeeqarfinnut eqqartuussiveqarfinnullu agguataarinerup oqallisigineqarneranni eqqumaffigineqartariaqarpoq taakkunani marlunni sianigisassat assigiinngitsut atuummata, aammalu eqqartuussiveqarfiit politeeqarfiillu agguataarnerarneri pinngitsoorani malitsigiisittariaqanngimmata.

Maannakkulli Naalakkersuisut utaqqimaarnerat Inatsisartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaata isumaqatigaa, Kalaallimmi Nunaanni kommuninik iluarsartuusseqqinnissaq tunngavigalugu nunatsinni politeeqarfinnut eqqartuussiveqarfinnullu siunissami agguataarinissaq pillugu naalagaaffiup isummernissani isumaliutigeqqinniaraa ilimananarluinnarmat.

Tasiilami pineqaatissinneqarsimasunut inissiisarfimmik pilersitsinissamut apeqqu kiisalu inissiisarfimmik tamakkiisuunngitsumik matoqqasumut pineqaatissinneqarsimasunik inissii-sarnej pillugu apeqqu

Tasiilami pineqaatissinneqarsimasunut inissiisarfimmik pilersitsinissaq Inatsisartunit siullermeerneqarmat uparuarneqartutut eqqarsaatigisassat paarlantasut marluk isummerfigineqartussaapput: Illua tungaatigut pineqaatissinneqartup taassumalu ilaqaataasa nunatta kitaani maanamut inissiisarnikkut attaveqarsinnaajunnaarnej pissutigalugu sakkortooujussuarmik oqimaatsorsortinneqartarnerat. Asasaminnut, meeqqaminnut, suliffimminnut ilinniarfimminnu-lluunniit attaveqarunnaaraangamik pineqaatissinneqartut inuiaqatigiinnut uterteqqinniarnearnerannut tamanna iluaqutaaneq ajorpoq. Taamatut "qanigisamut attaveqarnermut tunngavimmut" illua tungiliullugu, pineqaatissiinerup aallarteqqammernerani pinerliivigineqartut piareersimaffiginngisaminnik nunagisaminni pinerliisimasumik naapitsinermikkut, paasiluarneqarsinnaasumik, toqqissimajunnaartarput.

Eqqarsaatigisassat taakku marluk pinerluuteqarsimasut inissiisarfimmiilernerisa aallartinnerani illoqarfiliarnissamut itigartinneqarnerisigut naammassineqarsinnaasut Inatsiseqarnermut Naalakkersuisoq nassuiaateqarsimavoq. Pisuni aalajangersimasuni, ingammik inummut sakkortuumik ulorianartorsortitsilluni pinerluuteqarnermi, pineqaatissinneqartut inissiisarfinnut tamakkiisuunngitsumik matoqqasunut inissinneqartassapput. Taamaaliornikkut pinerliisup

nunaqarfigisallu piffissami ikaarsaarfiusumi avissaarsimatinneqarnissaat, innuttaasut toqqisimanissaasa inatsiseqarneranillu ilisimaarinninnerup piumasarisaatut, qulakkeerneqassaaq.

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliami **amerlanerussutillit** Siumumeersut, Atasummeersup aammalu Inuit Ataqtigiinneersup naatsorsuutigisatut taaneqartut tunngavigalugit Tasiilami pineqaatissinneqartunut inissiisarfimmik pilersitsinissaq tapersersinnaavaat. Pineqaatissinneqartup inissiisarfimmit tamakkiisuunngitsumik matoqqasumiit ammasumut nuutinneqarnera pinerliivigineqartumut qanigisatullu ilaqutarisimasinnaasaanut piffissaatillugu ilisimatitsissutaasarnissaa, taamaalillunilu pineqaatissinneqartup illoqarfiliarnerani piareersimaffiginngisamik naapitsinissaq pinngitsoortinneqartassasoq ataatsimiititaliap pingaartutut isigaa. Tamakkiisuunngitsumik mattusimaneqarnerup naanissaa sioqqullugu pinerliivigineqarsimasoq tusarniaavigineqartariaqarpoq, pinerlineqartullu ernummatigisai pisortanit pimoorullugit paasineqartariaqarlutik.

Pinerliivigineqarsimasup ernumassutai pissutissaqartut paasinarsigaluartorluunniit aalajangerneq aalajangiusimaneqarpat pinerlineqartoq toqqissisimassutaasunik iliuuseqarfigineqarnisamik neqeroorfigineqarluni tapersemeqartariaqarpoq, soorlu iserfigineqarnissap sillimaffigineqarnissaanut periarfissinneqarnikkut, attaveqarnissamut politiit inerteqquteqarnerisigut saassunneqarnissamulluunniit kalerrisaarummik il.il. ass. tunineqarnikkut. Ulorianartorsior-tinneqarnerup annertuumik allannguuteqartinneqarnissaa eqqarsaatigisassanit pingaarnerpaajusariaqanngilaq, pinerlineqarsimasulli atugaani politiit inuiaqtigiillu eqqumaffiginninnerminnik tapersersuinnerminnillu takutitsinissaat.

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliami **ikinnerussutilik** Demokraatineersup Tasiilami pineqaatissinneqartunut inissiisarfimmik pilersitsinissaq tapersersunngilaa, pinerluttulerinnermimmi inatsimmik sakkortuumik unioqqutitsisoqartillugu pinerlisap innimigineqarnissaa pinerliisup najukkaminut qanittumi pillagaasariaqarneranit pingaarnerutinneqartariaqarmat. Eqqartuussiveqarfik pillugu Isumaliutissiisummi allassimavoq pinerliinerup pineranit piffissap sivikitsup ingerlanerani pinerlisap pinerliisumik naapitsisinnaanera ataatsimut isigalugu innuttaasunit akerlerineqartoq.

Eqqartuunneqarsimasuttaaq assigiimmik pineqartariaqartut ikinnerussutilik ilanngullugu isumaqarpoq. Tamatumunnga tunngatillugu Inatsiseqarnermut Naalakkersuisoq Tasiilami eqqartuussaq tamakkiisuunngitsumik matoqqasumut inissinneqarpat eqqartuussaq kitaamiu illoqarfittut angerlarsimaffiginngisamini pillagaasimasoq Naalakkersuisup nassuiaatigisaatut pisumi taassuma assingani tamakkiisuunngitsumik matoqqasumut inissinneqarnaviannngilaq. Eqqartuunneqarsimasut illoqarfimmi pinerluuteqarfiusimasumi pillarneqartarnerat atugaareerpoq.

Piffissamut aalajangikkamik pineqaatissinneqarsimasup inissiisarfimmiitinneqarnissaata sivisunerpaaffissaa pillugu aalajangiinissamut apeqqu

Eqqartuussiveqarneq pillugu ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigisaatut piffissamut aalajangikkamik pineqaatissinneqarsimasup inissiisarfimmiitinneqarnissaata sivisunerpaaffissaa maannamutut ukiunut qulinut aalajangerneqassanersoq Inatsisartut siullermeerinerat tunngavigalugu Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap oqaluuserisimavaa. Inummut ulorianartumik pinerluuteqarnertut assersuutinut sakkortunerpaanut tunngatillugu inissiinermut ukiunik qulinik sivisussusiliinissamut tunngaviliiniarneq sallaappallaarsorinarsinnaavoq.

Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutersuutai Inatsiseqarnermut Naalakkersuisup nassuiarsimavai inissiisarnerillu siunertaat aallaavigalugit taassuma isumaa isumaqatigalugu. Tassunga atatillugu ileqqut atuuttut malillugit ukiunit tallimanit sivisunerungitsumik piffissamut aalajangigaanngitsumik inissiisarfimmiititsinissamik qaqutiginnaq eqqartuussisoqartartoq, ulorianamerusumillu inatsisinik unioqqutitsisoqartillugu maannamutut piffissamut aalajangigaanngitsumik inissiisarfimmiititsinissamut periarfissaqartoqassasoq Naalakkersuisup oqaatigaa.

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliami amerlanerussutillit Siumumeersut, Atasummeersoq aammalu Inuit Ataqatigiinneersoq nassuiaatigineqartut tunngavigalugit piffissamut aalajangikkamik sivisussusilimmik inissiisarfimmiititsinissamik eqqartuussisoqarsinnaanera malittarisassat atuuttut malillugit innuttat isumannaatsumik atugaqarnissaat pilliutigalugu pisanngitsoq isumaqarput. Ukiut qulit qaangerlugit killiliussamik sivitsuinissaq iliuuseqarnerup anusinngorsaataaneramik eqqartuunneqartulluunniit inuiaqatigiinnut uterteqqinneqarnissaanut periarfissamik annertunerulersitsineramik kinguneqarnaviarunanngilaq.

Piffissamut siviisorujussuarmut kiffaanngissusiiianikkut eqqartuussamik inuiaqatigiinnut uterteqqiiniarnermik samminninnissamut qimatsinerusinnaasoq allaat aarleqqutigineqarsinnaavoq, taamaalippammi piffissami siviisuumi inunnik tigumminninneq siunertaqanngitsoq pisinnaammat. Taamatut ineriartortoqarneratigut pinerliinermut tunngaviusup aammalu pinerluuteqartumut tunngaviusup akomanni, amerlanerussutillit paasinninnerat malillugu Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isummerfigisassanngortitaatut, oqimaaqatigiisitsineq kipusoortinneqassaaq.

Taamaammat ataatsimiititaliarsuup Naalakkersuisullu naliliinerat amerlanerussutillit isumaqatigaa, taamaalillunimi maannamut ukiunik qulinik piffissaliisimaneq atuutiinnassammat, eqqartuussiviillu taamaalillutittaaq siunissami pinerluuteqartarnerit pisariaqartissagaluarpassuk eqqartuussinermi periuserisaminnik sakkortusisitsinissamut taassuma iluani periarfissaqassammata.

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliami ikinnerussutillip Demokraatineersup pineqaatissinneqarsimasunik piffissamut sivisunerpaaffilimmu inissiisarneq ukiunit qulinit 15-

Aaqqiagiinngissutitut taartaasinnaasut pillugit apeqqut

Aaqqiagiinngissutitut taartaasinnaasutut periarfissat, soorlu pinerlineqartup pinerliisullu saammaateqateqatigiikkumallutik (aaqqiagiinngissut pillugu isumaqatigiinniarneq) piumasutsiminnik naapeqatigiillutik oqaloqatigiinnissamut periarfissaqarsinnaanerata Inatsisartut partiivinit siullermeerinermit tikinneqarpoq. Isumaqatigiinniarneq eqqartuussummut *tapertatut* taassumunngalu *taartaasutut* pisinnaasoq eqqarsaatigineqarsinnaavoq. Pinerluuteqarnermik eqqartuussinerup *tapertaqarsinnaanera* eqqartuussutillu aaqqiagiinngissutit isumaqatigiinniutigineqarnersinnaaneraniq neqeroorutitaqarsinnaanera ullumikkut periarfissaareermat oqaatigissallugu pingaartutut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap isigaa, aningaasaliinikkummi akuersissuteqartoqarsinnaanerata saniatigut taamatut neqeroorutit inatsimmik immikkut piginnaatitsissutitaqarnissaat pisariaqanngimmat.

Taamaammat eqqartuussiveqarfiup iluarsartuuteqqinneqarneranut atatillugu soqutigisassaq tassaalissaaq eqqartuussinermit *taartaasinnaasutut* saammaateqateqatigiinnissamut periarfissap ukkanneqarnissaa. Periarfissaq taanna soqutigigitsik Inatsisartunut ilaasortat takutissimavaat, angorusutututulli immikkoortunut, soorlu inatsisinik unioqqutitsisutut inuusutuaqqanut, angerlarsimaffimmi perulluliortunut aammalu politiit maleruaqqusaannik unioqqutitsisunut killilerneqarsinnaalluni. Pinerluuteqarnernulli imaannannginnerpaanut saammaateqatigiikkumalluni naapinnerit qisuariaatitut naammattussaanngimmata ilanngutasaaavoq.

Aaqqiagiinngissutit pillugit isumaqatigiinniarnermi iluaqutissartaqarluni pitsaanngequteqartussaasoq Inatsisit Atortinneqarnerannut Naalakkersuisoq tikkuuasimavoq. Pinerlineqartup innuttallu misigissusiisa ikilerneqartarneri eqqartuussineq atorlugu peerneqartuaannanngillat. Iliuuseqarfiginninneq qaangiukkaangat siornatigut pisarsimasunit nunaqqatigiit piffissami sivilisuumi sunnigaasimasarnerat takuneqartuutarpoq. Taamaammat isumaqatigiinniarnep ingersalluarsimanera aaqqiagiinnginnermi akuusunut taakkulu qanitaannut oqiliallaataasorujussuussaaq, soorluttaaq tamanna politiit eqqartuussiviillu suliaannut oqilisaataasinnaasoq.

Isumaqatigiinniarnarli ingerlanerlussimappat aaqqiagiinngissummut akuusunut tamanna ajornerusumik kinguneqaannarsinnaavoq. Inatsisinik unioqqutitsinerit pisut ilaanni annertuumik kinguneqaateqartinneqanngitsoq paasineqarpat eqqartuussiveqarnermut innuttat tatiginninnerat ajoquserneqarsinnaammat ilaatittariaqarpoq.

Taamaammat aaqqiagiinngissummik isumaqatigiinniuteqarneq iluatsissinnaaqqullugu aallaaviit arlallit eqquutinneqartariaqartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Naalakkersuisup eqqortumik uparuarpaa. Isumaqatigiisitsiniartut sulianut paasisimasagarluarnissaat, ilisimasaqarnissaat, paasinninnissaat aammalu isumaqatigiisitsiniartarfiup atuunnerata innuttanit akuersaannissaa aallaavissanut ilaapput. Aallaaviit taakku inissinnissaannut piffissamik atuisoqartariaqarpoq, taamaammat misileraanermik aaqqiussuussinikkut aaqqiagiinngissutit isumaqatigiinniuteqarneq atorlugu misiligarneqassasoq kiisalu nunap ilaanut killilerneqarsinnaanera imma-

qalu inuit ilaannut aalajangersimasunut killilerneqarsinnaanera Naalakkersuisut siunnersuutigisimavaat.

Aaqqiagiinnigissummik isumaqatigiinniuteqarneq nunatsinni eqqartuussisarnermut atorsinnaasatut akuujuartussanngortinneqartariaqarneris pillugu ataavartumik aalajangertoqalersinnagu taamatut misileraatitut aaqqissuussinerup ingerlanneqarnissaanut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaq isumaqataasorujussuuvoq. Taamaammat Kalaallit Nunaannut eqqartuussisarnermut inatsimmut aalajangersakkanik imartuunik, aaqqiagiinnigissummik isumaqatigiinniutissatut suliaassanik kingusinnerusukkut eqqartuussinertaqanngitsumik innersuussisinnalersitsissutaasuni qallunaat inatsiseqarnermut ministereqarfiata namminersomerullutik oqartussanik isumasiuereerluni erseqqinnerusunik maleruagassiugaanik, ilanngussisoqassasoq ataatsimiititaliap kaammattuutigissavaa.

Misileraatitut aaqqissuussineq inatsisunik unioqqutitsisunut inuusuttunut aallaqqaammut sammitinneqartariaqarpoq. Inatsimmut akerliusumik iliuuseqarnerni aalajangersimasuni, soorlu angutaaserluni pinerluuteqarnerni sakkortuuni kiisalu kinguaassiutitigut meeqqanik atornerluinerni eqqartuussinermut taartitut saammaateqatigiisitsiniarneq atorneqartartussatut naatsorsuutigineqartariaqanngilaq. Pisunili taamaattuni pinerluuteqarnermut eqqartuussivikkoortumik iliuuseqarfiginninnermut piumassuseq atorlugu isumaqatigiinniarneq neqeroorutitut atorneqarsinnaasoq, tamanna pinerlisap inatsimmillu unioqqutitsisup akornanni saammaateqatigiinnissaq ajornannginnerulersissinnaappagu, kiisalu katsorsartinnissamut neqeroorutitut atuuttut isumagineqarnissaannut kajumissaataasinnaappat isumaliutigineqarsinnaavoq.

Atuutilersitsinissamik aalajangiisoqalinnginnerani misiligutitut aaqqissuussininnngortussatut eqqarsaatigineqartut imarisassaas Naalakkersuisunit Inatsisartunut saqqummiunneqarnissaas Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap tulluartutut isigissavaa.

Kalaallit Nunaanni inatsiseqarnermut tunngasutigut sulisussaaleqinermut apeqqut.

Nunatsinni inatsiseqarfiit ilaannut pisariaqarneranit illersorneqarsinnaaneranillu ukiorpassuar-ni siunissamut ungasinnerusumut sulisunik aningaasanillu ikippallaanik atugassiisoqartarsimasoq siunnersuutip siullermeerneqarnerani partiit arlallit uparuarpat. Tamatuma kingunerisai imaannaanngitsuullutillu erseqqissimaqaat. Assersuutitut taaneqarsinnaapput:

- Illutatigut aserfallatsaaliinnginneq tamatumalu malitsigisaanik illuutigisat annertual-laamik aserfallassimanerat,
- Inissiivissanik amigaateqarneq tamatumalu malitsigisaanik inissiisarfimmiititassatut eqqartuussat inissinneqarnissamik utaqqisut amerlavallaarneri akuerineqarsinnaanngitsut,
- Inissiivimmiinermi katsorsarneqarnissamut periarfissaqartoqannginnera (imigassamik ikiaroomartunillu atornerluinerit, tarnikkut katsorsarneqarneq il.il.), ”pillagaanermi” susoqarfiumngitsoq nunatsinni pinerluuteqarsimanermut inatsiseqarnerup isumaata tunngavianut naleqquppallaanngimmat,

- Politiinik sulisunillu allanik amigaateqarneq, politiini eqqartuussivinnilu suliassanik suliarinninnermut piffissat akuersaarneqarsinnaanngitsut piffissat ilaanni kingunerineqartarsimmata
- Eqqartuunneqartunik Danmarkimut inissiinermi inuttut inuillu piginnaatitaneri pillugit ajornartorsiutit aaqqiivigineqanngittuarneri, taamatummi periuseqarneq atorunnaasappat aningaasanik atugassanik tamatuma aningaasaliivigineqarnissaa pingaartuummat.

Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulisunik aningaasanillu atugassiisoqarnissanik naliliineranut tunngaviummik paasissutissat – maannamullu ilaatigut – naatsorsukkat pisariaqartitsinivimmik matusissutaasinnaasutut isigineqarsinnaajunnaarsimassasut ilimaqineqartariaqartoq Inatsisartuni partiit uparuarpaat.

Sulisoqarnikkut aningaasanillu pisariaqartinneqartutut tunngavissaqartoqarsimagaluarpat Inatsisartunut ilaasortat pingaartinneqartussatut isigisaminnik aammattaaq tikkuagaqarsimapput. Assersuutitut taaneqarsinnaapput ikiaroomartumik akiuiniarneq, politiit aqqusinerni angalaartameri paasiniaanissamullu nukissaqartinneqarnissaq.

Iluarsartuusseqqinnermut atatillugu aningaasartuutissat ullumimut naatsorsorneqarsimannginneri pissutigalugu Inatsisat Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap tutsuigaa iluarsartuusseqqinnerup kingusinnerusukkat ingerlaqqinneranut atasumik sulinermi naatsorsuinerit taamaattut suliarineqassasut kiisalu nunatsinni eqqartuussiveqarnerup malinnaasunngortinneqarneranut atatillugu sulisunik aningaasanillu atugassiinissamik naalagaaffik piunnaasuseqassasooq.

Inatsiseqarnermut tunngasut tiguneqarsinnaanerannut apeqquq

Eqqartuussiviit, politiit pinerluuteqarsimasunillu isumaginniffiup inatsisitigut aqutsinikkullu akisussaaffigineqarnerisa Danmarkimit Kalaallit Nunaannut nuunneqarsinnaanerisigut iluaqutissat ajoqutissallu Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup taagorsimavai. Tigusinissaq tigusinginnissarlunniit kaammattuutiginiarnagit Ataatsimiititaliarsuaq saqqummiusiniarani aalajangersimavoq, apeqquummi naalakkersuinnikkut isummerneq tunngavigalugu aalajangiivigisassaammat. Ataqtigiiissaarinikkulli ajornartorsiortoqalernissaa pinngitsoorummallugu tiguisinnaaneq ataatsimoortumik pisariaqartoq ataatsimiititaliarsuup kaammattuutigaa; tassa imaappoq politiinut, eqqartuussivimmut pinerluuteqarsimasunillu isumaginniffimmut attuumassutillit immikkoortui tamaasa ataatsimoortillugit tiguneqartariaqartut.

Kalaallit Nunaanni inatsiseqarnermut tunngassutilinni sulisoqarnikkut aningaasatigullu ukiorpassuarni amigaatigisimasatut tikkuarneqareersut eqqarsaatigalugit inatsiseqarnermut tunngatillugu suliassat siunertamullu sulisutigut aningaasanillu atugassiissutit akornanni ataqtigiinneq naalagaaffimmit suli atulerseqqinneqarsimatinnagu inatsiseqarnermut tunngasut tiguneqarnissaat ernummatigigitsik toqqaannartumillunniit akuersaarumannikkitsik Kalaallit Nunaanni partiit arlaqartut oqaatigisimavaat.

Ernumassutit taakku Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap tamakkiisumik isumaqatigai inatsiseqarnermullu oqartussaaffimmi pissutsit pilerseqqinneqarnissaannut Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussat aningaasatigut pilliuteqaqataanissaat Danmarkimi naalackersuineramik sulialinnit naatsorsuutigineqartoq oqaatigineqartarsimammat taamaalilluni eqqumiigalugu. Iluarsartuusseqqinnissat Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup saqqummiussai ullutsinnut naleqquttumik nunatsinni inatsiseqarnermut oqartussaaffiup malinnaasunnigortinneqarnissaatut pissuseqarnerummata Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaq pissutissaqarluni erseqqissaasariaqalersippaa. Taamaalilluni iluarsartuusseqqinnermik suliap ingerlanneqarnissaa aningaasalersomeqarnissaalu qularutissaanngitsumik naalagaaffiup akisussaaffianiippoq. Isuma taanna Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup sulinerata aallartinneranit tunngaviusimavoq ataatsimiititaliarsuullu ataatsimoortumik inerniliineratigut paatsuugassaanngitsumik oqaatigineqarluni, tassanimi allaqqammat:

"Eqqartuussiveqarfiup iluarsartuuteqqinnissaanut siunnersuutit nuussinissaq siunertaralugu saqqummiunneqanngillat. Taamaattoq nuussinermi iluarsartuusseqqinnerit Namminersornerullutik Oqartussanut artukkeerujujussuarsinnaaneri eqqarsaatigineqarpoq. Taamaattumik eqqartuussiveqarfiup iluarsartuuteqqinnissaanut isumaliutissiissummi kaammattuutigineqartut – aamma tamatumani pitsaassutsip qaffanneqarnera – eqqartuussiveqarfik Danmarkimit akisussaafigineqarallartillugu piviusunnigortinneqarnissaat aallaaviuvoq." (Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaata naalisarnera, immikkoortoq XXII.

Namminersorneruneq pillugu aaqqissuussineq atuuttoq tunngaveqarpoq akisussaaffimmik agguataarineq aningaasartuutinillu agguataarineq imminnut malitsigiisinneqassasut. Taamaammat iluarsartuusseqqinnermik suliamut tunngavigineqartunik, nunatsinni inuiaqatigiit naammagittaqaalutik utaqqisimasaannik, naalagaaffiup piffissami matumani allannguina isiginnittuuffiussappat nikallornartuussaaq.

Taamaammat piffissami iluarsartuusseqqiffiusumi naalagaaffimmi oqartussaasut aamma eqqartuussiveqarfimmut aningaasaliisuusariaqarnerannik Naalackersuisut oqariartuuteqarmata Inatsisartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaata iluarisimaarlunnarlugu paasivaa.

Oqartussaaffilli ilarpassuunut eqqartuussiveqarnikkut iluarsartuussinerup iluatsilluarnissaanut sunniuteqaqataasinnaasunut tunngatillugu naalagaaffiup namminersornerullutillu oqartussat akornanni suliassanik agguataarisimaneq malillugu Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussat susassaartutut akisussaasuummata ilanngullugu oqaatigineqartariaqarpoq. Taakkua ilaattut taaneqarsinnaapput isumaginninnermut, sulifeqarnermut ilaqutariinnermullu tunngasut, peqqinnissaqarfik, meeqqat atuarfiat, inuussutissarsiutinut ilinniartitaaneq inersi-

masullu ilinniarfii, ineqarnermut tunngasut, kiisalu timersormerut, kultureqarnermut peqatigiiffinnullu tunngatillugu sulineq.

Iluarsartuusseqqinnermik sulinerup iluatsilluarnissaanut susassaqarfiit taakku akuutinneqarnermikkut ataqatigiisinneqarnermikkullu qanoq sunniuteqarsinnaanersut Naalakkersuisut qallunaallu naalakkersuisuisa pingaarutilittut oqaloqatigiissutigisinnaagaat oqaloqatigiissutigisariaqaraallu Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaq isumaqarpoq. Taamaaliornikkut iluarsartuusseqqinnerit suleqatigiissutigineqarsinnaanerat takorloorneqarsinnaavoq, taamaalillunilu namminersorerullutik oqartussat iluarsartuusseqqinnerup ingerlanneqarnerani aamma aningaasatigut peqataasinnaalluni.

Iluarsartuusinnermik suliaqarnerup iluatsilluartumik ingerlanneqarnissaa eqqartuussiveqarfiup namminersorerullutik oqartussat oqartussaaffiattut nuunneqarnissaa pillugu apeqqutip naalagaaffiup namminersorerullutillu oqartussat akornanni sukumiisumik oqaluuserineqarnissaanut pissusissamisoortumik pisariaqartumillu aallaavissaasoq isumaqarfigigamiuk Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap naggataatigut oqaatigissavaa.

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap inassuteqaataa.

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup aalajangiiffigisassatut siunnersuut iluserisani atorlugu saqqmminneqartoq Inatsisartut aappassaaneerininermi akuersisutigissagaat inassutigaat.

Taama oqaaseqarluni Inatsisartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaata siunnersuut Inatsisartunut aappasaanigassanngortippaa.

Johan Lund Olsen
Siulittaasoq

Vittus Mikaelson

Godmand Rasmussen

Agnethe Davidsen

Jens B. Frederiksen

Ilaqtariinnermut Inatsisinillu atortitsinermut Naalakkersuisoq
Landsstyremedlem for Familie og Justitsvæsen

Inatsisartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaat

Maani

**Pineqartoq: Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu
isumaliutissiissut pillugu Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik
Oqartussat oqaaseqaataata Inatsisartunit aalajangiivigineqarnissaanik
siunnersuutip siullermeerneqarnerani apeqqutit saqqummiunneqartut.**

10.04.2006
J.nr. 01.33.05

Postboks 260
3900 Nuuk
Oq/tel +299 34 50 00
Fax +299 32 45 47
ilapi@qh.gl
www.nanoq.gl/ilapi

Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu isumaliutissiissut pillugu Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussat oqaaseqaataata Inatsisartunit aalajangiivigineqarnissaanik Naalakkersuisut siunnersuutaat Inatsisartunit siullermeerlugu 8. marts 2006-imi oqaluuserineqarpoq.

Apeqqutit arlallit tulluuttuni akiniagassakka oqaaseqaateqarfiginiassakkallunniit oqallinnermi tassani saqqummiunneqarput.

1. Tasiilami isertitsiviliorneq:

Tasiilami isertitsiviliortoqarnissaa partiit amerlanersaasa ilalerpaat. Taamaattorli Demokratit siunnersuutigaat isertitsivik pineqartoq Tasiilamut inissinnagu Kitaanut inissinneqassasoq. Tamatumunnga tunngavilersuutitut oqaatigineqarpoq eqqartuunneqarsimasut pillagaanermik nalaani illoqarfimmut allamut inissinneqarajuttartut, eqqartuunneqartup pillaatiasiaminik atuilernermininguninnguatigut pinerluffigineqarsimasumit naapinneqartannginissaanik inuiaqatigiinnit piumasaqaataasoq eqqarsaatigalugu. Taamaattumik pinerluuteqarsimasunut isertitsivik Tasiilamiittoq Kitaani pillagaasimasunit atorneqassappat angalanernut aningaasartuutit annertooujussuanngortussaapput.

Ilumoorpoq eqqartuunneqarsimasut illoqarfiginngisaminniitinneqartarnerat atorneqangaatsiarmat. Tamanna "qanittumiititsinermik tunngaveqarnermik" taaneqartartumut pineqaatissinneqarsimasup ilaqtaminut suliffimminullu il.il. attaveqarfiginninnerminik atassiinnarnissaanik sapinngisamik annertunerpaamik qulakkeerisumut sanilliullugu ajornartorsiutissaqartitsisarpoq. Taamaattorli tunngavik taanna pinerluffigineqarsimasup pinerluuteqarsimasumik taassuma pillaagaanermik aallartitsinerata kinguninnguatigut naapitsannginissaanik pingaartitsinermi ilaanni tunulluutinneqartarsimavoq.

Isumalioqatigiissitali kaammattuutigaa pinerluuteqarsimasunut inissiivinni tamani immikkoortunik matoqqangajattunik pilersitsisoqassasoq, inuit inoqatinimmut ulorianartumik pinerluuteqarsimasut pillagaanermik nalaani piffissami siullermi inissinneqarfigisinnaasannik. Immikkoortuni matoqqangajattuni inissiinerup nassataaa eqqartuunneqartup immikoortoq taanna suliarlorluni ilinniakkaminilluunniit ingerlatsiniarluni qimassinnaassanngikkaa. Siunnersuut taanna eqqugaasumik najukkamilu inuiaqatigiinnik pinerluuteqarsimasumik taassuma pinerluuteqarsimanerata kinguninnguatiqut aqqusinermi naapitsinermikkut ajornartorsiuteqarsinnaasunik mianerinninniarnepiamik tunngavilersorneqarsimasoq.

Pinerluuteqarsimasunik inissiivinni immikkoortunik matoqqangajattunik pilersitsinikkut pinerluuteqarsimasut illoqarfiginngisaminniitinneqartarnissaannik pisariaqartitsineq annikillisinneqarsinnaagunarpog, taamaattumillu pinerluuteqarsimasunik inissiiviup Tasiilamiittup Kitaani illoqarfinni allani pinerluuteqarsimasunut pingaarnertut atorneqartarnissaa naatsorsuutigingilara.

2. Suleqatigiissitaliap siunnersuutaanik tulleriiarineq aningaasaleeqataasin-naanerlu:

Pineqarluuteqarsimasunik inissiiviit ammasut allineqarnissaannik kiisalu immikkoortunik matoqqangajattunik immikkoortumillu parnaarussivittut immikkoortorta qarfiusumik pilersitisinissamik Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap siunnersuutaanut aningaasartuutaasussat Atassutip siullermeerinermi eqqaavai. Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussat aningaasatigut nammaqataasariaqarnerannik naalagaaffimmi oqartussat oqarnerat partiip tamatumunnga atatillugu tikkuarpaa, Naalakkersuisullu tamanna pillugu isumaat ujarlorlugu.

Siumup isummamisut saqqummiullugu oqaatigaa uagut Kalaallit Nunaata tungaanit Herstedvesterimut aallartitsisarnermut taarsiullugu pinerluuteqarsimasunut inissisarfirmut matoqqasumut aningaasaleeqataaneq ammaffigisariaqaripput.

Demokratit tamatuma pissuseqataanik oqarput isumalioqatigiissitap kaammattuutaasa tamarmik ataatsikkut piviusunngortinneqarnissaat Folketingip peqataaffigissagaa naatsorsuutigisinnaagunangikkipput. Taamaattumik isumalioqatigiissitap siunnersuutai tulleriinnilersorneqassaassut Demokratit kaammattuutigaat.

Naalakkersuisut erseqqissumik isumaat unaavoq eqqartuussiveqarnermut tunngasut pillugit aningaasartuutit suulluunniit namminersorneruneramik aaqqissuussineq massakkut atuuttoq atuutsillugu naalagaaffimmi oqartussat aningaasartuutigisassarigaat.

Nalunngilara Folketingimi ilaasortaqqarmat aningaasartuutiniq – aningaasartuuterpassuarnik – isumalioqatigiissitap siunnersuutaanut tunngasunik maluginiagaqqarsimasunik. Eqqartuussiveqarnermulli tunngasut ukiut ingerlaneranni inuiaqatigiillu ineriartortinneqarnerannut malinnaatinneqarsimannginnerat kikkunnilluunniit tupaallaatigineqarsinnaanngilaq. Tamanna ukiut 20-it sinnerlugit oqaluu-serineqarsimavoq. Oqartussat akisussaasut – Naalagaaffimmi oqartussat – allatut oqaatigalugu iluarsaaqqinnermut ileqqaarnissaminut ukiunik 20-mik piffissaqqar-simapput.

Kalaallit Nunaanni pinerluuteqarsimasunut isertitsivik matoqqasoq pingaartumik eqqarsaatigalugu ataatsimiititaliap atorfilittanik ilaasortaqqartup, Danskitt Naalakkersuisuinit Kalaallillu Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussanit pilersinneqarsimasup peqatigiillutik taamaattumik pilersitsinissaq 1986-imili siunnersuu-tigisimavaa.

Aammami Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap qinnuigineqarsimanngilaq Herstedvesterimut aallartitsisarnermut taasiullugu Kalaallit Nunaanni pillagaasunut inissiisarfirmik pilersitsisoqassanersoq ISUMMERFIGEQQULLUGU, qinnuigineqarsimallunili pillagaasunit inissiisarfitt taamaattut QANOQ ILIORLUNI pilersinneqarsinnaaneratt isummerfigeqqullugu. Uanga isumaga malillugu Kalaallit Nunaata aningaasaleeqataanissaanik piimasaqaat isumalioqatigiissitap pilersinneqarnerani tunngaviusunut tulluannngitsorujussuuvoq.

Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutaanit erserpoq eqqartuussiveqarnermut tunngasut Kalaallit Nunaannut nuunneqarneranni iluarsaaqqinnerit Namminersornerullutik Oqartussanut nanertuuterujussuannngorsinnaaneratt isumalioqatigiissitap eqqumaffigisimagaa. Taamaattumik isumalioqatigiissitap tungaanit erseqqivissumik tunngavigineqarsimavoq isumaliutissiissutit iluarsaaqqinnerit pillugit kaammattuutitai – taakkulu pitsaassutsitigut qaffaariaatigititassaat – eqqartuussiveqarnermut tunngasut danskinit akisussaaffigineqarneranni naammassineqassasut.

Isumalioqatigiissitap kaammattuutini ataatsimoortillugit tulleriiaarinertaqqartinnagit saqqummiussimavai.

Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnermut tunngasut tamarmiusut ullutsinnut naleqquttunngortinneqarnissaannik pisariaqartisineq qangali atuussimavoq. Pinerluttulerineq pillugu ullumikkut inatsiserput ukiut 50-it matuma siornatigut isikkuminit allannngungaarsimanngilaq. Tamanna eqqartuussisarneq pillugu inatsimmut aamma atuuppoq. Piffisap taassuma ingerlanerani inuiaqatigiit kalaallit sunik aqqusaagarsimanerat eqqarsaatigeriarsiuk! Tamanna pinerluutigineqartut suussisiinut

amerlassusiinullu sunniteqarsimavoq. Tamanna inuinnaat akomanni eqqartuussivikkoortumik suliat siusinnerusukkumut sanilliullutik ajornakusoornerujussuanngorsimanerannut aamma sunniteqarsimavoq. Tamanna eqqartuussiveqarnermut tunngasunik qanoq iliorluta aqqissuussinissatsinnut allatigut arlalinnik piumasaqaateqarfiuvoq.

Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap kaammattuutai pissutsinut assigiinngitsunut amerlasuunut tunngasuupput. Kaammattuutit sorliit pisariaqarnerpaajunersut oqaatigiuminaatsorujussuusussaavoq. Tamarmik immikkut atuuffimmini – qanorlu inissisimanerminni – pisariaqarluinnartuupput.

Isumalioqatigiissitap siunnersuutaasa ilaat allanut sanilliullutik annertunerusumik piareersarfissaqarnissamik soorunalimi piumasaqaateqarfiusussaapput. Isumalioqatigiissitaliap siunnersuutaasa ilaasa naammassiniarneqarneri allanut sanilliullutik sivisunerusumik piffissaqarluni soorunalimi naammassiniarneqarsinnaassussaapput. Sulinerli massakkut aallartinneqarsinnaavoq allartinneqartariaqarlunilu.

Tamatuma danskit naalackersuisuinit danskillu Folketingiannit paasineqarnissaa akuerineqarnissaalu qularnaarsimangikkipput iluoornerartariaqarpara. Eqqartuussiveqarnerli pillugu Isumalioqatigiissitap siunneruutaanik tulleriarinnininerup Kalaallit Nunaat isumaqatigiinniarnermi pitsaanngitsumik inissisimalersissavaa, tassami taamatut tulleriarinninneq isumalioqatigiissitap kaammattuutaasa ataatsimoortillugit piviusunngortinneqarsinnaannginnerannik akuerinninnertut paasineqanngitsoortussaangimmat. Taamaattumik taamatut tulleriarinnittoqarnissaanik kissaatigisaq Naalackersuisut ilalersinnaangilaat. Taamaattorli kaammaattutit sorliit partiinit ataasiakkaanit immikkut pingaaruteqartutut erseqqissarneqarsimanerat soqutigalugu maluginiarpara, paasisallu taakku Justitsministereqarfimmut isumaqatiginninniarnerni soorunalimi ilanngullugit nassassavakka.

3. **Isumaqatigiissitsiniarneq aqqiagiinngissutinillu il.il. aqqiniartarneq.**

Eqqartuussiveqarnermut tunngasunik iluarsaaqqinnermi saammaateqatigiissitsiniartarnermik aqqissuussinerup ilanngunneqarnissaata isumaliutersuutigineqarnissaa Inuit Ataqaatigiit siullermeerinninnermi kaammattuutigaat.

Isuma taanna Demokratit aamma eqqaavaat. Pinerlunnerilli miserrattisaanngitsut pinerlunnerillu inunnik ulorianartorsiorfitsisut eqqarsaatigalugit isumaqatigiissitsiniartarnerup

aaqqiagiinngissutinilluunniit aaqqiniartarnerup eqqunneqarnissaa partiip itigartippaa, isumaqarlunili periaaseq taanna inatsinik unioqqutitsisimasut 18-it inorlugit ukiullit kiisalu angerlarsimaffinni eqqissiviillioortitsinerit il.il. eqqarsaatigalugit naleqquttuussaasoq.

Pillaanermut taarsiullugu aaqqiagiinngissutinik aaqqiiniartitsisarneq nunarpassuarni – assigiinngitsunillu periaaseqarluni – atorneqarpoq. Norge nunat isumaqatigiissitsiniartarnermik misilittagaqqortuut ilagaat, naggueqatitsinnilli isumassarsianik pitsaasunik pissarsisinnaaneq (immaqa pingaartumik) periarfissaavoq.

Norgemi kommuḿini tamani aaqqiagiinngissutinik aaqqiiniartartoqatigiinnik pilersitsisoqarsimavoq. Pisut amerlanersaanni politiit tassaapput sulianik aaqqiiniartartoqatigiinnut inassuteqaateqartartuusut. Aatsaat isumaqatigiissitsiniartartoqarsinnaavoq pinerluuteqarsimasooq nassuereersimappat. Aammattaaq illua'tungeriit tamarmik peqataanissartik akuerisimassavaat. Tassa pinerluffigineqartup pinerluuteqartullu.

Illua'tungeriit tamarmik akuersippata ataatsimiinneq piareersarneqartarpoq, ataatsimiinnerlu isumatigiissitsiniartartumit aqunneqartarpoq. Ataatsimiinnermi tassani illua'tungeriit pisimasumik, soooq taamatut pisoqarsimaneranik tamatumalu sunik kinguneqarsimaneranik oqaasertalersuisarput. Taamaaliornikkullu paaseqatigiinneq pilersikkiartuaarneqartarpoq. Suliat ilaanni utoqqatserneq saammateqatigiinnerup anguneqarnissaanut naammattarpoq. Pisuni allani annertunerusumik pisoqarnissaa piumasaaqaataasarpoq. Tamanna tassaasinnaavoq taarsiissuteqarneq: Suliaasaq aalajangersimasooq pinerluuteqartup suliarissagaa, imaluunniit siunissami naapeqatigiittarnissami iliuuseqarnermi malittarisassat aalajangersimasut isumaqatigiissutigineqarlutik. Periarfissat assigiinngitsorpasuuḿput. Aaqqiissutissaq illua'tungeriit tamarmik naammaginartutut isigisaat nassaarineqaraangat isumaqatigiissut atsiorneqartarpoq, politiillu tamatuminna ilisimatinneqartarlutik.

Isumaqatigiissut malinneqarpat pillaatissiisoqassanngilaq. Tamanna pinerlussimasumut soorunalimi pitsaaquteqarpoq – isumaqatigiissitsiniarnerli inuiaqatigiinnut pitsaaqutinik aamma imaqarpoq.

Isumaqatigiissitsiniarnerup pinerlussimasooq iliuuserisimaminut akisussaaffimmik tigusinissaanut pinngitsaalisarpaa. Iliuuserisimasami qiviarnissaannut pinerluffigisimasamilu isaasigut isiginissaanut, aaqqiagiinngissutaalersimallu aaqqinniarneqarnerani peqataanissaanut. Imminut ajugaaffiginiarnissaq piumasaaqaataavoq – pillaammillu akiliisitsinertut imaluunniit pinerluuteqarsimasunut isertitsivimmiinnertut sakkortutigisumik pinaveersaartitsiniutitut sunniuteqarajussinnaalluni.

Isumaqatigiissitsiniarneq tamatumunnga peqatigitillugu qisuariarneruvoq
pisunut sanilliuluni akisuujunngitsoq.

Isumaqatigiissitsiniarneq pinerluffigineqarsimasoq eqqarsaatigalugu
aamma pitsaaqutinik imaqarpoq. Pinerluffigineqarsimasoq
isumaqatigiissitsiniarnerup ingerlanerani periarfissaqalersarpoq
anniaatimi, toqqissisimannginnermi kamannermilu
oqaasertalersornissaannut – tassa misigissutsit pinerlunnerup
kingunerisaanik pilersimasut oqaasertalersornissaannut, tillinniarnep,
aserorternerup annersaanerulluunniit pineqarnerat apeqqutaatinnagu.
Tamanna peqqisiartornermik kinguneqartartoq paasinarsisimavoq.
Assersuutigalugu pinngitsaalineqarlutik arnerif-
figineqarsimasunut/anguseriffigineqarsimasunut Rigshospitalimi
katsorsaaviup takutissimavaa pinngitsaalisaaneqarsimasut, tamama
kingornatigut pinngitsaaliissummik isumaqatigiissitsiniarfigineqarsimasut
pisimasunik sukkanerujussuarmik qaangiartortarsimasut.

Imaassinnaavoq isumaqatigiissitsiniartarneq inuiaqatigiinnut uagutsit
qanimut inooqatigiittunut – imminnut naapinngitsoorfiusinnaanngitsunut,
taamaattumillu aaqqiisoqanngippat aaqqiagiinnginnerit
pilerfigisartagaannut – immikkut pitsaaqutinik imaqartoq.
Aaqqiagiinngissut pisumi illua'tungiusup pillaammik akiliisitassatut
pinerluuteqarsimasunulluunniit isertinneqartussatut
eqqartuunneqarneratigut aaqqinneqartuaannarsinnaasanngilaq...

Aaqqiagiinngissutinilli pineqaatissiinermut taarsiullugu aaqqiiniartarnerup
eqqunneqarnerata ajornartorsiutinik nassataqarsinnaanera
isiginngitsuusaassanngilarput:

Isumaqatigiissitsiniartartut pikkorissut nassarineqassapput.
Isumaqatigiissitsiniartartut pisariaqarneratut psinnaasaqartut inuttullu
piginnaassuseqartut. Tassani aamma ilaavoq isumaqatigiissitsiniartartut
„inunnik ammartisisinnaassasut“. Nunami maani misigissutsinik
annernartunik saqqummiussinissamut tunuarsimaarneq ileqqoraarput –
taamaattumik tamanna immi isumaqatigiissitsiniartartunut
annertoorujussuarnik piumasaqaateqarpoq.

Immaqali pillaanermut (pineqaatissiinermut) taarsiullugu
isumaqatigiissitsiniartarnerup innuttaasunit amerlasuunit
akueritinniarnissaa annertunerpaamik piumasaqaateqarfiuvoq. Tassalu
isumaqatigiissitsiniarnerup immi „akikipallaamik
qaangiiniarnerunnginneranik“ paasisitsiniaanissaq. Tamatumunnga
atatillugu tillinniarnep ataatsip isumaqatigiissitsiniarnikkut
aaqqiivigineqarneratigut, tamatumalu pissuseqataata pinerluffigineqartup
peqataarusinnginnera pissutigalugu pillaammik akiliisitsinikkut
imaluunniit pineqaatissiinikkut aaqqiivigineqarneratigut eqqortussamik
isiginninnerup qanoq sunnerneqarnissaa aamma isumaliutersuuti-

gineqartariaqarpoq. Pinerluffigineqartullu isumaqatigiissitsiniarnermut peqataanissamut pinngitsaalisaasutut misigisimagajuttarnissaa qanoq iliorni pinngitsoortinneqarsinnaava?

Isumaqatigiissitsiniarneq inatsisinik unioqqutitsinerni tamani pillaammut (pineqaatissiinermut) taarsiutissallugu naleqquttuunersoq aamma isumaliutersuutigineqartariaqarpoq.

Oqaatigineqartut isumaqatigiissitsiniarnerup pillaanermut (pineqaatissiinermut) taarsiunneqarnera iluaqutissartarpassuaqarpoq, aammali ajornartorsiutissartaqarluni – imaluunniit aaqqinniartariaqartoqarluni. Maluginiarparali aaqqiagiinngisisutit taamatut aaqqinniarneqartarnisasaannik ilusiliineq partiinit arlalinnit soqutigineqartutut oqaatigineqartoq. Periarfissaq tassaasinnaavoq misileraanermik aaqqissuussinerup ilaatigut piffissamik aalajangersimasumik sivilisussuseqartup kiisalu nunap ilaani aalajangersimasumi inissisimasinnaasup kiisalu pineqartunut aalajangersimasunut killeqartinneqartup atulersinneqarnissaata kaammattuutigineqarnera. Massakkulli periarfissaq taamaattoq isummerfiginiangilara, ataatsimiititali isumaliutersuutai utaaqimaarniarlugit.

4. Politiitut sulisut amerlassusiat:

Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutaanut akissummi Kalaallit Nunaata Polimesteriata oqaatigaa Kalaallit Nunaanni politiinik pisariaqartitsinerup nutaamik misissuiffigeqqissaarneqarnerata aallartinneqarnissaa suliniutigisimagini. Taassuma assilinerata pissarsiariniarneqarnissaa Demokratit siullermeerinninnermi kaammattuutigaat.

Naalagaaffimmi oqartussat misissueqqissarnerup assilineranik qinnuigaakka, taannalu tiguneqarniariapat Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliamut nassiunniarlugu.

5. Pinerluuteqarsimasunut isertitsivinnut piffissami aalajangersimasumi inissiisarnermi piffissap sivilisunerpaaffianik sivitsuineq:

Pinerluuteqarsimasunut isertitsivinnut inissiinermi sivilisunerpaamik ukiunik qulinik sivilisussuseqartitsinerup ilaatigut allanngortinneqannginnissaanik isumalioqatigiissitap kaammattuutaai Demokratit siullermeerinninnermi maluginiarsimavaat. Demokratit oqarput kaammattuut taanna inunnut ulorianartorsiortitsisumik pinerlunnerit sakkortunerusumik pineqaatissiissutigineqartarnissaannik inuiaqatigiit piumasaqaataannut naapertuuttuunngitsaq. Taamaattumik

killissarititaasup ukiunut 15-inut sivitsorneqarnissaa Demokratit kaammattuutigaat.

Pinerluuteqarsimasunut isertitsivinnut piffissami aalajangersimasumi inissiisarnermi piffissap sivilunerpaaffiata sivitsorneqarnissaanut tunngavissaqarnersoq Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutersuutigisimavaa.

Periaaseq atuuttoq malillugu pinerluuteqarsimasunut isertitsivinnut piffissami aalajangersimasumi inissiinermi ukiut tallimat qaqtuguinnaq sinnerneqartarput. Tassani aamma ilaavoq inatsisinik unioqutitsisut immikkut uloriaanaateqartut taaneqarsinnaasut piffissami aalajangersimasumik sivilussusiligaanngitsumi isertitsivinnut inissinneqarnissaannut periarfissap atatiinnarneqarnissaata siunner-suutigineqarnera.

Isumalioqatigiissitap tamanna tunngavigalugu isumaqarpoq pinerluuteqarsimasunut isertitsivinnut sivilunerpaamik ukiuni qulini inissiinissamut periarfissap allanngortinneqarnissaanik siunnersuuteqarnissamut tunngavissaqarani.

Isumalioqatigiissitap paasinninnera Naalakkersuisut ilalerpaat.

Pinerluuteqarsimasunut isertitsivinnut inissinneqarnermik eqqartuussinissamut periarfissaq arlalinnik siunertaqarpoq:

- Inuiaqatigiit illersorniarlugit
- Nunami innuttasut pinerluuteqarnissaat pinaveersimatinniarlugi pineqaatissiisinnaanermik siorasaaruteqarnikkut pinerluttaalitsitsineq, imaluunniit mattussineq aqutigalugu pinerluuteqareersimasumik inoqatinut akuliutsitseqqinniarnaq.
- Innuttaasut eqqortussamik misigisimanerannik pingaartitsineq.

Inuk inunnut ulorianarlunnartumik pinerluuteqarsimasutut (toqutsisimasutut, sakkortuumik annersaasimasutut, pilaasimasutut, pinngitsaaliilluni arnerisimasutut/anguserisimasutut imaluunniit kinguaassiuutitigut kusanaatsumik innaarlisimasutut, kiffaanngissusiiasimasutut, qunusaarisimasutut ikuallatitsisimasutulluunniit) pisuutitaasoq pinerluuteqarsimasunik isertitsivimmuut aalajangersimasumik sivilussusiligaanngitsumik inissinneqartussanngorlugi eqqartuunneqarsinnaavoq, ulorianartooq taanna allatut sakkukinnerusumik iliuuseqarnikkut pinaveersimatinneqarsinnaanngippat.

Taamaalilluni inuiaqatigiit inunnut uloriaanaateqartunut illersorneqarnissaanik tunngavilersuut pinerluuteqarsimasunut isertitsivinnut piffissami aalajangersimasumi inissiisarnermi piffissap

sivisunerpaaffiata sivitsorneqarsinnaaneranut tunngavilersuutitut
atorneqarsinnaangilaq.

Pinerluuteqarsimasunut isertitsivinnut inissiinermi piffissap
sivisunerpaaffiata sivitsorneqarnera pinaveersaartitsineq
eqqarsaatigalugu pitsaasumik aamma sunniuteqarnaviarunangilaq.
Pinerluuteqarsimasunut isertitsivimmut ukiuni qulini inis-
sinneqarsinnaaneq pinerluuteqarnernik pinaveersimatitsisinnaangippat
ukiuni 15-ini inissinneqarsinnaaneq aamma
pinaveersimatitsisinnaassagunangilaq. Tamatuma pissuseqataa
inoqatinut akuliutitseqqinniarneq eqqarsaatigalugu aamma atuuppoq:
Eqqartuussaasimasoq pinerluuteqarsimasunut isertitsivimmi ukiuni qu-
lini inissisimaneqarsimasoq inoqatinut akuliutseqqinneqarsinnaangippat
ukiunik tallimanik sivitsuineq aamma
allaassuteqangaarnaviarunangilaq.

Kinguleruttoq tassaavoq innuttaasut eqqortussamik misigisimanagerat.
Matumani soorunalimi ilumoorpoq inuk ulorinaatilerujussuarmik
pinerluuteqarsimasinnaammat, siunissami allanut imaaliillaanaq
ulorinaateqanngitsutut ikkaluarluni. Pisuni taamaattuni
pinerluuteqarsimasunut isertitsivimmut piffissami aalajangersimasumik
sivisussusiligaanngitsumi inissiisoqarsinnaangilaq, taamaattumillu
sakkortunerpaamik pineqaatissiineq pinerluuteqarsimasunut
isertitsivimmi ukiuni qulini inissiinerusussaalluni. Apeqqutaalersoq
tassaavoq tamanna inuiaqatigiit naammangitsutut nalinginnaasumik
isigineraat. Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitaq
isumaqarsimavoq taamaanngitsaq.

Isumalioqatigiissitap maluginiarsimavaa ukiuni kingullerni innuttasut
oqallinneranni inatsisunik unioqqutitsinernut aalajangersimasunut,
pingaartumillu kinguaassiuutitigut pinerluffiginninnernut,
sakkortunerusumik pineqaatissiisoqartarnissaa piu-
masaqaatigineqalersoq. Pingaartumillu inuit innut
ulorianartorsioertitsisumik pinerluuteqarsimasut eqqartuussaanermik
kingunitsiannuatigut sulinissamut kiisalu pinerluuteqarsimasunut
isertitsiviup avataani aneernissamut periarfissaqartinneqartarnerat
innuttaasut eqqortussamik misigisimanagerannik innarliisimasorinarpoq.

Suliassaqarfimmi tassani sakkortusisitsineq isertitsivimmik
matoqqasumik ataatsimik kiisalu pinerluuteqarsimasunut isertitsivinni
tamani immikkoortortamik matoqqangajattumik pilersitsinissamik
Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap siunnersuutaanut
ilaavoq. Siunnersuutip taasuma – inuit ataasiakkaat
mianerineqarnissaannik isiginninnerup nassatarisaanik killiliissutitut
ataneqartillugu – innuttaasut eqqortussamik misigisimanagerisa
mianerineqarnissaat nassatarissagunarpaa. Pinerluffigisineqarsimasut
ikiorneqatarnissaannik kiisalu naammassinnittarnerup

pitsaanerulersinneqarnissaanik isumalioqatigiissitap siunnersuutai tamatuma pissuseqataanik sunniuteqassapput.

6. Eqqartuussiveqarfinnut politeeqarfinnullu agguataarineq:

Eqqartuussiveqarfimmut massakkut agguataarisimaneq atatiinnarneqassasoq Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitami amerlanerussuteqartut kaammattuutigaat. Eqqartuussiveqarfiilli aalajangiinerisa qaffasinnerusumik pitsaassuseqalersinneqarnissaat siunertaralugu eqqartuussiveqarfiit kattunnissaat ikinnerussuteqartut kaammattuutigaat. Amerlanerussuteqartut paasinninnerat ikinnerussuteqartut allat ilalerpaat, taamaattorli isumaqarlutik piviusunngortitsinermi nunap immikkoortukkuutaalersitsinissaq siunniunneqarsinnaasoq.

Atassut siullermeerinninnermi oqarpoq nunap immikkoortukkaalersitsinnaanermi siunertarineqartut paasillugit, kaammattuutigalugulu pitsaaqutit pitsaanngequtillu suliqulaajaqqinneqaqqullugit.

Eqqartuussiveqarfinnut agguataarinissamik isumaliutersuuteqarnermi kommuninik iluarsaaqqilerneq ilanngunneqassasoq Inuit Ataqtigiit Demokratillu kaammattuutigaat. Aammataaq kommuninik iluarsaaqqinneq politiit aaqgissuussaananeranni aamma ilanngullugu eqqarsaatigineqassasoq.

Eqqartuussiveqarfinnut agguataarineq isumalioqatigiissitap siunnersuutigisaa isiginiagassat marluk ilaatigut imminnut paarlangasut eqqarsaatigineqarnissaannik siunertaqarpoq:

Siullertut isumalioqatigiissitami amerlanerussuteqartut kissaatigaat eqqartuussiveqarfiit pioreersut sulisuilu (matumani eqqartuussisut, tassalu kredsdommerit ilanngullugu eqqarsaatigalugit) najukkani ataasiakkaani pissutsinik kalaallinut ataatsimillu tunngasunik ilisimasallit ataannassasut. Tassani aamma ilaavoq kredsdommerit kalaallisut oqalusinnaasuusinissannik kissaateqarneq.

Aappaattut kredsdommerit suliatiqut pitsaassuseqartitsinerisa qaffassarneqarnissaat kissaatigineqarpoq, inuiaqatigiit kalaallit nutaaliaasumik inooriaaseqartut pisariaqartitaat eqqarsaatigalugit. Isigianiagassap taassuma kredsdommerit atorfiinik aalajangersimasunik piffissami tamarmiusumi suliffiusartut pilersinneqarnissaat ikorfartorpa, ajornanngippat eqqartuussiveqarfimmi ataatsimi eqqartuussisunik arlalinnik atorfinitsitsilluni, taamaaliornikkut suliatiq pitsaassuseqartinneqarnerat qaffassarneqarsinnaaqqullugu.

Isumalioqatigiissitami amerlanerussuteqartut isiginiagassat taakku marluk naammassiniarlugit eqqartuussiveqarfiit pioreersut

atatiinneqarnissaat siunnersuutigaat, siunnersuutigaluguli eqqartuussisut amerlassusii inissinneqarnerilu illua'tungaani qanittumiitsinermik tunngaveqarnerup eqqarsaatigineqarneranik illua'tunganilu eqqartuussisunik arlalinnik piffissamut tamarmoortumik atorfinitsitsinissap eqqartuussisullu arlallit ataatsimut inissinneqarnissaasa eqqarsaatigineqarnerannik erseqqinnerusumik naliliiffigineqarnerisa kingornatigujt aalajangersarneqassasoq. Oqimaalutaarnermi najukkani eqqartuussiveqarfinnilu assigiinngitsut pissutsit aallaavigineqassapput, taamaaliornikkut najukkami pissutsit atuuttut, suliat amerlassusii angallannermilu periarfissat naliliinermi ilaatillugit.

Isumalioqatigiissitami amerlanerussuteqartut taamatut oqimaalutaaneq tunngavigalugu eqqartuussisut amerlassisissaat inissinneqarnissaallu pillugit siunnersuusiorsimapput (Isumaliutissiisummi atugagaq II-mi quppernerit 133-234 takukkit). Inaarutaasumilli piviusunngortitsinerup Domstolsstyrelsen eqqartuussisuuneq qanimut suleqatigalugu eqqartuussisunik qassinik sumilu inissinissamik ilaatigut suliat siunissami qanoq amerliartortiginerat tunngavigalugu naliliinerat apeqquaatillugu pinnaanera aqqissuussinerup eqaatsuutinneqarnerata nassataraa. Eqqartuussisut (kredsdommerit) peqatigiiffiat aamma eqqartuussivinni allatsit peqatigiiffiat aamma tusarniaavigineqassapput, taamaaliornikkut isiginiagassat suliamut attuumassuteqartut isumaliutersuutini ilaatinneqarsinnaaqqullugit.

Kommunik iluarsaaqqinnissap piviusunngortitsineq pillugu isumaliutersuutini aamma ilaatinneqarnissaa pissusissamisoortutut isigaara.

7. Inuit pinnaatitaaffii:

Eqqartuussiveqarnermut tunngasunik iluarsaaqqinnerup Inuit Pinnaatitaaffii pillugit Europami Isumaqatigiissut tunngavigalugu pissusaaffinnut ataneqartinneqarsinnaasusnaanera Inuit Ataqatigiit siullermeerinninnermi erseqqissarpaat.

Tamannarpiaq Eqqartuussiveqarnek pillugu Isumalioqatigiissitamut suliaasiissutit ilagisimavaat. Taamaalilluni suliaasiissutinut ilaavoq „....“

Institut for Menneskerettigheder (siunersinnerusukkut „Det Danske Center for Menneskerettigheder“) tusarniaanermut akissummi 2005-imi aprilimi saqqummiunneqartumi paasinninnerminik unaasumik oqaatigisaqarpoq, tassalu Kalalalit Nunaanni eqqartuussiveqarnerup aamma inuit nalinginnaasumik pinnaatitaaffiisa akornanni pissutsit isumalioqatigiissitap isumaliutigeqqissaarsimagai, pingaartumik inuit pinnaatitaaffiisa Inuit Pinnaatitaaffii pillugit Europami Isumaqatigiissummi piviusunngortinneqarsimasut eqqarsaatigalugit.

Herstedvesterimut aallartitsisarneq pingaartumik eqqarsaatigalugu Inuit Ataqaatigiit erseqqissarsimasaattut ilumoorpoq Amnesty International oqarsimammat aallartitsisarneq taanna suliniaqatigiiffiup arlalitsigut eqqarsarneqartoqartikkaa.

Inuit Pisinnaatitaaffi pillugit Europami Isumaqaatigiissummi artikel 3 naalliutitsisarnerup kiisalu inuppalaanngitsumik nikanarsaasumilluunniit pinnittarnerup pillaasarnerulluunniit inerteqqutigineqarneranik imaqarpoq. Aalajangersakkap taassuma asserluinnangajaa FN-ip Naalliutitsisannginnissamik Isumaqaatigiissutaani artikel 16-imiippoq.

Naalliutitsisannginnissaq pillugu Europami Ataatsimiititaliap Danmarkimut kingullermik 29. september – 9. oktober 1996-imi tikeraarnini pillugu nalunaarusiamini ataatsimiititaliap makku oqaatigai:

„Naalliutitsisannginnissaq pillugu Europami Ataatsimiititaliap suliniutit danskit oqartussaasa kalaallit Herstedvesterimi parnaarussaasut pissutsit atugaat pitsanngorsarniarlugit suliniutigisimassaak akuersaarpai. Qularutigineqarsinnaanngilarli periaaseq atuuttoq arlalitsigut kissaatigisaanngitsunik sunniuteqartoq, parnaarussat taakku Kalaallit Nunaanni parnaarusimaneqarsinnaappata pinngitsoortinneqarsinnaasunik. Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutersuutigeqqitaanik suliassaqarfimmilu tassani ineriartortitsinernik suugaluartunilluunniit ilisimatinneqarnissani Ataatsimiititaliap tamatumunnga atatillugu kissaatigaa.“

Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap paasinninnera malillugu Danmarkimi parnaarussaaneq Inuit Pisinnaatitaaffi pillugit Europami Isumaqaatigiissummi artikel 3-mut imaaliinnarluni assortuuttuunissaa naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq.

Naak eqqartuusseriaatsimi periaatsimik tassunga attuumassuteqartumik massakut atuuttoqanngikkaluartoq Herstedvesterimut inissiinerup aalajangersimasup inuit pisinnaatitaaffi pillugit isumaqaatigiissummi artikel 3-mut ataneqartinneqarsinnaanngitsutut piffissap ingerlanerani isigineqalersinnaanera mattunneqarsinnaanngilaq.

Pisuni aalajangersimasuni Danmarkimi parnaarussaanerup (pissutsit parnaarussaasup ilaqutariissutsikkut aappariissutsikkullu atugai apeqqutaatillugit) isumaqaatigiissummi artikel 8-mik, ilaatigut ilaqutariittut inuunermik illersuisuusumik, unioqqutitsisusinnera aamma matunneqarsinnaanngilaq. Aalajangersakkami imm. 2-mi aalajangersarneqarpoq pisinnaatitaaffiup taassuma atorneqarnera pi-sortani oqartussaasup suulluunniit akuliuffigissanngikkaa, tamanna inatsimmut naapertuuttumik pinngippat, nunamillu isumannaatsuutitsineq, pisortatigut toqqissimatitsineq imaluunniit nunap

aningaasarissaanera eqqarsaatigalugit, eqqissiivilliorneq pinerluttuliornerluunniit pinaveersimatinniarlugu, peqqissuseq ileqqorissaarnerluunniit illersorniarlugu imaluunniit pisinnaatitaaffiit allat kiffaanngissuseqarnerillunniit illorsorniarlugit inuiaqatigiinni demokrati atorlugu aqunneqartuni pisariaqartuunani.

Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumaqalioqatigiissitap isumaliutissiissummini siunnersuutigaa parnaarusassanngorlugit eqqartuunneqartut Herstedvesterimut manna tikillugu aallartinneqartarsimasut pinerluuteqarsimasunut isertitsivimmut Nuummiittumut atatillugu isertitsivimmut matoqqasumut inissinneqartalissaasut, tarnip nakorsaaniit ikiorneqarneq il.il. Dronning Ingridip Napparsimmavissuani tarnikkut napparsimasunut immikkoortortaqaarfimmi ingerlanneqarsinnaasaleqqullugu.

8. Suliassanngortitseqqinnernik immikkut ajornakusoorutilinnik eqqartuussivimmi suliarinnittarneq.

Atassutip siullermeerinninnermi manna maluginiarpaa, tassalu Kalaallit Nunaata Eqqartuussiviata suliassanngortitseqqinnerit kisiisa siunissami suliarisalisagai, Kalaalliku Nunaata Eqqartussivia suliani eqqartuussivimmit inatsisilerituunik eqqartuussisoqartumit siullertut aalajangiivigineqarsimasuni danskinik marlunnik landsdommeriusunik ilaneqartassasoq. Eqqartuussisut soq danskerpiassanersut Atassutip tamatumunnga atatillugu paasissutissiissutigeqquaa.

Kalaallit Nunaata Eqqartuussiviata taamaallaat suliassanngortitseqqitanik siunissami suliarinittarnissaa Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitaliap siunnersuutigisimammagu ilumoorpoq. Tamanna eqqartuussivimmik inatsisilerituunik eqqartuussisoqartumik (kredsrettini sulisut ilinniartinneqarnerannik ilitsersorneqarnerannillu suliaqarnerup saniatigut) sulianik ajornakusoorunik, assersuutigalugu aningaasaqarnikkut pinerluuteqarnernik siullertut suliarinnittartussamik pilersitsisoqarnissaanik isumalioqatigiissitap siunnersuutaanut ataneqartillugu isigineqassaaq.

Kalaallit Nunaata Eqqartuussiviata suliassanngorteqqitat eqqartuussivimmit inatsisilerituunik eqqartuussisoqartumit siullertut aalajangiivigineqarsimasut – tassa suliat immikkut ajornakusoorut - aamma suliarisassavai. Taamaattumik Nunap Eqqartuussiviata eqqartuussivimmut inatsisilerituunik eqqartuussisoqartumit siullertut aalajangiisartumut sanilliulluni suliatigut annertunerusumik immikkut ilisimasaqartuunissaa pisarisaaqarpoq. Taamaattumillu isumalioqatigiissitap siunnersuutigaa Kalaallit Nunaata Eqqartuussivia suliassanngorteqqitanik taamaattunik suliarinninnermi eqqartuussisunik pingasunik landsdommeriusunik inuttaqartinneqassasoq. Taamaattorli suliat amerlassusiisa killeqarnerat eqqarsaatigalugu Kalaallit Nunaata

Eqqartuussiviani landsdommerinik pingasunik aalajangersimasumik atorfinitsinissamut tunngavissaqanngilaq. Isumalioqatigiissitap tassunga taarsiullugu siunnersuutigaa landsdommeri aalajangersimasoq ataaseq atorfinitsinneqassasoq, suliani pineqartuni landsdommerinik marlunnik Danmarkimeersunik ilaneqartartussa.

Tassa Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivimmi landsdommerup landsdommerinik marlunnik Danmarkimeersunik ilaneqartarnissaanut tunuliaqutaasoq tassaavoq suliassanngorteqqitat ajornakusoortut amerlassusii eqqarsaatigalugit landsdommerinik aalajangersimasunik suli marlunnik Kalaallit Nunaata Eqqartuussiviani atorfinitsisoqarnissaata illersorneqarsinnaannginnera.

Aammattaaq matuma iluaqutaanissaa naatsorsuutigineqarpoq, tassalu Kalaallit Nunaata Eqqartuussiviani landsdommerip landsdommerinik allanik tulleriinneri malillugit Vestre Landsrettimi aamma Østre Landsrettimi sulianik ajornakusoortorpassuarnik suliaqartarnermikkut sulianik taamaattorpiarnik suliarinninnermik misilittagaqarluartunik ilaneqartarnissaa iluaqutaassasoq.

9. Nuna tamakkerlugu pisortat illersuisuattut imaluunniit illersuisutut namminersortutut atorfirmik pilersitsineq.

Nuna tamakkerlugu pisortat illersuisuattut imaluunniit illersuisutut namminersortutut atorfirmik pilersitsisoqarnissaanik Eqqartuussiveqarnek pillugu Isumalioqatigiissitap kaammattuuteqarneranut Naalakkersuisut qanoq isummernerat Atassutip siullermeerinninnermi saqqummiunneqassaoq qinnutigaa.

Illersuisunik ilinniartitsinerup eqqartuussivinnut attuumassuteqanngitsumik ingerlanneqarnissaa pisariaqartut isumalioqatigiissitap assigiinngitsut pissutigalugit isigisimavaa.

Taamaattumik Kalaallit Nunaanni nuna tamakkerlugu illersuisutut atorfeqarfimmik pilersitsisoqarnissaa isumalioqatigiissitap isumaliutersuutigisimavaa.

Tamatuma siunertaasoq tassaasussaavoq illersuisunik ilinniartitsinermi siunnersuisunillu ilinniartitsinermi kiisalu illersuisut sulinerannik nakkutilliinnermi suliassat tamarmik inummi ataatsimi suliassaqarfimmik taassuminngaannaq suliaqartumi katersorneqassasut. Aammattaaq nunap tamakkerlugu illersuisoq suliassanngorteqqitani Nunap Eqqartuussiviani suliarineqartuni illersuisuunissaminut periarfissaqartinneqartussaassaaq.

Taamaattoqassappat nuna tamakkerlugu illersuisup atorfeqarfia pisortani suliffeqarfittut immikkoortutut pilersinneqassaaq, nunalu tamakkerlugu illersuisoq justisministerimit toqqarneqartartussaalluni.

Nuna tamakkerlugu illersuisutut inuk inatsisilerituujusoq eqqartuussissuserisutut illersuisutut atorfeqarnermik imaluunniit suliamik tamatumunnga attuumassuteqartumik illersuisutut suliassaqarfimmuq tunngasunik immikkut ilisimasaqalersimasoq misilittagaqalersimasorlu toqqarneqartassaaq.

Taamaattorli aqqissuussineq taamaattoq aalajangersimasunik pitsaanngequteqarpoq:

- Piffissaq tamaat atorfirmik pilersitsinissamut naammattumik suliassaqartitsisoqassanersoq qularnarpoq.
- Nuna tamakkerlugu pisortat illersuisuutitaat pisariaqartunik pinnaasaqartoq pissutsinillu Kalaallit Nunaannut tunngasunik naammattunik ilisimasaqartoq pissarsiariniassallugu atorfeqartiinniarniassallugulu ajornakusoortussaassaaq.
- Suliassat sulinngiffeqarnerup napparsimanerullu nalaani isumagineqarsinnaassanngillat.
- Nuna tamakkerlugu pisortat illersuisuutitaat suleqateqanngikkuni suliatigut kisimiittutut inissisimalissaaq.

Taamaattumik nuna tamakkerlugu pisortat illersuisuutitaattut atorfik utaqqiisaagallartumik, assersuutigalugu ukiunik marlunnik sivilisussusiligaasumik siullermik pilersinneqarnissaa isumalioqatigiissitap takorloorpaa. Inummik naammattumik piukkunnassusilimmik soqutigisaqarluartumillu pissarsinissamut periarfissaq tamatuma annertusisissagaa isumalioqatigiissitap naatsorsuutigaa.

Nuna tamakkerlugu pisortat illersuisuutitaannut taarsiullugu – imaluunniit nuna tamakkerlugu pisortat illersuisuutitarigallagaata taartissaatut aqqissuussinertut – eqqartuussissuserisumik aalajangersimasumik Kalaallit Nunaanni allaffeqartumik nuna tamakkerlugu illersuisutut namminersortutut toqqaanikkut aqqissuussisoqarnissaa isumalioqatigiissitap isumaliutersuutigisimavaa.

Aqqissuussineq taamaattoq arlalinnik pitsaaquteqarpoq:

- Nuna tamakkerlugu illersuisutut suliassat eqqartuussissuserisutut sulinermik nalinginnaasumik tapertaqartinneqarsinnaapput, taamaaliornikkut piffissamut tamarmut atuuttumik atorfiup immersorniarnera ajornatorsiutaajunnaarsillugu.
- Eqqartuussissuserisoq Kalaallit Nunaanni allaffeqartoq naammattumik piukkunnassuseqartussaavoq Kalaallillu Nunaanni pissutsinik pisariaqarneratut annertutigisumik

ilisimasaqartussaalluni, taamalu taamaattumik pissarsiniarnermi atorfeqartitsiinnarniarnermilu ajornartorsiutit annikinnerusussaagunarlutik.

- Eqqartuussissuserisoq nuna tamakkerlugu illersuisutut toqqagaasoq suliatigut ataqatigiinneqartitsinermi ilaassaaq, eqqartuussissuserisullu allaffiani nukissanik atuisinnaassalluni. Sulinnigiffeqarnerup napparsimanerullu nalaani eqqartuussissuserisut allaffianni suleqatiminit taarserneqarsinnaasussaavoq.

Periarfissaq alla taasinnaavoq inummik pisortat suliffeqarfianni atorfeqartitaasumik nuna tamakkerlugu illersuisutut atorfinitsitsineq. Pineqartullu – atorfeqartitaanerminut ilagitillugu – siunnersuisutut sulineq isumagisinnaassavaa, illersuisunik ilinniartitsinerup ilitsersuinerullu piareersarneqarneranut akisussaalluni. Nuna tamakkerlugu illersuisumik namminersortumik atorfinitsitsinikkut aaqquussuusermi pinertut taamatut aaqquissuteqarneq suliassat annertussusiat eqqarsaatigalugu eqaatsuusussaavoq.

Suliassap taassuma Kalaallit Nunaanni eqqartuussissuserisut allaffinut suliariumannittussarsiuunneqarsinnaanera isumalioqatigiissitap periarfissat pingajuattut isumaliutersuutigisimavaa.

Inuup piukkunnartup nuna tamakkerlugu pisortat illersuisuutitaattut illersuisutul-luunniit namminersortutut toqqarneqarsinnaanera siumut ilisimaneqareersinnaanngimmat isumalioqatigiissitap siunnersutigaa periaaseq aalajangersimasoq inatsisiliornikkut aalajangiunneqassanngitsoq, justitsministerili piginnaatinneqassasoq – Advokatrådet, Landsforeningen af Beskikkede Forsvarer aamma Kalaallit Nunaanni Illersuisuusartut Peqatigiiffiat isumaqatiginiareerlugit – aaqquissuusermik piffissami pineqartumi naleqqunnerpaatut isigineqartumik atulersitsinissaminut.

Siunnersuut taanna Naalakkersuisut ilalerpaat.

10. Eqqartuussinermut akiliuteqartitsisarnermik atulersitsineq:

Inuinnaat pillugit eqqartuussivikkoortumik suliani pinngitsaaliillunilu akiliisitsiniarnermik suliani eqqartuussinermut akiliuteqartitsinerup atulersinneqarnissaa Atassutip siullermeerinninnermi ilalerpaa, innuttaasunilli inatsiseqartitsinikkut illersuinissamut periarfissap pingaaruteqarnera erseqqissarlugu. Taamaattumik tamatuma nassatarisassaasa qulaajarneqarnissaa Atassutip kissaatigaa.

Pinngitsaaliilluni akiliisitsiniarnermik suliani aamma inuinnaat pillugit suliani eqqartuussinermut akiliuteqartitsinerup atulersinneqarnissaa

Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap
kaammattuutigisimavaa.

Tamatumunnga tunuliaqutaavoq Kalaallit Nunaanni
eqqartuussiveqarnermik nutarterineq ingerlatsinermit amerlanerusunik
aningsaasartuuteqalernik nassataqarnissaa, imaaliillaannarlu
isumaqarnarluni eqqartuussivinnik atuisut taakkuninnga
matuseqataanissaat eqqornerpaassasoq. Tamanna pingaartumik atuisut
nukissanik amerlasuunik atuinissamik piumasaaqateqarfusut,
assersuutigalugu inuussutissarsiornermi suliffeqarfiit pisortanilu
oqartussaasut il.il., eqqarsaatigalugit atuuppoq.

Eqqartuussinermit akiliuteqartitsinerup atulersinneqarnissaanut
taamatut aaqqissuussinerup makku amerlassusiinik
ikilisaqaataasinnaanera ikorfartuisuuvog:

- suliat eqqartuussiviit atornagit aaqqinniarneqarsimasariaqarlutut
- suliat aningsaatigut nalikitsunik suliaqarfusut
- pissutissaqanngitsumik suliassiissutigineqartut

Kalaallit Nunaanni inuussutissarsiornikkut ineriartortitsineq aamma
aningsaasaqarnikkut nalinginnaasumik ineriartortitsineq Kalaallit
Nunaanni eqqartuussinermit akiliuteqartitsinermik atulersitsinissamut
isumalioqatigiissitap paasinninnera malillugu ikorfartuisuupput.

Isumalioqatigiissitarli isumaqarpoq innuttaasut aningsaasaqarnikkut
sanngiitsumik inissisimasut eqqartuussivinnik atuinissaaminnut
periarfissaasa eqqartuussiner-mut akiliuteqartitsisalernikkut
killilersimaarneqalinnginnissaat pingaaruteqartorujussuusoq.
Taamaattumik aningsaasaqarnikkut sanngiinnerusut imminnut aningaa-
sartuutaanngitsumik eqqartuussivikkortumik suliassiissuteqartarnerat
pillugu malittarisassat atulersinneqarnissaat isumalioqatigiissitap
siunnersuutigaa.

Tamatuma manna kingunerissavaa, tassalu inuit ukiumut 210.000 kr.-t
sinnernagit isertitaqartartut imminnut aningsaasartuutaanngitsumik
eqqartuussivikkoortumik suliassiissuteqarnissaminnut
akuerineqartalissasut, Naalagaaffiup Sinnisaa naliliippat pineqartup
suliame ajugaanissaa ilimagissallugu naammattumik pissutissaqartoq.

Eqqartuussinermit akiliutit annertussusii eqqarsaatigalugit
isumalioqatigiissitap siunnersuutigaa suliat inuinnarnut tunngasut pigisap
suliame pineqartup nalingata 1 pct-ianik akilerneqartassasut, taamaattorli
ikinnerpaamik 500 kr.-t. Suliame 100.000 kr.-nik akiliisoqarnissaanik
piumasaaqateqarfusumi eqqartuussinermit akiliutit aaqqissuussinertut
siunnersuutigineqartoq malillugu 1.000 kr.-iussapput (100.000 kr.-t 1 pct-
ii). Piumasaaqatilli taamaallaat 10.000 kr.-iuppata eqqartuussinermit

akiliutit taamaallaat 500 kr.-iussapput (ikinnerpaamik akiliutit amerlaqataat), tassami 10.000 kr.-t 1 pct.-ii 100 kr.-iummata).

Suliani pinngitsaalilluni akiliisitsiniarnernut tunngasuni suliami pineqartup nalingata $\frac{1}{2}$ pct-iata taamaattorli ikinnerpaamik 300 kr.-t akilernerqartarnissaat isumalioqatigiissitap siunnersuutigaa. Suliami pinngitsaalilluni akiliisitsiniarnernut tunngasumi 100.000 kr.-t qularnaveeqqutitut arsaarinnissutigineqarnissaanik piumasagaateqarfiusumi eqqartuussinermut akiliutit siunnersuut malillugu 500 kr.-iusus-saassapput (100.000 kr.-t $\frac{1}{2}$ pct-iisa amerlaqataat).

Eqqartuussutit naammassineqarnissaat pillugit suliani aningaasartalerneqanngitsuni imaluunniit pinngitsaalilluni naammassinniarnissamut nalinginnaasumik tunngavissaqarnani isertitsinissamik anisitsinissamilluunniit qinnuteqarfiusuni, imaluunniit suliani inerteqquteqarnissamik aamma tigussaannigutigit pinnaati-taaffinnik innarliinermi uppersaatit qulakkeerneqarnissaanik qinnuteqarfiusuni tunngaviusumik akiliutit 300 kr.-t akilersinneqartarnissaat isumalioqatigiissitap siunnersuutigaa. Tassani aamma ilaapput ilassutitut akiliutit, pinngitsaalilluni akiliisitsiniarnermik suliaq eqqartuussiviup allaffiata ammasarfiisa avataatigut tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit ingerlanneqarpat, imaluunniit akiitsoqartoq politiit ikiortigalugit sassartinneqarpat.

Suliat uku eqqartuussinermi akiliuteqartitsinermi ilaatinneqassanngitsutut siunnersuutigineqarput:

- Suliani pinerluttulerinermut tunngasuni pisortanit akiliisitsiniarfiusuni pillaammik akiliisitsissutit, nalilinnik arsaarinnissutit suliallu ingerlanneqarneranut aningaasartuutit.
- Akitsuutit aningaasartuutillu eqqartuussiviup akilersinniassallugit pisussaaffeqarfii.
- Pisassarisat suliami illua'tungiusup imminut aningaasartuutaanngitsumik eqqartuussivikkoortumik suliaasiissuteqartup tigussasai.
- Inuinnaat akornanni pisassarisat (assersuutigalugu taarsiissuteqartoqarnissaanik piumasagaatit), suliami pinerluttulerinermut tunngasumi tamanut ammasumik aalajangersarneqarsimasut.
- Angajoqqaatut oqartussaassuseqarneq aamma najoqatigiittarneq.
- Pinngitsaalilluni tuniniaasoqarnissaanut uppersaammik aalajangersaaneq.

Pigisamik aalaakkaasumik, umiarsuarmik timmisartumilluunniit pigisanillu aalaakkaanngitsunik taakkununga atasunik pinngitsaalilluni tuniniaasoqarnissaanik qinnutigisat pinngitsaalilluni akiliisitsiniartartumit suliarineqarnerannut tunngaviusumik akiliutit 800 kr.-iussaasut isumalioqatigiissitap siunnersuutigaa. Pinngitsaalilluni

tuniniaasoqarnissaanik qinnutiginnittoq imminut aningaasartuutaanngitsumik eqqartuussivikkortumik suliassiissuteqarnissamut akuerisaaguni eqqartuussinermi akiliutit taakku akilissanngilai. Pigisat qulaani taaneqartut pinngitsaaliissummik tuniniaasoqarnerani suli ½ pct-it pinngitsaaliissummillu tuniniaanissamik nammineq piumassuseq tunngavigalugu tuniniaasoqarnerani suli 1 pct-it akilersinneqartarnissaat siunnersuutigineqarpoq.

Pigisat aningaasanik nalillit, akiitsoqarnermut uppernarsaatit pisassarisallu allat pinngitsaaliinikkut tuniniarneqarnissaanik qinnutigisanik akiliitsitsiniartarfiup sularinninnerani 300 kr.-t akilersinneqartarnissaat siunnersuutigineqarpoq. Pinngitsaaliissummik tuniniaaqqusisoq imminut aningaasartuutaanngitsumik eqqartuussivikkut suliassiissuteqarnissaminut akuerineqarsimaguni eqqartuussinermut akiliutit taakku akilissanngilai. Pigisat annigaasanik nalillit qulaani taaneqartut pinngitsaaliissummik tuniniarneqarneranni suli 1 pct-i akilersinneqartassaaq.

Akiliutit procentinngortitat neqeroorutinit aningaasartuutinik pinngitsaaliilluni tuniniaanermi piumasaqaatit malillugit pisisumit akilerneqartussanik ilaneqartunit ilaatigullu inuinnaat akornanni nammagissiissutinit pisussaaffinnillu, akileraarutinit akitsuutinullu pisortanut il.il. akiitsunit pisisup pinngitsaaliilluni tuniniaanermi piumasaqaatit malillugit akiligassaanit imaluunniit akiliutissatut neqeroorutit saniatigut tigusassaanit naatsorsorneqartassapput.

11. Eqqartuussivimmuut tunngasutigut suliassaqarfimmik tigusineq:

Eqqartuussivimmuut tunngasutigut suliassaqarfimmik danskit naalagaaffianit tigusinissamut periarfissat Naalakkersuisut qanoq isiginerat Inuit Ataqtigiit siullermeerinninnermi apeqqutigaat.

Allakkiamit justitsministereqarfiup 1997-imi sularisimasaanit erserpoq Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnerup Namminersorerullutik Oqartussanit tiguneqarnissaanut tunngaviumik inatsiseqartitsinikkut akornutissaqanngitsoq. Taamaattorli Højsteret suli tassaassaaq naalagaaffimmi eqqartuussiviit qullersaat. Aammattaaq allakkiamit erserpoq Namminersorerullutik Oqartussanut nuussisoqassappat Namminersorerullutik Oqartussat pillugit inatsisip allanngortinneqarnissaa piumasaqaataasoq. Inerniliinerit taakku isumaqatigalugit Statsministeqarfik oqarsimavoq.

Inatsisinik atorfitsinermut tunngasut (taakkuluunniit ilaasa) Kalaallit Nunaanni Namminersorerullutik Oqartussanut nuunneqartariaqarnerat Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitap kaammattutigisimannngilaa. Taamatut nuussinerup sutigut iluaqutissartaqarsinnaanera ajoqutissartaqarsinnaaneralu kisiisa isumalioqatigiissitap isummorsorfigisimavai.

Partiit naalackersuisooqatigiittut isumaqatigiissutaannit erserpoq Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnermut tamarmut (pinerluuteqarsimasunik isumaginninnermut, politiinut eqqartuussivinnullu) akisussaaffiup Kalaallit Nunaannit tiguneqarnissaa Naalackersuisut siunertarigaat.

Iluarsaaqqinnerulli Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnermik ullutsinnut naleqquttunngortitsisup naammassineqarnerata kingornatigut eqqartuussiveqarnermut tunngasunik tigusinissatsinnut aatsaat piareersimalernissatsinnik Siumup saqqummiussai maluginiarsimavakka.

Ikinngutinnersumik inuulluaqqusillunga

Aleqa Hammond

Namminersornermut, Inatsisunik atoritsinermut Aatsitassanullu Naalackersuisoqarfik
Namminersornermut Inatsisinullu atoritsinermut pisortaqaarfik

Landsstyreområdet for Selvstyre, Råstoffer og Justitsvæsen
Direktoratet for Selvstyre og Justitsvæsen

Inatsisartut Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaat
Maani

Eqqartuussiveqarnermik iluarsartuusseqqinneq pillugu

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap qinnuigaanga nassuiaateqaqqullunga eqqartuussiveqarnermik iluarsartuusseqqinneq pillugu innuttaasunik paasisitsiniaanermik, tusarniaanermik aammalu ilanngutitsinissamik naalackersuisoqarfiga qanoq iliuuseqarniarnersoq.

Aallaqqaasiullugu oqaatigissavara nunap ilaani assigiinngitsuni oqallitsitsinissamik Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap isumaliuteqarnera pitsaalluinnartutut isigigakku.

Kisiannili eqqartuussiveqarnek pillugu nuna tamakkerlugu Nuummi 3.–4. maj 2005 ataatsimeersuaritsiniarpunga. Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliami ilaasortat tassunga qaaqquneqarnikuupput, nuannaarutigissavaralu ataatsimiititaliami ilaasortat peqataanissamut periarfissaqassappata.

Ataatsimeersuarnissap ingerlanissaanik pilersaarutaagallartoq ilanngullugu nassiuppara.

Inuit katillugit 200 missaaniittut qaaqquneqarnikuupput, taassuma ataani pingaartumik immikkut ilisimasallit, eqqartuussiviup immikkoortuisa assigiinngitsut aallartitaat kiisalu politikikkut aalajangiisartut (Justitsministeri, Retsudvalgi, Inatsisartut aammalu Naalackersuisut.

Ajoraluartumik Justitsministeri peqataasinnaanani nalunaarpoq, kisiannili ataatsimeersuarnerup aallartinnginnerani iluarsartuusseqqinnerup ingerlanneqarnera pillugu Justitsministerip paasiniaaffigalugu ataatsimeeqatiginissaa pilersaarutigaaara.

Ataatsimeersuarnermut peqataasussanik toqqaanermi pingaartinneqarpoq eqqartuussiveqarnermik suliaqartut soqutigisaqartullu assigiinngitsuneersut peqataatinneqarnissaat.

18. marts 2005
J.nr.

Postboks 469
3900 Nuuk
Grønland
Oq/tel +299 34 50 00
Fax +299 31 13 70
namminersorneq@gh.gl
www.nanoq.gl

Aammattaaq nunap immikkoortuini assigiinngitsuneersunik peqataatitaqarnissaq isiginiarneqarpoq. Tassunga atatillugu taasariaqarpara nunatsinni borgmesterit tamarmik innuttaasunut sinniisutut qaaqquneqarmata.

Katuap inersuaani inissaqartillugu ataatsimeersuarneq tamanut ammavoq. Tassa imaappoq tusarnaariartunut inissat ikinnerpaamik 250-isut.

Aamma tusagassiutit sinniisui qaaqquneqarput, ataatsimeersuarnerullu aallakaatinneqarnissaanut KNR-ip soqutiginninnissaa neriuutigaaara. Aammattaaq ataatsimeersuarnermi saqqummiussat pisortaqaarfimma internettimi nittartagaatigut avammut saqqummiunneqarnissaat pilersaarutaavoq. Taamaaliorneq eqqartuussiveqarneq pillugu ataatsimeersuarnerup *nuna tamakkerlugu* ataatsimeersuarnerunissaanut ilapittuutaassaaq, paasititsiniutaaffiusoq aammalu Kalaallit Nunaanni innuttaasut akornanni oqallinnermik pilersitsisusaaq.

Aammattaaq taasariaqarpara Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuaq nammineq Kalaallit Nunaanni innuttaasunik ilanngutitsiniaanermik paasisitsiniaanermillu aammalu eqqartuussiveqarnermik iluarsartuusseqqinnermik oqallatitsinissamik annertuumik suliniuteqarnikummat.

Ataatsimiititaliarsuaq ataatsimiinnermini siullermi oqallititsisartussanik paasisitsiniaasartussanillu pilersitsivoq, taassumalu suliassarai nunatsinni innuttaasut akuliutitinniarlugit paasisitsiniaanissat oqallitsitsisarnissallu. Minnerunngitsumillu innuttaasut eqqartuussiveqarneq pillugu oqallinnissaat. Tassani siunertaavoq ataatsimiititaliarsuup sulinermini assigiinngiiaartunik tunngavissaanik pissarsiniarnissaq.

Suleqatigiinnik pilersitsinermi ilaasortaapput Agnethe Davidsen (1995-imi peqataajunnaartoq Martha Labansen-imillu taarserneqarluni), Kathrine Heiselberg (2000-imi peqataajunnaartoq Mille Søvndahl Pedersen-imillu taarserneqarluni), Bjørn Holm (1996-imi peqataajunnaartoq Mads B. Christensen-imillu taarserneqarluni, Sólja í Ólavsstovu, Anda Lynge, Elisæus Kreutzmann kiisalu Nukákuluk Kretzmann (siulittaasoq). Per Walsøe suleqatigiinnut peqataatitaasartutut peqataavoq.

Paasisitsiniaanissamik oqallitsitsisarnissamillu suleqatigiit siullermeerlutik ataatsimiinnerminni paasisitsiniaasarnissanut oqallitsitsisarnissanullu suliniutinik assigiinngitsunik aallartitsippot, taakkununga ilanngullugit:

- Sumiiffinni ataasiakkaani fritidsnævnet peqataatinneqarnissaat.
- Ataatsimiititaliarsuup suleqatigiissitaliallu ataatsimiinnerinut atatillugu tamanut ammasumik ataatsimiititsisarnissat.
- Ataatsimiititaliarsuup ilaasortaasa – allatigut suliffimminnut atatillugu angalasarnerminnut atatillugu – ataatsimiititaliarsuup sulinera pillugu innuttaasunik paasisitsiniaasarnissaat.
- Sulisoqarfiit assigiinngitsut ataatsimiititaliarsuup sulineranut soqutiginaateqartut ataatsimiititaliarsuarmit pulaarneqartassasut.

- Aviisinik paasisitsiniutissanik oqallissaarutinillu saqqummersitsisoqartassasoq.
- Radiomi TV-milu oqallinnerni peqataasarnissaq, sapinngisamillu radiomi TV-milu oqallitsitsisarnissaq.
- Allakkerivimmi postbokseqalernissaq, taamaaliornikkut innuttaasut isummaminnik ataatsimiititaliarsuarmut anngussisarsinnaaniassammata.
- Internettimi nittartakkamik pilersitsinissaq.

Suliniutit ataasiakkaat ataani itisilerneqarput:

Kommunet fritidsnævniinik suleqateqarneq:

Paasissutissiisarnermut oqallitsitsisarnermullu suleqatigiissitap pilersaarutigineqartut kommuneni fritidsnævnet peqataatinnikuuaat. Taakku sulisinnerqarput eqqartuussiveqarneq pillugu innuttaasunik tamanut ammasunik ataatsimiititsisarnermik. Ataatsimiititsereernerit kingorna ataatsimiititaliarsuaq imaqarnilianik nassinneqartarpoq. Imaqarniliat ataatsimiititaliarsuup sulinerani ilanngunneqartarput aammalu ataatsimiititaliarsuup sulinerata ingerlaqqinnerani isumassarsiorfiusarlutik. Taassuma saniatugit fritidsnævnet eqqartuussiveqarnekmik aaqjissuusseqqinneq pillugu ataatsimiititaliarsuup innuttaasunik tamanut ammasumik ataatsimiititsisarnerni ikiuuttarpoq, tassa ataatsimiititsisarnernik aaqjissuussinermi aammalu imaritinneqartut pillugit.

Tamanut ammasumik ataatsimiititsisarnernit

Ataatsimiititaliarsuup ataatsimiinnerinut aammalu suleqatigiit ataatsimiinnerinut atatillugu ilaasortat innuttaasunik tamanut ammasumik ataatsimiititsisarput imaluunniit kaffisortitsisarlutik, ilaatigut ataatsimiititaliarsuup sulineranik paasisitsiniaaviusarlutik ilaatigullu suleqqinnissami isumassorsiorfiusarlutik. Aammalu ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortat ataasiakkaat – suliffimmut tunngatillugu angalanerni allani – tamanut ammasumik ataatsimiititsisarput.

Ataatsimiititaliarsuup tamarmiusoq, imaluunniit ilaasortat ilaasa, illoqarfiit nunaqarfillu uku tikeraarpaat: Illoqqortoormiut, Tasiilaq, Kuummiut, Nanortalik, Qaqortoq, Narsaq, Paamiut, Nuuk, Kangaamiut, Sarfannguit, Sisimiut, Kangaatsiaq, Attu, Qasigiannugit, Aasiaat, Ilulissat, Uummannaq aamma Qaanaaq. Taakku saniatigut Kalaallit Illuanni Københavnimi tamanut ammasumik ataatsimiititsisoqarpoq.

Aammattaq ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortat nunaqarfiit arlallit tamanut ammasumik ataatsimiititsiviunngitsumik tikeraarpaat. Tassunga taarsiullugu nunaqarfinni suliamut qitiusumik attuumassuteqartut ataatsimeeqatigineqartarput. Nunaqarfiit taakku tassaapput Siorapaluk, Upernavik Kujalleq, Saqqaq, Saattut aamma Qeqertaq.

Sulisogarfinnik aammalu inunnik qitiusumik inissisimasunik ataatsimeeqateqartarneq

Ataatsimiititaliarsuup angalasanerminut atatillugu sulisoqarfiit allallu pulaartarnikuuai, soorlu eqqartuussiviit, politeeqarfiit, isertitsiviit, qimarnguviit, ilinniarfiit, Inuit Circumpolar Conference, Inatsisartut Siulittaasoqarfiat il.il.

Pulaarnernut taakkununga atatillugu sulisoqarfiit suliaqartullu ataasiakkaat (soorlu eqqartuusseqataasartut, illersortit, kredsdommerit, politiit il.il.) isumaat oqallisigineqartarput.

Aviisit oqallissaarutit paasisitsiniutillu:

Ataatsimiititaliarsuup aviisit oqallissaarutit paasisitsiniutillu tallimat saqqummersippai, taakkulu Kalaallit Nunaanni sumiiffinni tamani inoqutigiinnut agguanneqqarput aammalu Danmarkimi oqartussanut soqutigisaqartunullu nassiunneqarlutik.

Aviisip siulluup 1996-imi saqqummertoq imaqarpoq pillaammik akiligassat akilersinniarneqartarnerinut, kommunefogedit isertitsivissaaleqisarnernut, pinerluffigineqartut ikiorneqarnissamut periarfissaqannginerinut, pineqaatissinneqarnermut aammalu/imaluunniit ikiorneqartarnermut, illersuisut aammalu illersuisut akornanni pissaaneqarnermut kiisalu isertitsivinni malittarisassunut sulinermilu atugassaritinneqartunut eqqartuussiveqarfiup ajornartorsiutaanik. Aviisimi inuiaqatigiinni oqallinnissaq pingaernerutillugu siunertarineqarpoq.

Aviisip aappaa 1997-imi saqqummertoq imaqarpoq eqqartuussinermi ikiorneqartarnermut tunngasut, illersuisartut pisinnaasaat ilinniartitaanerannullu tunngasut, siunissami pineqaatissiisarnissanut tunngasut kiisalu inuiaqatigiinni qitiusumik apeqqutit, taassuma ataani inatsisitigut isumannaatsuunermut apeqqutit, eqqartuussivinni oqaatsit atorneqartut, eqqortuutitanik misigissuseq, unnerluutiginnittarneq il.il. Aviisimi aamma eqqartorneqarput ataatsimiititaliarsuup sulinera pillugu politikertit isumaat, politit pisussaaffimminnik eqqortitsisanginnerat il.il. Aammattaaq aviisi imaqarpoq landsrettemi ilitsersuisarnermi immikkoortoq nutaaq eqqartuussivinnik pitsannorsaataasussa pillugu pasissutissuut.

Aviisit pingajuat aamma 1997-imi saqqummertoq imarpoq "Kalaallit Nunaanni Eqqartuussivik"-mik pilersitsinissamik, kommunefogedit aammalu nakkutilliisut sulineranni ilinniartitaanerannullu tunngasunik, eqqartuussinermi ikiorneqartarnissamik aammalu kredsdommerinik ilinniartitsisarnermik pilersitsinissamik ataatsimiititaliarsuup siunnersuutaanik

Aviisit sisamaanni 1999-imi saqqummersumi allaaserineqarput ataatsimiititaliarsuup allannguutissatut siunnersuutai pingaernerit kiisalu eqqartuussinermi ikiorneqartarnissamik aammalu illersuisartut ilinniartitaanerannik allaaserisanik imaqarluni.

Aviisit tallimaat 2004-mi saqqummertoq imaqarpoq eqikkaalluni ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataanik tamarmiusunik allaaserisamik.

Radiomi TV-milu oqallinnernut peqataaneq:

Paasissutissiisarnermut oqallitsitsisarnermullu suleqatigiissitami ilaasortat oqallitsitsinerni paasititsiniaanernilu ataavartumik peqataasarput. Ataatsimiititaliarsuup ataatsimeereernerini tamatigut tusagassiuutitigut nalunaarutit il.il. pillugit suleqatigiissitaq radiomi TV-milu apersorneqartarpoq. Aallakaatitsinerit sivilisunerusut – nalinginnaasumik ½-1 tiimimik sivilisussuseqartartut – KNR suleqatigalugu suliarineqartarput. Aallakaatitaq "Eqqartuussineq aallartippoq" TV radiolu suleqatigalugit suliarineqarpoq. Aammattaaq Namminersomerullutik Oqartussat paasissutissiisarnermut immikkoortortaarfia "Tusagassiivik" paasisitinaasarnerni peqataatinneqartarpoq.

Inuiaqatigiinnit saaffiginnissutit

Inunnit Kalaallit Nunaanni najugaqartunit saaffiginnissutininik 40-inik aammalu inunnit Danmarkimi najugaqartunit ataasiakkaanit saaffiginnissutininik ataatsimiititaliarsuaq tigusaqarpoq.

Saaffiginnissutini amerlanerni eqqartuussiveqarneq pineqarpoq. Pingaartumik suliat ingerlanneqartarnerisa sukkaanneri, eqqartuussivimmi aalajangiinerit assigiinngiarnerat, oqaatsinik ajornartorsiutit, illersuisartut pikkorissuunissaasa pingaaruteqarnera aammalu ilitersuisarnerit amigarneri il.il. saaffiginnissutini allaaserineqartarpoq. Saaffiginnissutit ilaat pineqaatissiisarnernik imaqarput, taassuma ataani sakkortuumik pinerluuteqarnermi soorlu toqutsinermi, pinngitsaaliinermi il.il. pineqaatissiissutit sivilisussusaat, Saaffiginnissutini ilaatigut siunnersuutigineqarpoq inunnik pinngitsaaliissummik imigassanik atornerluinermi katsorsaasarnissamik tassungalu peqatigitillugu ilaqaatasut ikiorserneqartarnissaannik periarfissaqalernissaa.

Saaffiginnissutini arlalinni politiit politiillu sulisarnerat pineqarput. Saaffiginnissutit ilaanni naammagittaalliutigineqarput politiit suliassanik paamaarussisarnerat, politiit kukkusinnaanngitsutut imminnut saqqummiuttarnerat aammalu politiit oqartussaasuusut matoqqasorujussuit. Naammagittaalliutit pillugit ataatsimiittartoqatigiinnik ataatsimiititaliarsuup siunnersuutaa isumaqatigineqarluarpoq, ataatsimiittartoqatigiit naammattumik piginnaaffilerneqassappata.

Saaffiginnissutit sinneri ilaatigut makkuninnga imaqarput:

- Inunnut tarnikkut nappaatinik katsorsarneqarnissamut pineqataatissinneqarsimasunut illoqatigiiffinnik pilersitsinissaq, taakkulu isertitsivinniittut inuiaqatigiinnut uteqqinnissaannut piareersarfittut atorneqarsinnaassapput. Aammattaaq siunnersuutigineqarpoq "inuit kissaatigineqanngitsunik" kommunet akornanni paarlaasseqatigiittarnissaq.
- Ilaqutariinni annersaasoqartillugu sukkanerusumik akuliuttoqartarnissaa, taassuma ataani siullermik taamatut pisoqartillugu unnerluutiginnittarnissaq.
- Pinerluuteqartunut ilaqaataannullu suliniuteqartarneq.

- Pineqaatissinneqarnikut isertitsivinniittut suliffissaqartinneqarnissaannut pissutsit.
- Herstedvesterimi Parnaarussivimmi pineqaatissinneqarsimasut atugaat.
- Nakkutiginnittut inatsisitigut inissisimanerisa erseqqissarneqarnissaanik siunnersuut, soorlu pineqataatissiissutit allanngornerini sulianut atatillugu.

Ataatsimiititaliarsuup internetimi nittartagaa:

Paasissutissiisarnermut oqallitsitsisarnermullu suleqatigiissitaq pilersaarutigineqartut ataatsimiititaliarsuup internetimi nittartagaanik pilersitsivoq: www.nanoq.gl/ea og www.nanoq.gl/rk.

Nittartakkami takuneqarsinnaapput sulinissamut pisinnaatitsissut, killiffimmik nalunaarusiaq kingulleq Københavnimi ukiakkut 1997-imi ataatsimiititaliarsuup ataatsimiinnissaanut atugassaq, tusagassiutitigut nalunaarutit kiisalu ilisimatusarnermi nalunaarusiat ataatsimiititaliarsuup saqqummersitai. Aammattaaq oqallittarfimmik pilersitsisoqarpoq, tassani isummamik saqqummiisoqarsinnaalluni imaluunniit ataatsimiititaliarsuup sulinera pillugu apeqquaqateqartoqarsinnaalluni.

Suliniutit ataatsimiititaliarsuup paasissutissiisarnermut oqallitsitsisarnermullu suleqatigiissitaata suliniuteqarneratigut aallartinneqartut qulaani taaneqartut saniatigut pissutissaqarpoq maluginiassallugu Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarneq pillugu pineqartumi suliaqartut innuttaasullu allat isumaannik ataatsimiititaliarsuup paasiniaanikuunera.

Pingaartumik paasiniaanerit ataani allaaserineqartut, taakkulu ataatsimiititaliarsuup suliniuteqarneratigut aallartinneqarnikuupput, pineqartumullu atatillugu uku erseqqissarneqarsinnaapput:

Suleqataasut unnerluutigineqartullu kredsrettit sulineri pillugit misigisaat:

Cand.mag. Helene Brochmann-ip taamanikkut stud.jur., maannakkut cand.jur. Naja Joelsen ikiortigalugu Kalaallit Nunaanni kredsrettit eqqartuussinermi sulinerannik suleqataasut unnerluutigineqartullu misigisaat misissorpai. Misissuinermi suleqataasut, unnerluutigineqartut eqqartuussinermilu suliaqartut arlallit apersomeqarput aammalu apeqquatinik annikitsunik akissuteqartitsisoqarluni.

Misissuinermi paasisat nalunaarusiami "Kredsrettimi" eqikkarneqarput, taannalu novemberimi 1996-imi saqqummersinneqarpoq.

Apersuilluni misissuineq eqqartuussivinni pisunik misigisanillu sukumiisumik allaaserinnittoqarpoq. Isummat innuttaasut isumagaat, taakkulu oqaaseqaatigisaat kredsrettini sulisunit qanoq imminnut atanerat nassiuarneqarluni aammalu allaaserinnittup nammineq paasisaanik imaqarluni.

Nalunaarusiaq takutitsilluarpoq eqqartuussinerup ingerlanneqarneranik, politiit unnerluussisutut periuseqarnerannik, illersuisup suliaqarneranik, eqqartuussisup inissisimanerannik, eqqartuussummik aammalu eqqartuussivimmi oqaatsinik

atuinermik unnerluutigineqartup misigisaanik. Innuttaasut suliakkiineranni misigisat tassaapput soorlu eqqartuussinerup ingerlanneqarnera, eqqartuussisoq aammalu eqqartuussinermi aalajangiineq illuatungeriinnit, suliakkiisumit suliaassanngortitamillu, isigalugu.

Misissuinermi ersippoq kredsrettit pillugit atuisut misisaat amerlanertigut ajunngitsuusut

Suliat inatsisilerituujunngitsunit suliarineqarneri isornartorsiorneqanngilaq.. Taamaalilluni Helene Brockmann oqaaseqarpoq neriuutigalugu nalunaarusiaq atuartup imatut paasissagaa atuisut eqqartuussiveqarnermut tatiginnittut ataqqinnillutillu. Kredsrettit Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinni kulturikkut ilaanngitsutut isigineqannginnerinut isumaa malillugu pissutaavoq kalaallit inatsisilerituujunngitsut taakkunani sulisuummata. Illersuisut immaqa tamatigut naammaginaneq ajoraluarput, illuatungaani qallunaaq inatsisileritooq tamatigut pitsaanertut isiginiarneqarpoq.

Kisiannili misissuinerup takutippaa pingaartumik kredsdommerinik ilinniartitseqqinnissamik annertuumik pisariaqartitsisoqartoq.

Aammattaaq ajornartorsiutaavoq illersuisut suliamik piareersaanissamut aammalu unnerluutigineqartumik oqaloqateqarnissamut piffissakitsinneqartarneri imaluunniit piffissamik atuinikippallaartarneri

Nalunaarusiami paasissutissiissutit malillugit aamma piffissaq nalunaaritiginninnissamut atorneqartartoq siviluallaarunarpooq aammalu nalunaaritiginninnermi periuseq naammaginangitsooq. Ilaatigut isornartorsiorneqarpoq nalunaarfigineqartoq nalunaarutigineqartumik taassumalu isumaanik naammattumik ilisimatinneqarpoq ajortoq.

Misissuinerup immikkoortuata aappaa tassaavoq eqqartuussutit allattorfii pillugit apeqqutinik akissutissiilluni misissuineq, taannalu ingerlanneqarpoq eqqartuunneqartut pineqaatissiissutit atuarnissaannut isumaannik paasiniaantertut.

Taakkunanga 12%-it akipput pineqaatissiissutip allassimaneranik tigusaqarsimanatik. 5%-it akipput peqatissiissutip allassimaneera qallunaatut allagaq tigusimallugu, uffa qallunnaatut atuarpiarsinnaanngikkaluarlutik.

Innuttaasut politiinit misigisaat:

Politiit sulinerannik Kalaallit Nunaanni innuttaasut misigisaannik isumaannillu Henrik Skydsbjerg apeqqutinik akissutissiilluni misissuivoq.

Kalaallit Nunaanni innuttaasut sinnerlugit naammaginartumik amerlassusillit – innuttaasut 2000-it – politiinik kingullermik attaveqarnerminni aammalu pisunik politiit periuseqarneri pillugit misigisaminnik apeqqutit arlallit akivaat.

Henrik Skydsbjerg misissuinermi inernerit tunngavigalugit nalunaarusiaq "Innuttaasut politiillu" suliaraa, taannalu novemberimi 1996-imi tamanut saqqummiunneqarpoq..

Nalunaarisiami innuttaasut 81%-ii politiit sulinerannik ataatsimut isigalugu naammagisimaarinnipput.

Kisiannili immikkoortuni ataasiakkaani misissuinermi sammineqartuni allanngorartoqarpoq.

Innuttaasut namminneq politiit saaffiginnikkaangamik sullissineq 94%-imik naammagartinneqarnerpaavoq, kisiannili pinerluffigineqartuni appasinnerulluni, tassani 65%-it politiit sullinneqarnerminnik naammaginnillutik. Politiit innuttaasunut saaffiginnikkaangata akiliisitsiniarnermi 87%-imik naammagisimaarinnineq annertuneruvoq aammalu tigesarinninnerni 67%-it politiit sulinerannik naammagisimaarinnillutik. Tigusarineqartut 21%-iisa politiit annersarneqarsimallutik oqaatigaat.

Ulluinnarni toqqissisimaneq eqqarsaatigalugu 83%-it oqaatigaat angerlarsimaffimmini annersaasoqarnissaa tamatigut imaluunniit tamatigoruinnangajak ernummatigisarnagu aamma 77%-it oqaatigaat angerlarsimaffiup avataani annersaasoqarnissaa tamatigut imaluunniit tamatigoruinnangajak ernummatigisarnagu. Innuttaasut piaartumik ikiorneqarnissamik qinnuteqaraangata 74%-it naammagisimaarinnipput.

Politiit suliassanik tulleriinnilersuisarnerat pillugu aperineqartut affaat sinnilaarlugit isumaqarput politiit paasisitsiniaanermut ilinniaritsinermullu piffissaq annertunerusoq atorariaqaraat. Affai ataatilaarlugit isumaqarput hashi pillugu suliassat sallinngortinneqartariaqartut aammalu taamatut amerlassuseqangajattut isumaqarlutik inuit pinerluffigineqarsimat isumagineqarnerannut piffissaq sivilunerusoq atorneqartariaqartoq.

Henrik Skydsberg-ip misissuineri Helene Brochmann-imit apersuilluni misissuinermik nanginneqarpoq, tassani apeqqutinik akissutissianik akissuteqarsimasut pisut isummallu apeqqutinik akissutissiilluni misissuinermi saqqummiunneqartut itisilernissaannut periarfissinneqarlutik. Apersuinerit ataatsimiititaliarsoq sulinerani tunuliaqutitut atorneqarput, kisiannili tamanut saqqummiunneqaratik, tassa inuiaqatigiit isumaannik kissaatigineqartut takutitsinnginneri paasinarsimmat.

Pineqaatissinneqartut sulisullu isertitsiviit, nakkutilliineq inissinneqarnerlu pillugit misigisaat

Helene Brochmann misissuivoq pingaartumik pineqaatissinneqarnikut kisiannili aamma sulisut Kalaallit Nunaanni pinerlunneq pillugu inatsit malillugu pineqaatissiissutaasinnaasut pillugit misigisaannik takutitsisumik. Isertitsivik, nakkutilliineq inissinneqarneq. Tamanna tunngavigalugu Helene Brochmann

nalunaarusiorpoq "Isertitsivik – nakkutilliineq – inissinneqarneq", taannalu martsimi 1999-imi tamanut saqqummiunneqarpoq.

Misissuineq pineqaatissinneqarsimasunik, apersuinerup nalaani isertitsivinniittunik inissinneqarsimasunik imaluunniit nakkutigineqartunik, ingerlanneqarpoq kiisalu sulisoqarfinni sulisunik nakkutilliisunillu apersuinikkut.

Misissuinermi pingaernerutinneqarpoq pineqaatissinneqarsimasut pineqaatissinneqarnerminnik isumaannik paasiniaanissaq. Pineqaatissinneqarsimasut oqaaserisaannik tunuliaqutinik takutitsinissamut sulisoqarfinni pineqartuni sulisut apersorneqarput.

Misissuinermi paasisat pingaernerit imatut eqikkarneqarsinnaapput:

Isertitsivinnik misissuinerup takutippaa pineqaatissiisarneq, taanna isertitsivimmiittup sinaakkutaasumik atugassaqartinneqarnera (suliffeqarneq, atornerluinnginneq), periarfissiilluartoq atornerqarluarsinnaasunik.

Isertitsivimmiittut tamarmiunngilluinnartut illoqarfimmi isertitsiveqarfiusumi suliffissamik nassaarsinnaangillat suliinnarsinnaanatilluunniit aammalu isertitsivimmi suliassaqartitsinermik periarfissaqanngimmat nammineq piumassuserinngisaminnik suliffissaarusimasarput.

Aammattaaq ajornartorsiutaavoq isertitsivimmiittut amerlanerit illoqarfiginngisaminni inissinneqartarnerat aammalu – isertitsiviit qimakkallarnissaannut periarfissiisoqarneq ajormat – tamanna ilaqquttanik ukiorpassuarni qimagusimanermik kinguneqarsinnaavoq.

Isertitsivinniittut amerlassut ajornartorsiuteqarput – inoqatinik attaveqarnermi, atornerluisuusutut imaluunniit tarnimikkut napparsimanermikkut – isertitsivimmiinnerini aqqinniarneqarsinnaasunik, kisiannili tamanna pineq ajorpoq.

Isertitsivinniittut sulisullu pingaaruteqartut pillugit assigiimmik isumaqarput, tassalu pingaaruteqarluinnartoq isertitsivinniittut suliassaqartinneqarnissaat, isertitsivinni tulluurtunik sammisassaqartinneqarsinnaaneq, isertitsivimmiittut ilinniagaqarsinnaanerit pitsaanerusermik periarfissiinissaq aammalu sulisut isertitsivimmiittunik siunnersuinissamut ilitersuinissamullu, sammisassaqartitsinissamut, saqitsaattoqarnernik qaangiiniaasitsinissanut pitsaanerusermik ilinniartinneqatariaqartut.

Nakkutilliineq pillugu misissuineq takutitsivoq pineqaatissinneqarsimasut nakkutilliineq pillugu tunngaviusumik isornartorsioraat kriminalforsorgi akuliuppallaartarneq imaluunniit misissuivallaartarneq pivallaarnagu qanoq iliuseqarsinnaasariaqartoq,

Misissuinerup takutippaa sulisut amerlassusaat nakkutilliisullu atugassarisaat eqqarsaatigalugit pineqaatissinneqarsimasut ilai naleqquttunik qanoq iliuseqarfisinnaaneritut nakkutilliisut ajornartorsiuteqartut:

- "Pinaatsoqartarpoq" takkunneq ajortunik imaluunniit oqaloqatigineqarsinnaanngitsunik.
- Pineqaatissinneqarsimasoqarpoq inuit akornanni ingerlalluartunik nakkutigineqarnissamik pisariaqartitsinngitsunik.
- Pineqaatissinneqarsimasoqarpoq tarnikkut napparsimasutut katsorsarneqartussaataasunik, kisiannili katsorsaaneq amigarluinnarpoq, tarnit nakorsaannik peqartoqannginnera pissutigalugu, katsorsaanerlu telefonikkut ingerlanneqartariaqartarluni.
- Kiisalu pineqaatissinneqarsimasoqarpoq tarnikkut ajornartorsiuteqartunik, kingunerlutitsisunik assigisaannillu ajornartorsiuteqartunik, kisiannili tarnikkut napparsimanngitsunik, taamammallu katsorsarnissaannut periarfissaqarani.

Inissiisarfiit inunnik isumaginninnermi sulisoqarfittut ingerlapput kiffaanngissuseqarnermik killilersuiffiusut. Ineqartut qanoq pisinnaanerinek qanorlu pisussaaffiinillu erseqqarissumik aalajangersagaqarpoq, kisiannili inissiisarfiit pingaernerutillugu perorsaaffiupput. Taakkunani najugarnermi pinerluuteqarsimasut nalinginnaasumik pissuseqalernissaat anguniarneqartarpoq, pingaartumik ulluinnarni nalinginnaasumik atugassaqarfusinnaasunut inissinnerisigut. Tamanna ilaannut iluaqutaasarpoq ilaalli anguniagaqarluni iliuseqarfigisariaqartarlutik.

Misissuinerimi tikkuarneqarpoq isertitsivinniittut amerlasuut pingaernerutillugu inissiisarfiit neqroorutigisinnaasaattut perorsaanerimik pisariaqartitsisinnaasut. Oqaloqateqarsinnaaneq, pitsaasunik inuttut pingaartitaqarsinnaaneq, avatangiisit eqqissisimasut aammalu perorsaanerimik pimoorullugu suliniuteqarneq.

Politiit sulinerminni atugassarisaannik misissuineq:

Aningaasarsiornermik ilinniagartooq Claus Stensgård Jensen aammalu inunnik isumaginninnermut siunnersorti Gladys Kreutzmann apeqqutunik akissutissiillutik misissuipput, tassani politiini sulisut sulinerminni atugassaritneqartut pillugit apeqqutit arlallit akillugit. Claus Stensgård Jensen aamma Gladys Kreutzmann taanna tunngavigalugu nalunaarusiorput "Politiit sulinerminni atugassarisaat", taannalu saqqummersinneqarpoq oktoberimi 1998-imi.

Misissuinerimi peqataapput politiit, politiinut ikiortit, kommunefogedit aammalu politiitut suliunnaarnikut.

Misissuinerimi paasisat imatut naatsumik eqikkarneqarsinnaapput:

Politiini sulisup suliffini nuannaraa aammalu suleqatiminut atassuteqarluartuulluni. Suliffik isumaqarfigineqarpoq nammineersinnaassuseqartitsisusooq suliallu assigiinngiiaarlutik. Pisortat tatiginartutut nakkutilliisiisutullu isigineqarput, kisiannili pikkorissarnerit amerlanerusut ilinniaqqissinnaanerlu ujartorneqarput, aammalu

pingaartumik kommunefogedit ujjartorpaat init suliffiit pitsaanerusut, radiot aamma qarasaasiat il.il.

Sulinermi artorsaatissinneqartarneq, taassuma ataani piffissaq suliffik aqunneqarsinnaangitsoq aammalu pisut sakkortuut amerlanerusut, politeeqarfinni assigiinngiaartuni, angisuuni mikisunilu, atupput. Suliamik naammagisimaarinninneq aammalu atugassaqartitaanerlu politeeqarfiup angissusaanik tamatigut tunngaveqanngilaq, kisiannili politeeqarfinni akunnattumik angissusilinni (politiit 5-iniit 12-ut) suliat ilaat naammagisimaameruneqarput

Suliffimmit soraarnissamik isumaliutiginninnermut pissutaatinneqarput akissarsiat appasippallaarneri, piffissat suliffiit ajorpallaarneri, ilinniaqqinnissamut periarfissat naammaginanginneri. Aammattaaq oqaatigineqarpoq pisut sakkortuut amerlasuusut suliffiup avataatigut inuunermut sunniuteqartartut. Tassunga atatillugu tikkuarneqarpoq taamatut pisoqarnerani ikiorneqartarnissamik tapersersorneqartarnissamillu pisariaqartitsisoqartoq, taamaaliortoqarneq ajormat.

Misissuinerup takutippaa kissaatigineqartoq politiit taamaallaat politiit suliassaannik suliaqartarnissaat, aammalu inuinnaat akornanni suliat oqartussanut allanut nuunneqartariaqartut.

Misissuinerit qulaani taaneqartut tamarmik soorunami ataatsimiititaliarsuup isumaliutaannut ilanngunneqarput.

Aammattaaq taaneqartariaqarpoq ataatsimiititaliarsuup isumaliutersuutigigallagai isumaalu Nuummi martsimi 1997-imi Nuummi ulluni marlunni ataatsimeersuarnermi saqqummiunneqarnikuusut oqallisigineqarlutillu.

Taamaammat isumaqarpunga eqqarsuussiveqarnermi suleqataasut aammalu innuttaasut allat iluarsartuussinermi annertuumik paasissutissinneqareersut, tusarniaaffigineqareerlutik aammalu peqataatinneqareerlutik. Aammattaaq neriuutigaara nunap iluani eqqartuussiveqarneq pillugu Nuummi 3.-4. majimi ataatsimeersuarinissaq aqutigalugu tamassumunnga tapersiissallunga, aammalu Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutersuutaanut Namminersornerullutik Oqartussat oqaaseqaataata Inatsisartuni suliarineqarnissaa nammineq iluarsartuusseqqinnissamut oqallinnermut tapersiiumaartoq.

Neriuutigaara ataatsimeersuarneq aammalu ataatsimiititaliarsuup isumaliutersuutaata Inatsisartuni suliarineqarnissaa (ataatsimiititaliarsuup sukumiisumik suliaqarnera, immikkut ilisimasallit, eqqartuussiveqarnermi suliaqartut innuttaasullu peqaatinneqarnerat tunngavigerpiarlugu) ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataanik tapersiinermik tunngaviusumik takutitsissasut. Ilimagisariaqarpoq ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataanut tamarmiusunut Kalaallit Nunaanniit tapersiineq pingaaruteqassasooq, inassuteqaatinit, tamassuma ataani inassuteqaatit annertuumik aningaasatigut

kinguneqartussat, qallunaat naalakkersuisuisa qallunaallu folketingiata
"pisussaaffeqartutut" misiginissaannut.

Taamatut oqaaseqaateqarlunga Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliaq
qutsavigerusuppara ataatsimiititaliap saaffiginnissutaanut aammalu
soqutiginninneranut aammalu pimoorussineranut saaffiginninnikkut
takutinneqartumut. Iluarsartuusseqqinneq pillugu ataatsimiititaliamik
suleqatiginninnissamut qilanaarpunga.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Jørgen Wæver Johansen